

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SURİYELİ ÜNİVERSİTELİ ÖĞRENCİLER ÖRNEĞİNDE:
SURİYELİLERE YÖNELİK TELEVİZYON
HABERLERİNİN ALIMLANMASI

Gökçe GÜLER

Yüksek Lisans Tezi

İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Programı

MAYIS 2022

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**SURİYELİ ÜNİVERSİTELİ ÖĞRENCİLER ÖRNEĞİNDE: SURİYELİLERE
YÖNELİK TELEVİZYON HABERLERİNİN ALIMLANMASI**

Tez Yazarı
Gökçe Güler

Danışman
Doç. Dr. Serkan BİÇER

MAYIS 2022
ELAZIĞ

BEYAN

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “Suriyeli Üniversiteli Öğrenciler Örneğinde: Suriyelilere Yönelik Televizyon Haberlerinin Alımlanması” Başlıklı Yüksek Lisans Tezi’mın içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddi ve manevi desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı beyan ederim.

27.05.2022

Gökçe GÜLER

ÖN SÖZ

Suriye ile ilgili Ankara Altındağ haberlerinin alımlanmasının yapıldığı bu çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde problem, amaç, önem, araştırmanın sınırlılıklarına değinilerek birinci ve ikinci bölümde konuyla ilgili kuramsal çerçeve tartışılmıştır. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi anlatılmış, dördüncü bölümde ise araştırmanın bulguları ortaya konularak sonuçlandırılmıştır.

Yüksek Lisans eğitim sürecimde ilk günden itibaren bilgisini ve deneyimlerini eksik etmeyen, tezin her aşamasında yol gösterip motivasyon kaynağı olarak maddi manevi desteğini esirgemeyen kıymetli Danışman Hocam Doç. Dr. Serkan BİÇER'e gerçek bir danışman olduğu için teşekkür ederim.

Gökçe GÜLER
ELAZIĞ 2022

İÇİNDEKİLER

BEYAN	I
ÖN SÖZ	II
İÇİNDEKİLER	III
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VII
TABLOLAR LİSTESİ.....	VIII
FOTOGRAFLAR LİSTESİ	IX
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Problemi.....	7
1.2. Araştırmanın Amacı.....	7
1.3. Araştırmanın Önemi	8
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	10
2.1. Araştırmanın Modeli.....	10
2.2. Çalışma Kümesi – Katılımcılar	10
2.3. Veri Toplama Araçları	11
2.4. Görüşme ve Görüşme Formu.....	12
2.5. Haber Kanallarına Erişim	13
2.6. Haber Kanallarına Erişim	14
2.7. Verilerin Analizi	19
2.8. Betimsel Analiz Çalışmaları	21
3. HABER VE HABERİN DİLİ.....	23
3.1. Televizyon Haberlerinde İdeoloji	24
3.2. İdeoloji.....	24
3.3. Marx ve İdeoloji	25
3.4. İdeolojinin Haber Üzerinde İnşası	26
3.5. Televizyon Haberlerinde İdeolojik Söylem.....	27
4. KAVRAM OLARAK ÖTEKİ.....	31
4.1. Ben, Öteki ve Ötesi.....	32
4.2. Mülteci.....	33
4.3. Göçmen.....	33
4.4. Sığınmacı	33
4.5. Haberde Ötekinin Konumlandırılması.....	34
5. BULGULAR VE YORUM.....	36
5.1. Suriye ile İlgili Haberlerin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Bulguları	36
5.2. Katılımcıların A Haber Kanalı Görüşme Bulguları.....	36
5.2.1. A Haber Anchorman Yorumu	37
5.2.2. A Haber Görüntü Bütünlüğü	37
5.2.3. A Haber Vatandaş Röportajları	39

5.2.4. A Haber Muhabir Anonsu	40
5.2.5. A Haber Alt Bant	41
5.2.6. A Haber / Haber Alt Ses	43
5.3. Katılımcıların Halk Tv Kanalı Görüşme Bulguları	44
5.3.1. Halk Tv Anchorman Yorumu	44
5.3.2. Halk Tv Haber Alt Ses.....	45
5.3.3. Halk Tv Görüntü Bütünlüğü	46
5.4. Katılımcıların CNN Türk Görüşme Bulguları	48
5.4.1. CNN TÜRK Anchorman Yorumu	48
5.4.2. CNN Türk Görüntü Bütünlüğü ve Akışı	49
5.4.3. CNN Türk Haber Alt Ses.....	50
5.4.4. Cnn Türk Muhabir Anonsu.....	51
6. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	53
KAYNAKLAR	57
ÖZ GEÇMİŞ	

ÖZET

SURİYELİ ÜNİVERSİTELİ ÖĞRENCİLER ÖRNEĞİNDE: SURİYELİLERE YÖNELİK TELEVİZYON HABERLERİNİN ALIMLANMASI

Gökçe GÜLER

Yüksek Lisans Tezi

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimleri Enstitüsü

İLETİŞİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

Yüksek Lisans Programı

Nisan 2022, Sayfa: IX + 58

Araştırmada, Fırat Üniversitesinde eğitim gören Suriye uyruklu 10 üniversite öğrencisine Ankara – Altındağ haberlerinin alımlanmasına yönelik olarak, öğrencilerin görüşlerini araştırmak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden Fenomoloji(Olgubilim) kullanılmıştır. Araştırma iki boyutta ele alınmıştır. Araştırmanın ilk boyutunda Ankara Altındağ olayı sonucundaki haberlerin alımlanmasına yönelik olarak katılımcılar için öncelikli 3 ölçüt belirlenmiştir. İkinci boyutta ise televizyon haber kanallarının seçilmesinde de yine ölçüt örneklem kullanılarak Stuart Hall’ün kodlama kod açımı kuramına bağlı kalarak tematik yayın yapan 3 televizyon kanalı seçilmiştir. Araştırma amacı kapsamında Hall’ün kodlama kod açımı kuramından destekle haber kanallarının yayın politikası da dikkate alınarak ‘A Haber’ – CNN Türk’ ve ‘Halk TV’ kanalları araştırma kapsamına dâhil edilmiştir.

Çalışmada Fırat üniversitesine kayıtlı Suriye uyruklu öğrencilerin olması ölçütü dikkate alınarak, aktif olarak Fırat üniversitesine kayıtlı 10 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmış ve veriler analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda Suriyeli üniversite öğrenciler tarafından haberlerde ilk olarak Muhafız-Karşıt okuma, daha sonra Müzakereli- Tartışmalı okuma ve en az olarak Egemen-Hâkim okuma yapıldığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Haber, Ötekileştirme, Irkçılık

ABSTRACT

In The Example Of Syrian University Students: Receiving Television News About Syrians

Gökçe GÜLER

Master Thesis

FIRAT UNIVERSITY

Graduate School of Social Sciences

Communication Sciences

Master's Program

May 2021, Page: IX + 58

In the research, Phenomenology (Phenomenology), one of the qualitative research methods, was used to investigate the opinions of the students in order to receive the news of Ankara - Altındağ for 10 Syrian university students studying at Fırat University. The research has been handled in two dimensions. In the first dimension of the research, 3 priority criteria were determined for the participants in order to receive the news as a result of the Ankara Altındağ event. In the second dimension, 3 television channels broadcasting thematically were selected, adhering to Stuart Hall's coding decoding theory, by using the criterion sample in the selection of television news channels. Within the scope of the research, 'A Haber' - CNN Türk' and 'Halk TV' channels were included in the scope of the research, with the support of Hall's coding decoding theory and considering the broadcasting policy of news channels.

In the study, semi-structured interviews were conducted with 10 students actively enrolled in Fırat University, taking into account the criterion of having Syrian students enrolled in Fırat University and the data were analyzed. As a result of the study, it was determined that Syrian university students read firstly the news as Opposition-Opposition, then Negotiated-Disputed reading and at least Sovereign-Dominant reading.

Keywords: Syria, News, Othering, Racism

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Notion uygulaması örnek çözümleme bilgisi	20
Şekil 2. Notion uygulaması görsel temalı çözümleme bilgisi.....	20
Şekil 3. Ses çözümlemesini gösteren Audation Ses program bilgisi	21

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Öğrencilerle yapılan görüşme yeri ve süresi	13
---	----

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto 1.	CNN Türk Spikeri Uğur Önver	15
Foto 2.	CNN Türk muhabiri	16
Foto 3.	Ankara Emniyeti tarafından yapılan açıklama	16
Foto 4.	Ak Parti Sözcüsü Ömer Çelik'in açıklama görseli.....	16
Foto 5.	Halk Tv Haber Videosu Görseli.....	17
Foto 6.	Halk Tv haber girişine ilişkin görsel	17
Foto 7.	Altındağ İlçe Kaymakamının olay yerindeki görseli	18
Foto 8.	A Haber Anchormani Gökhan Kurt	18
Foto 9.	A Haber vatandaş görüşleri	19

1. GİRİŞ

İletişim en genel anlamıyla süreklilik arz eden, toplumsal ve maddi koşulları izleyen, oluşturan bir çerçeveyi kapsamaktadır. Toplumsal olay, toplumsal olgu, toplumsal örgütlenme ve üretim içerisinde iletişimin yer almadığından bahsedebilmek mümkün değildir (İrvan, 1997:8). İkinci bir plana atılmaması gereken iletişimin kültürel çözümlemeleri de dikkate alınarak bir biçim oluşturduğundan söz edilebilir. Biçimsel etkilerini toplum içerisinde çeşitli şekillerde yansıtan iletişimin belirli dönemlerde farklı boyutlara ulaştırdığından söz etmek mümkündür. Bunlara örnek olarak ise gelişen iletişim ekseninde yorumlama çağıının artık yerini gösteri çağına devretmesi söylenebilir (Postman, 2016:84). Televizyonun hayatımıza girmesiyle birlikte, görünürlüğün daha da arttığından bahsedebilmek mümkündür. Bu cazip görünürlük artık yorum çağıındaki enformasyonu gösteri çağıındaki enformasyondan ayrı tutmaktadır. Şöyle ki televizyon üzerindeki görsel zenginlik ve magazinsel tarzdaki yayınların artış göstermesiyle sunulan içeriklerin değer atfetmesi tartışılır duruma gelmektedir. Tam da bu noktada televizyon içeriğindeki haberlerin doğruluk payından, değerinden ve hakikat noktasındaki enformasyonundan bahsetmek gerekecektir. Çalışmamızın ana temalarından olan haberlerin ilk tanımlamalarına bakıldığında, nedir sorusuna cevap aranırken daha sonra ise haber içeriğine atfedilen değerden bahsetmek gerekecektir. Zira haberin kitlesine karşı eğlence, sevinç ya da üzüntü verebileceği ve bunlarla beraber bilgilendirebileceğinden bahsedebilmek mümkündür.

İlk olarak haberin ne olduğunu ifade edecek olursak bir olayın aktarılması, bilgi ediniminin duyulması ve ilan edilmesi şeklinde ifade edilebilir. Bu tanımlamaların daha geniş çaplı hali literatürdeki çalışmalarda mevcuttur. Genel anlamda haber tanımına bakacak olursak:

“Haber, bir olayın raporudur. Ya da “dün bilmediğimiz her şeydir”. Bir başka açıdan ise “Gerçeğin toplumsal kurgusudur”, “Bir olgu üzerine edinilen bilgilerin anlatımıdır.” veya “çeşitli olayların, belirli bir yer ve zaman içinde gerçekleşmesine olay, bunu bilmeyenlere aktarılmasına da haber denir” (Girgin, 98:13).

“Haber olay veya olayların hikâyesi veya özeti” olarak tanımlanmaktadır (Tokgöz: 1981:51).

“Haber gerçek dünyada yer alan bir yerlerde meydana gelen olaylar ve kişiler ya da şeyler hakkındaki en son ve en yeni ilgi çekici enformasyondur” (Alankuş ve Dursun, 2005: 70).

Her ne kadar literatürde farklı kaynaklardan haber tanımları mevcut olsa da haberin tek, açık ve kesin bir tanımını yapmak güçtür. Çünkü haber kendi içerisinde bir işlevsellik barındırmaktadır. Haberin içerisindeki zaman, gerçeklik, yenilik gibi kavramların da var oluşu onu değer atfeden bir noktaya taşımaktadır. Temel anlamda teoride haberin tanımlamalarındaki kriterlere ve özelliklere yer verilecekse muhakkak ki haber içeriğinin ideoloji ve hakikatteki yeriyle de ilişki kurulması gerekecektir. Çünkü artık haberler bağlı oldukları medya kuruluşlarına göre ticari amaca hizmet edebilmekte, ideolojileri yansıtabilmekte ya da gerçeklikten uzak bir şekilde yayımlanabilmektedir. “Haber toplumsal gerçekliği inşa eder – kurar.” sözünü tartışan Dursun, toplumsal kuramda gerçeklikle haberin paralel olduğunu ifade etmektedir. Yani toplum içerisinde haber bilgiyi tüketicilere aktararak, meşru olarak kabul edebileceğimiz kurumlarda ise –devlet kuruluşları- iş birliği içinde olması ve gazeteciler tarafından üretilen dağıtılan bir ürün olarak sunulması buna bir gerekçe olarak gösterilmektedir (Dursun, 2004:40). Öte yandan haberin editoryal sürecinden bahsedecek olursak, genel yayın yönetmenlerinin, editörlerin ya da program müdürlerinin içerik üretiminde söz hakkına sahip oldukları ifade edilebilir (Adaklı, 2006: 72).

Haber içeriklerinin editoryal bir sistemden geçiyor olması bize medya seçkinlerinden bahsetmeyi öne sürmektedir. Medya seçkinleri, neoliberalizmin güçlenmesi ve küreselleşme sürecinin de hız kazanmasıyla daha net bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Sermaye artışının gerçekleşmesi ve medya üzerinden de hareket alanı oluşturmasıyla beraber medya yöneticilerinin güç gösterisiyle saha içerisinde olduklarını söyleyebilmek mümkündür. Yani editoryal sistemde siyasi, ekonomik ve iktidar temelli gücü elinde bulundurarak toplumun yönlendirilebilir olduğundan bahsedebilmek mümkündür. Özel radyo ve TV kanallarının da toplum hayatına girmesiyle birlikte medyanın ekonomi, siyaset ve iktidar ile ilişkilendirildiği söylenebilir. Bu durumda ise medya yöneticilerinin iktidara yakın bir ilişki içinde olmaları bilgiyi ellerinde tutabilmek adına önemli olduğu görülmektedir (Güngör, 2011: 143 – 144). O halde ifade edilebilir ki oluşturulan haber içerikleri aslında bir bilgi aktarımını ya da bir şeyi duyurma çabasında olsa da editör kontrolüyle değişikliğe uğrayabilir veya haber içeriklerindeki toplumsal gerçeklikte yanılgılar oluşabilmektedir.

Haberi topluma aktarabilen, olayları yaygınlaştırma işlevi gören, 'ticari işlemler' olarak tanımlayabileceğimiz kitle iletişim araçları toplumun bilme, öğrenme, duyma gibi gereksinimlerini karşılayan araçlar bütünüdür. Kitle iletişim araçlarıyla enformasyon aktarımı kullanıcı tarafından duyulur, izlenir ya da okunur (Girgin, 1998:130 – 131). Akla ilk gelen ifadesiyle kitle iletişim araçları bu tanıma karşılık gelmektedir. Toplum yaşamında önemli bir yeri olan kitle iletişim araçlarının toplumsal değişimde etkin bir rol üstlendiğinden bahsedebilmek mümkündür. McLuhan teknolojiyi merkeze koyarak, iletinin ya da içeriğin değil aracın önemli olduğu tezini savunmaktadır. Aynı zamanda William Ivin's de toplumsal dönüşümdeki en temel belirleyicinin iletişim araçları olduğu görüşündedir (Güngör, 2013: 170). Bilişimin içerik üzerindeki belirleyici bir rol üstlenmesi, haberin ideolojik ve söylemsel pratiklerinde öteki bağlamında rol oynayabilecektir.

İrvan televizyon gerçekliği üretiminde 'ideolojinin' üretiminden bahseder. Bir kod aracılığıyla ideolojik bir gerçekliğin ortaya çıktığı tezini savunmaktadır. Televizyonun aslında gerçekliği kodladığını, yeniden sunulanın ise gerçeklik değil ideoloji olduğu kanısındadır. Sonuç olarak televizyonun endüstriyel sistemde telegörsel gerçeklik üretimi noktasında var olan genel geçer gerçekliği değil, kapitalizmi üretir. Bu üretim ise endüstrideki gibi maddi bir üretim değil ideolojik bir üretimdir (İrvan, 1997: 31).

Görüntü ağırlıklı olarak toplum hayatında yer alan televizyon imgeler üzerinden hedef kitleye ulaşabilmekte aynı zamanda bunu bir show'a dönüştürebilmektedir. İmgelerin var olduğu noktada temel yapı taşlarından olan 'gerçeklik' ve 'ideolojinin' yitirilmesi esas büyük anlatının yitirildiğini göstermektedir. Bu kaybın önemli bir nedeni ise bahsedilen temel yapı taşlarının parçalanmış olmasıdır. Televizyondaki akışkanlığın bu parçalı bütünlüğe uygunluğu ise görece olarak farklılıklar oluşturan bölümleri öne sürmektedir. Yani gerçekliğini yitirmiş imgeler, sadece bir deneyimden ibarettir. Televizyondaki bir dizi oyuncusunun ya da açıklama yapan birinin saç biçimi, gülümsemesi ya da sözleri sadece birer imge olarak görülmektedir. Bir gerçeklik hakkında doğruyu anlatma çabasında olan televizyon haberlerinde bile imgeler gerçeğin temsili noktasında farklılık gösterebilmektedir. Yani bir haber gerçekten ne olduğunun dışında başka noktalarla da imgeleri içerebilir. Habere giden muhabir, kullanılan arşiv görüntüleri, stüdyodaki sunucu, yapılan yorumlar gibi noktalar olayın temsiliyi karışık gösterebilecektir (İrvan, 1997: 37 – 38). O halde haberin bir süzgeçten geçirildiğinden bahsedebilmek yanlış olmayacaktır. Televizyonun akışkanlık özelliği parçalı kültüre yatkın olması ise söz temelli bir düşünme ile görüntü temelli bir kültürdeki düşünme arasında farklılığı daha net bir şekilde ortaya koyabilecektir (Postman:2016: 81). O halde televizyon

dizi, haber ya da başka bir içerik üretiminde gerçekliği aktarırken aynı zamanda gerçeklik ve temsil arasındaki bağlantıyı karmaşık hale getirebilecek bir yapıya sahiptir.

Televizyonun ürettiği anlam üzerinden hareketle, literatür üzerinde yapılan araştırmaların olduğundan bahsedebilmek mümkündür. Televizyon haberlerine ilişkin çalışmalarıyla tanınan Glasgow Medya Grubu, diğer söylem çalışmalarından farklı olarak hareket eder. Söylem çalışmaları daha çok metin ya da okur üzerinde dururken GMG tarafından geliştirilen araştırmalar daha çok haberin üretim süreciyle alakalıdır. Grup yaptığı çalışmalar sonucunda haberin tarafsız olmadığı sonucuna ulaşmış bulunmaktadır. Ve haberin toplumdaki egemen yargılar ve değerlerin etkisinde üretildiği sonucuna varmıştır. Böylelikle haberin kültürel bir üretim olduğunu savunmaktadırlar (Güngör: 2013, 273). Glasgow Medya Grubu Hall'ün kodlama kod açımı kuramından da faydalanarak haberin tarafsızlığının sadece yanılsama olduğunu ve tarafsızlık maskesi altında ideolojik bir araç olarak kullanıldığını ifade etmektedir.

Yapılan araştırmalarla beraber haberin metinsel çözümlemeleri görüntüsel söylemle beraber izleyici için orada kalma hissini oluşturabilmektedir (Dursun: 2001, 139). Haber içeriklerindeki tarafsızlık olgusu, habere müdahale eden editoryal sistem medyadaki ideolojik değerleri ortaya koyabilmektedir. Haberin ideolojik bir içerikle sunulması fikirlerin, haberlerin ya da içeriklerin iktidarla da bağlantılı olduğunu gösterebilmektedir. Yani haberler içeriklerinde sadece güçlü olanla değil, eleştirel olanla da ilgilenebilmektedir. Ve bu noktada haberleri oluşturan ideolojiler ya da medya seçkinleri ellerindeki güç ile cinsiyet, ırk, dil, din ayrımında çeşitli yollarla bilgileri atfedebilirler. Haber içeriklerinde kültürel farklılıklardan oluşan metin ve görsellerden, cinsiyet ayrımlarının yer aldığı, başka kişilere karşı nefret söyleminin barındığından ya da karşıt tarafta yer alana 'ötekileştirme' yapıldığı ve televizyon haberlerinde yer aldığı düşünülmektedir.

Ötekinin televizyon haberlerindeki oluşumun da ideolojik bir eksenle ele almak gerekecektir. İdeolojinin çeşitli anlam üretimlerinin oluşmasıyla beraber, ırksal, cinsiyet, inanç ve ekonomi gibi farklılık oluşturabilecek alt yapılar üzerinden haber metinleri oluşabilmektedir. Egemen ideolojinin kurduğu hâkimiyetiyle, gerek iktidar ile ilişkisinde gerekse güç olarak atfettiği değer noktasında ayrıştırıcı bir söylem kullanabilmesi mümkün görünmektedir. Bu bağlamda haber içerisindeki ideolojik bir ötekiyi ele alacak olursak ilk önce ötekinin ne olduğuna odaklanmak gerekir.

Televizyon haberleri bağlamında ötekiyi ele almadan ötekinin ne olduğu muhakkak açıklanmalıdır. Ötekinin geçmiş dönemden nasıl uygulandığını ve ortaya çıktığı konusunda düşünceleri dile getirecek olursak, Rönesans ve büyük keşiflerin olduğu döneme kadar öteki ister tüm bireyler arasındaki ilişkiyi, ister ahlaki ideal davranışlar arasındaki ilişkiyi kapsasın; sonuç olarak öteki 'tek ve çok' olanın yaşadığı sorun olarak ifade edilmektedir (Schnapper: 2005, 29). Öte yandan kimliğe ilişkin Batılı söylemlerin genelinde 'biz'den olmayan bir 'öteki'nin karşıtlık ile karşımıza çıktığından bahsedebiliriz. Kendisini yabancı bir düşman ile karşıtlık içinde tanımlayan 'ulus' ya da 'halk' rolüne bürünmektedir. Yani Yahudi olanlar ve olmayanlar, Haçlılar ve Hristiyan olmayanlar gibi ayrıştırıcı durumları kapsamaktadır (Kearney, 2003: 95).

O halde kendi kimliğine yabancı olanın benimsenmesi ya da topluma kazandırılması da güç görünmektedir. Çünkü 'bizim gibi olmayan' insanlar kendi kentlerinde zararsız durabilseler de onların göç ettikten sonraki varlıkları tehdit olarak algılanabilmektedir. Yabancı olarak kabul edilen ama yerel kültüre aşina olunamayacağı düşünülen bu grup insanların kendi gelenek ve göreneklerinin, alışkanlıklarından vazgeçmeyeceği gerçeği bizi ötekileştirme sürecine doğru götürmektedir (Bauman, 2001:112 – 113). Yapılan tanımlamaların anlamsal olarak aynı noktaya

çıktığından bahsedebiliriz. ‘Ben ve Öteki’ düşüncesiyle kimlik farklılığı, kültürel farklılıklar, yaşamsal farklılıklar tarih içerisinde sorun olarak ortaya çıkabilmektedir.

Birey ya da insan, yaşamı süresince tarihsel bir dönemde kendisinden söz ettirerek kültürel değerlerini ve sahip olduğu kimliğini yaşatabilmektedir. Bunu yaparken de akledip düşünebilme kabiliyetini kullanarak yaşamsal bir alan oluşturur. Bu değerler bağlamında insanı insan yapan şüphesiz ki onun geçmişidir. Geçmiş ise toplumların adeta bir kimlik kartı görevini üstlenmektedir. Ve bugünü ayakta tutan bir göç olarak yorumlanmaktadır (İspir ve Küçükalkan, 2013).

Sonuç olarak ötekinin ne olduğuna dair yapılan tanımlamalarda kimlik ve kültürel değerlerden bahsedebilmek mümkündür. Kendisinden olmayanı ayırıştırarak, çoğu zaman tehdit olarak görüp ona göre davranış sergilenmesi ‘ötekileştirme’ yi ortaya çıkarabilmektedir. Kültürel değerlerin içerisinde, kimlik kaygısı, geçmişi kaybetme korkusu ya da asimile olma endişesi gibi düşüncelerin varlığı haber metinleri içerisinde nasıl yer aldığı da çalışma çerçevesinde incelenmesi gereken noktalardan biridir.

Haber bilgiyi taşıyan ve aktaran, teknik anlamda yazılı, sesli ve görüntülü olarak kendisini tanıtan ya da var olan, planlanan bir hizmetin aracısı olarak ifade edilmektedir (İrvan, 1997: 11). Medyanın artan gücü, hitap ettiği hedef kitleyle yoğun enformasyon altında kalan bireyler çoğu zaman medyayı eleştirebilmektedirler. Medyanın eleştirel tutumunda Chomsky, medyanın yoğun propagandasına dikkat çekmektedir. Medyanın yoğun saldırısıyla, halk kesimini tutsak aldığı Chomsky tarafından savunulmaktadır. Bu durumda medya sosyo - kültürel ya da ekonomi - politik yapılarda çeşitli kodlar geliştirerek belirli kalıplar oluşturmaktadır. Çalışmamızın konusu olan ötekinin oluşumunda da medya kültürel farklılıkları göz önünde bulundurabilmekte ya da bunu kendi kontrolünde yansıtabilmektedir.

Literatür üzerinde yapılan çalışmalara bakıldığında Yıldırım’ın 2015 yılında çalıştığı ‘Türkiye’deki Konuşmalarda Suriyeli Sığınmacıların Sosyal İnşası: Sosyal Medya ve Açıklayıcı Repertuarlar’ başlıklı Yüksek Lisans tezinde Suriyeli sığınmacılar ile ilgili başlıkların açıldığı Türkiye’de en çok kullanılan farklı söylem repertuarlarına ulaşma imkânı sağlayan katılımcı sözlüklerden ‘Ekşi ve Uludağ’ sözlük kullanılmıştır. Ekşi Sözlük’ten 100 İnternet sayfası ve her sayfada 10 yorum olmak üzere toplamda 1000 yorum okunmuştur. Uludağ sözlükten ise 14 internet sayfası ve her sayfada 25 yorum ile beraber toplamda 330 yorum okunarak alıntılar eleştirel Söylem Psikoloji Yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda 7 farklı açıklayıcı repertuar ile karşılaşılmıştır. Bu repertuarlarda sığınmacıların tehdit unsuru, tehdit unsurunun maşası ve Türkiye’li’nin bakım verdiği ama istemediği kişi olarak tanımlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ercan’ın ‘2016 yılında çalıştığı ‘Medyanın Kitleleri Etkilemedeki Gücü: Suriye Savaşı Üzerinden Yazılı Basın İncelemesi’ isimli Yüksek Lisans Tezinde, Suriyelilerin yerel halk için tehdit olup olmadığı, üniversiteli öğrenciler için ne ifade ettiği ve yerel halkın Suriyelilerden rahatsız olup olmadığını anlamak için anket tekniği kullanılmıştır. Cumhuriyet, Sabah, Zaman ve Hürriyet gazetelerinde 2011 – 2015 yılları arasında yer alan Suriye İç Savaşı ve Suriyeli sığınmacılarla ilgili seçilen ‘kültürel, ekonomik ve iç güvenlik’ haberleri deney metodu kullanılarak incelenmeye alınmıştır. Cumhuriyet, Zaman, Sabah ve Hürriyet Gazeteleri Bağımsız değişken olarak belirlenerek, Suriye iç savaşı ve sığınmacılar hakkında çıkan haberler ise araştırmanın işleyiş şeklini oluşturmuştur. Haberlerin birey üzerindeki Suriyeli sığınmacılara yönelik algısı ise bağımlı değişken olarak belirlenmiştir. Rastgele seçilen üniversite öğrencilerinden oluşan 20 kontrol, 20 deney grubuna ön test ve son test uygulanmış ve istatistiksel karşılaştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda ise Suriyeli sığınmacılara karşı kültürel olarak hissedilen tehdit algısı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca

üniversite öğrencilerinin Suriyelileri ekonomik paydada bulmadığı için iş gücü tehdidi olarak görmediği saptanmıştır. Genel olarak çalışma kapsamında medya, kamuoyu ve dış politika arasında karşılıklı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Şentöregil'in 2017 yılında çalıştığı 'Suriyeli Çocuk Sığınmacıların Türk Yazılı Basında Temsili' başlıklı Yüksek Lisans tezinde diğer çalışmalardan farklı olarak Suriyeli çocuk sığınmacılar odak nokta olmuştur. 2011 yılından 2016 yılının sonuna kadar Hürriyet, Posta, Sabah, Sözcü ve Zaman gazetelerinde Suriyeli çocuk sığınmacılarla ilgili yayımlanan haber ve köşe yazıları içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Analiz sonucunda Türk yazılı basınının Suriyeli çocuk sığınmacılara yönelik olumlu bir bakış açısı olduğuna ancak Suriyeli sığınmacı çocuklara dair üretilen temsillerin çeşitli etik sorunlar içerdiğine ulaşılmıştır.

Öztürk'ün 2018 yılında çalıştığı 'Ötekileştirmenin İnşası ve Etkinliği Bağlamında Televizyon Haberleri: Suriyeli Sığınmacılar' isimli Doktora Tezi çalışmasında 10 televizyon haber kanallarının ana haber bülteni üzerinden 1 Temmuz 2016 – 31 Temmuz 2016 tarihleri arasındaki Suriyeli sığınmacılar ile ilgili haberler Van Dijk'in eleştirel söylem analizi kullanılarak sonuçlandırılmıştır. Araştırma sonucunda gerginlik algısının oluştuğu, Suriyeli sığınmacıların sayılarının fazla olduğu yerlerde 'yerel halkın iş bulamaması', 'taciz olaylarının artması' gibi ifadelerin sığınmacılara yönelik ötekileştirme pratiklerinin artmasına neden olduğu gözlemlenmiştir.

Ertürk'ün 2018 yılında çalıştığı "Türkiye Basınında Suriyeli Sığınmacı Söylemi" isimli çalışmasında amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak seçilen, ideolojik çeşitlilik olması açısından dikkat edilen Cumhuriyet, Posta ve Yeni Şafak gazetelerindeki 1 Ocak 2015 – 30 Haziran 2015 tarihleri arasındaki Suriyeli sığınmacılara yönelik en az bir fotoğraflı 150 haber incelenmiştir. İncelenen haberler Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesiyle analiz edilmiştir. Analiz sonucunda haberlerin kadın – çocuk, savaş, ekonomik ve suç başlıklarından oluştuğu saptanmıştır. Yeni şafak gazetesinde ele alınan fotoğraflı haberlerde sığınmacılara yönelik olumsuz bir habere yer verilmediği ortaya konmuştur. Posta gazetesinde ise daha çok kadın – çocuk haberleri çoğunlukla ortaya konmuştur. Olumlu haberlerin olumsuz haberlere oranla daha fazla olduğu ortaya konsada bu sonucun kamuoyu algısında bir önem teşkil etmediği araştırmacı tarafından belirtilmiştir. Haberlerde cinayet, savaş ya da herhangi bir mağduriyet içeren konularda sığınmacıların sıklıkla telaffuz edilmesi kamuoyu tarafından Suriyeli sığınmacıların 'sorunlu kitle' olarak algılandığı araştırma sonucunda belirlenmiştir.

Gül'ün 2018 yılında çalıştığı 'Nefret Söylemi Bağlamında Türk Basınındaki Suriyeli Mülteci Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi' başlıklı Yüksek Lisans Tezinde 2016 Eylül – Aralık tarihlerinde arasında Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde çıkan Suriyeli Mülteci haberlerinin nefret söylemi bağlamında incelenmesi yapılmıştır. Çalışmada Teun Van Dijk'in söylem çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonucunda farklı medya organlarının farklı ideolojik süzgeçlerden geçirerek haberdeki gerçekleri yeniden ürettikleri görülmüş ve yayın politikalarını bu doğrultuda sürdürdüklerine ulaşılmıştır.

Gezik'in 2019 yılında çalıştığı "Suriyeli Göçmenlerin Anaakım Medyada Temsili" başlıklı Yüksek Lisans tezinde en yüksek tirajlı gazeteler olarak değerlendirilen, 'Hürriyet Gazetesi, Sözcü Gazetesi, Posta Gazetesi ve Cumhuriyet Gazetesi' seçilmiştir. Seçilen gazeteler 1 Ocak 2016 – 15 Temmuz 2017 tarihleri baz alınarak taranmıştır. Seçilen gazetelerde eleştirel söylem analiz yöntemi kullanarak beş örnek haber üzerinden çalışma sonuçlandırılmıştır. Çalışma sonucunda Suriyeli göçmenlerle ilgili haberlerde kullanılan söylemlerin milliyetçi bir tarzda olduğu saptanmıştır. Aynı

zamanda haber başlıklarında keskin ve dışlayıcı söylemlere, abartma, çarpıtma içeren ifadeler yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yurdakul'un 2019 yılında 'Damgalama ve Çerçeveleme Boyutlarıyla Yazılı Basında Suriyeli Göçmenler' başlıklı Yüksek Lisans tezinde Suriyeli göçmenlere yönelik yazılı basın haberlerinde göçmenlerin damgalanıp damgalanmadığı, Suriyeli göçmen kimliğinin medyada nasıl tanımlandığı araştırılmıştır. Çalışma 2011 yılı Mayıs – Haziran – Temmuz aylarını kapsamaktadır. Tiraja bağlı olarak seçilen Hürriyet-Sabah-Posta gazetelerindeki haberler amaçlı örneklem ile seçilerek haberde çerçeveleme ve retoriksel söylem yöntem ve tekniklerinin kullanımıyla analiz edilmiştir. Haber analizlerinden elde edilen sonuçta ise Suriyeli göçmenlerin damgalandığına ve göçmen kimliğiyle de haberlerde nesne konumuna düştükleri gözlemlenmiştir.

Rahmani'nin 2020 yılında çalıştığı "Türkiye Basınında Suriyeli Sığınmacılara yönelik Nefret Söylemi: Seçili Ulusal Gazetelerdeki Haber Analizi" başlıklı Yüksek Lisan tezinde 1 Ocak – 31 Aralık 2019 tarih aralığındaki Suriye Sığınmacılar ile ilgili haberler seçilerek içerik analizi yapılmıştır. Günlük yayımlanan Sabah, Hürriyet ve Yeniçağ Gazeteleri seçilen araştırmada Suriyeli sığınmacıların suç olaylarıyla ilişkilendirildiği, nefret söyleminin oluşturulduğu saptanmıştır. Gazetelerin niceliksel olarak benzer örüntüye sahip olduğu görülmüş ve haber görselinin kullanımı ve haber türleri açısından 3 gazetenin de sonuçlarının yakın olduğu belirlenmiştir.

Bayram'ın 2020 yılında çalıştığı 'Sosyal Medyada Suriyeli Mülteci Krizine İlişkin Sosyal Gerçeklik: Türkiye'deki Politik Gençlik Üzerinden Bir Analiz' başlıklı Doktora Tezinde 2011 – 2015 seçimlerine katılan, aktif siyaset yürüten ve Twitter hesapları bulunan gençlik örgütleri ve temsilci(lik)leri örneklem grubu olarak seçilmiştir. 2011 – 2019 yılları arasında toplam 78 Twitter hesabında 'Suriyeli', 'mülteci', 'göçmen', 'sığınmacı', 'Türkmen', 'soydaş', 'kriz', 'göç', 'iltica', 'Suriye', 'savaş' ve 'kamp' anahtar kelimeleriyle tarama yapılarak 235 tweet tematik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda genel olarak olumlu yönelimlerde Suriyeli mülteciler 'muhtaç', 'kurban' ve 'mağdur' olarak inşa edilmiştir. Olumsuz yönelimlerde ise 'tehdit ve 'hasım' olarak inşa edildiğine ulaşılmıştır. Araştırmada olumlu yönelimlerin olumsuz yönelimden daha fazla olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Türkiye'de konuya ilişkin araştırmalar incelendiğinde bu araştırmaların genellikle Suriyeli Sığınmacıların medya özelinde temsillerine odaklandığı görülmektedir. Özellikle nefret söylemi bağlamında ele alınan çalışmalarda televizyon haberlerinde Suriyeli sığınmacıların temsillerine farklı analiz yöntemleriyle değinilmiştir. Yapılan araştırmalarda gazeteler, yazılı basın ve sosyal medya üzerinde durulan çalışmaların da mevcut olduğu görülmüştür. Yazılı basının ve sosyal medyanın etkisiyle beraber, fotoğraflı haberler ve tiraj sayıları da dikkate alınan çalışmalar da incelenmeye alınmıştır.

Bu bağlamda 'Suriyeli Üniversiteli Öğrenciler Örneğinde Suriyelilere Yönelik Televizyon Haberlerinin Alınlanması' başlıklı çalışma literatürdeki çalışmalardan farklı olarak odak noktasını Suriye uyruklu üniversite öğrencilerine doğru yöneltmiştir. Bu çalışma medya temsilleri ile sınırlı kalan literatür çalışmalarının dışında Suriyeli Sığınmacıların araştırmaya dahil edilmesiyle farklılığını vurgulamaktadır.

Araştırmada Ankara - Altındağ haberleri üzerinden Fırat üniversitesinde okuyan Suriye uyruklu üniversite öğrencilerinin haberleri nasıl alımladığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırma 5 ana bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde araştırma problemi, araştırma amacı ve sınırlılıkları bilgilerine yer verilmiştir.

İkinci bölümde, araştırmanın yöntemi, araştırma modeli, kullanılan yöntem, veri toplama araçları, verilerin analizi, çalışma kümesi ve betimsel analiz temaları bilgilerine yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde ise haber ve haberin değeri, ideoloji, televizyon haberlerinde ideoloji, söylem gibi içerikler literatür taraması çerçevesinde oluşturulmuştur.

Araştırmanın dördüncü bölümünde temel kavramlarından olan ‘öteki’ kavramının ne olduğu, göçmen, mülteci ve sığınmacı gibi kavramlar açıklığa kavuşturulmuştur. Ayrıca kültürel farklılığın medyadaki yansıması, ötekinin haberlerde okunması gibi noktalara da değinilmektedir. Ötekinin medya özelinde televizyon haberinde yansıma şekli literatür taraması sonucunda açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın bulgular ve tartışmasında ise Fırat Üniversitesinden seçilmiş Suriye uyruklu üniversite öğrencilerinin katılım sağladığı yarı yapılandırılmış görüşme ile Ankara – Altındağ olaylarını anlatan haberler değerlendirilmeye alınıp sonuç kısmı literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

1.1. Araştırma Problemi

Kitle iletişim araçlarıyla kendi hayatlarını şekillendiren bireyler, toplumsallaşma noktasında kendilerine has kültür, gelenek ve göreneklerini, kimliğini ya da kültürel değerlerini tarihsel süreç boyunca yansıtabilmektedir. İnsanı insan yapan değerlerin başında gelen ‘geçmiş’ olgusu, bireylerin kimliklerini oluşturan önemli bir etkidir. İnsanlığın varlığını ayakta tutan geçmiş olgusu toplumlar için değer atfedilerek yaşantılar içerisine entegre edilmektedir. Bu tarihsel süreç içerisinde ise insan tek başına değil, ait olduğu topluma göre yaşamını sürdürebilmektedir. Bireyler kendilerine ve oluşturdıkları yaşamsal alanlara yönelik oluşturulan tutum, davranış ve her türlü geri bildiriye karşı tepki bırakabilir aynı zamanda şiddet içeriklerinde bulanabilmektedir. Bireylerin kendi yaşam alanlarını, kendisinden olmayanın gelişiyile bir tehdit olarak görebilmektedir. Bu noktada gösterdiği davranış şekliyle kendisinden olmayana karşı, ötekileştirmeye beraber, ayrımcılık, nefret söylemleri hatta fiziksel şiddet uygulayabilmektedir.

Günümüzde ülkeler arası gerek diplomasi ilişkilerde gerekse kültürel farklılığın görünür kılındığı medya özelinde ya da sınırlar içerisindeki iletişim sürecindeki farklılık net olarak görülebilmektedir. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşının büyümesi ve dünya genelinde bir sorun olmasıyla beraber Suriye uyruklu kişilerin ülkelerinden göç etmesiyle özellikle ülkemize yönelik yoğun bir mülteci akını olmuştur. Artık bilgi içeriğinden ziyade görünürlüğü hedef alan televizyon, özellikle haberler aracılığıyla savaşı ve ülkemizin dâhil olduğu noktalarda süreci aktarmaktadır. Bu noktada mülteci akınında ötekileştirme içerikli haberlerin olabileceği düşünülerek, televizyon haberlerinin yansıttığı değerler, doğruyu anlatması ya da editoryal süreçlerden geçiyor olması incelenmesi gereken noktalardan bir kaçıdır. Ayrıca sadece televizyon haberlerinin haberin değeri ve ötekileştirme davranışlarının olduğu düşüncesinin bununla sınırlı kalmadığını Suriye uyruklu üniversiteli öğrenciler tarafından da nasıl okunduğu merak konusu olmuştur.

Türkiye’de eğitim gören Suriyeli üniversite öğrencilerini kapsayan bu çalışma 11 Ağustos 2021 tarihinde Ankara’nın Altındağ ilçesinde yaşanan olaylar sonucunda yapılan haberlerin Fırat üniversitesinde okuyan Suriye uyruklu üniversite öğrencileri tarafından nasıl alımlandığı probleminden yola çıkılarak araştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Toplumsal yaşam içerisinde bireylerin ait oldukları kültürel değerler ile hareket etmesi kendisinden olmayana karşı bir davranış sergileyebileceğini gösterebilmektedir. İstenilmeyen grup,

istenilmeyen kültür, istenilmeyen ırk ya da istenilmeyen Suriyeli ayrımını gördüğümüz televizyon haberleri üzerinden ‘öteki’ oluşumu inşa edildiği ifade edilebilir. Televizyon haberleri üzerinden ötekileştirme algısı, gerek haber metinleri, gerek kullanılan görüntüler gerekse de habere ayrılan süre ile yapılabilir. Kendi kültürel değerleri içerisinde bu davranışı sergileyebilen bireyin, hedef aldığı kültür için bulunduğu davranış ötekileştirme grubuna dâhil olabilmektedir. Bu bağlamda televizyon haberlerinin Suriyeli üniversiteli öğrenciler tarafından okunmasını konu alan bu araştırmayla medyanın, toplumların görüş ve düşüncelerini inceleyebilmek için oldukça uygun bir ortam olduğu ifade edilebilir. Bu ortamlarda gündemdeki konulara ilişkin, medya yönlendirmiş olduğu birçok yargı ile varlığını hissettirdiği düşünülebilir. Birey bir hegemonya göstererek başkalarını, ötekileştirme kavramına gidebilmekte, belli kriterlerle bu ölçütleri ifade edebildiği belirtilebilir. Aynı şekilde sahip olduğu bu havuzda, başkasının kullandığı alanlara müdahil olduğunda fikren ve söz ile zarar görebilmekte, hakaret duyabilmekte, ötekileştirerek kültüründen yoksun tutabilmektedir.

Bu çalışmada Ankara Altındağ olaylarına ilişkin televizyon haberleri üzerinden Fırat üniversitesinde okuyan Suriye uyruklu üniversite öğrencilerinin yapılan haberleri nasıl alımladığını anlamaya çalışmak bu çalışmanın temel problemidir. Bu problemten yola çıkılarak Suriye uyruklu Fırat Üniversitesinde eğitim gören 10 üniversite öğrencisiyle yarı yapılandırılmış görüşme yapılarak öğrencilerin haberleri nasıl alımladığı tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu amaçla çalışmada şu sorular sorulacaktır.

1. Fırat Üniversitesinde öğrenim gören Suriye uyruklu üniversite öğrencileri Altındağ olaylarına ilişkin televizyon haberlerini ‘ötekileştirme’ bağlamında nasıl yorumlamışlardır?
2. Fırat Üniversitesinde öğrenim gören Suriye uyruklu üniversite öğrencileri Altındağ olaylarına ilişkin televizyon haberlerini ‘ırkçılık’ bağlamında nasıl yorumlamışlardır?
3. Fırat Üniversitesinde öğrenim gören Suriye uyruklu üniversite öğrencileri Altındağ olaylarına ilişkin televizyon haberlerini ‘nefret söylemi’ bağlamında nasıl yorumlamışlardır?
4. Fırat Üniversitesinde öğrenim gören Suriye uyruklu üniversite öğrencileri Altındağ olaylarına ilişkin televizyon haberlerini ideolojik söylem bağlamında nasıl yorumlamışlardır?

Fırat Üniversitesinde öğrenim gören Suriye uyruklu üniversite öğrencileri Altındağ olaylarına ilişkin televizyon haberlerini televizyon kanalının yayın politikasına göre nasıl yorumlamışlardır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Literatür taramasında konuyla ilgili çalışmalar incelenerek, incelenen bazı çalışmalarda Suriye temalı içeriklerde Suriyelilere yönelik medyada nefret söylemi, Tv haberlerinde nefret söylemi, Suriyeli sığınmacılara karşı yapılan öteki davranışları gibi birçok konuda çalışma bulunduğu gözlemlenmektedir. Medyada ötekileştirme ve Suriye konusuyla ilgili bazı çalışmaların görülmesiyle birlikte Suriye içerikli haberlerin Suriyeli üniversiteli öğrenciler tarafından nasıl alımlandığı yönündeki çalışmaların medya özelinde tek taraflı olarak sınırlı kaldığı görülmüştür. Literatür taraması sonucunda Suriye uyruklu üniversite öğrencilerine yönelik alımlama çalışmasının yapılmadığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın literatüre bu açıdan da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşında bu sürece kadar Suriyeli mülteciler güvenli bir alan olarak Türkiye başta olmak üzere savaştan kaçarak birçok Avrupa ülkelerine sığınmışlardır. Türkiye bu noktada Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerin başında gelmektedir. Savaşın devam etmesi ve Suriyeli mültecilerin Türkiye’deki kitlesel varlık süreci de medyanın odak noktası olarak ilgiyi arttırmıştır.

Ankara – Altındağ’da yaşanan olayın sonucunda televizyon haberlerinin Suriyeli üniversiteli öğrenciler tarafından nasıl alımlandığını araştıran bu çalışmada sınırlılıklar belli ölçütlere göre yapılmıştır. Bu ölçütler bağlamında Suriye’den Türkiye’ye gelerek, en az 3 yıldır Türkiye’de düzenli olarak bulunup akıcı Türkçe konuşan ve Fırat Üniversitesinde okuyan Suriye uyruklu üniversite öğrencileri tercih edilmiştir. Çalışmada Üniversiteli öğrencilerinin seçilmesinin nedeni, kültürel ve dil bağlamında kurulan iletişimin daha anlaşılır olmasını sağlamak içindir. Bu bağlamda hedef grup Fırat Üniversitesinde okuyan Suriye uyruklu üniversiteli öğrenciler olarak belirlenmiştir.

Fırat Üniversitesinde okuyan Suriye uyruklu üniversiteli öğrencilerle sınırlandırılan bu çalışma televizyon kanalları üzerinden de belli ölçütler dikkate alınarak sınırlandırılmıştır. Televizyon kanalları Stuart Hall’ün Kodlama – Kodaçımı modeli dikkate alınarak televizyon haberleriyle izleyici arasındaki iletişim sürecini başlatan gönderen – mesaj- alıcı doğrusallığı içinde ele alınmıştır. Bu bağlamda televizyon kanalları ‘Egemen Okuma’ – ‘Müzakereli Okuma’ – Karşıt Okuma’ türleri ile seçilerek 5 Tematik Televizyon Kanalı değerlendirmeye alınmıştır. 5 Televizyon kanalının incelenmesiyle ‘anchorman yorumu olan’ – ‘11 Ağustos 2021 – 15 Ağustos 2021 tarihlerinde işlenen haberler’ ve ‘videolu olarak haberin paylaşılması’ gibi ölçütlere uyan 3 Tv kanalı ile araştırma sınırlandırılmıştır. Ayrıca seçilen 3 Tv Kanalının (A Haber – Halk Tv ve Cnn Türk) sadece haber odaklı bir yayın politikasını izlemiş olması da araştırmanın bir başka sınırlılıkları arasındadır. Çalışmada haber kanallarının değerlendirilmesi sürecinde bir başka sınırlılık ise 11 Ağustos 2021 tarihinde gerçekleşen Altındağ Olayı araştırıldığı için haber kanallarının You Tube Kanalları ya da web sayfaları üzerinden geçmişe dönük haber araştırması yapılmıştır. Haber kanallarının haberlerini you tube kanalına yüklememesi, farklı bir başlıkta anlatması, görüntü yüklememesi ya da erişime açmaması da araştırmanın başka bir sınırlılık bölümünü oluşturmuştur. Değerlendirmeye alınan NTV Haber Kanalının araştırma konusuna ilişkin Altındağ Olayları ile ilgili haberi televizyon haberlerine erişilememiş sadece internet gazetesindeki yazılı metine ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında televizyon haberleri video formatında izletildiği için NTV Haber kanalı elenerek CNN Türk kanalı seçilmiştir.

Ayrıca her bilimsel araştırmada olduğu gibi bu araştırmada da zaman sınırlılığı söz konusudur. Üniversiteli öğrencilerinin sınav dönemleri, ders dönemlerinin olmasından dolayı görüşme yapılan sürenin uzaması zaman sınırlılığına sebep olabilmektedir. Çalışma sınırlılıkları kültürel bağlamda da kendisini gösterebilmektedir. Çalışmanın en önemli sınırlılığı olan kültürel farklılık önemli bir etken olabilmektedir. Farklı uyruktaki öğrencilerle kurulan iletişimin dil farklılığı, kültür farklılığı görüşme esnasında kendisini göstermektedir. Haber dilinin bilinmemesi, sınıflandırılan haber kurgusunun tanıtılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Ayrıca bilinmeyen kelimelerin olması da açıklanarak bilgi verilmiştir. Yine farklı uyrukta kişiler olması ve yaşanan savaş psikolojisi nedeniyle, çalışma içeriğinin hassasiyeti önceden düşünülerek, kişi hak ve özgürlükleri dikkate alınarak da çalışma sınırlılığı araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Çalışma sınırlılıkları bilimsel araştırma kurallarına göre yapılarak görüşme esnasında katılımcılara gönüllülük esaslı olduğu tekraren belirtilerek rahatsızlık duyduklarında çalışmadan ayrılabilirler hatırlatılmıştır. Bu bağlamda bu çalışma Fırat Üniversitesinde okuyan Suriye uyruklu 10 üniversiteli öğrenciyle sınırlandırılmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma evreni ve örnekleme açıklanarak, verileri toplarken hangi araçların kullanıldığı ve toplanan verilerin nasıl analiz edildiğine dair bilgilere yer verilecektir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden Fenomoloji (olgubilim) deseni seçilmiştir. Bir anlatı araştırması bir veya birkaç kişinin deneyimlerine ilişkin hikayeleri analiz etmeyi amaçlayan fenomenolojik çalışma birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını ortaya koymaktadır. Araştırmacılar fenomenle ilgili deneyime sahip olan kişilerden veri toplayarak bütün bireylerin deneyimlerinin özünü tanımlayan bütüncül bir betimlemeyle analizlerini gerçekleştirir. Bu analiz betimlenirken ‘neyi’, ‘nasıl’ deneyim edildiği ortaya konmaktadır (Creswell, 2020: 79).

Fenomoloji üzerine yapılan araştırmalarda, araştırmacı ilk olarak, kendisinin ciddi bir şekilde ilgisini çeken bir fenomene yönelir. Bu süreçte araştırmacılar deneyimlenmiş olan konu üzerine derinlemesine ilişki kurarak yazının bütün bölümleri arasında bir denge oluşturup fenomenle ilgili olarak bir betimleme yaparlar (Creswell, 2020: 80 – 81).

Fenomoloji (Olgubilim) araştırmalarında veri kaynağı araştırmanın odaklandığı olgu ya da bu olguyu yaşayarak dışa vurabilecek, fenomenleri yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır. Fenomoloji(Olgubilim) çalışmalarında örnekleme dâhil edilecek birey sayısı 10’u geçmemelidir. Bu tür çalışmalarda uzun görüşmeler, birden fazla seans gerektiren görüşmeler söz konusu olacağı için örneklemin sınırlı kalması doğal kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 71).

Bu çalışmada da Fırat Üniversitesinde eğitim gören Suriye uyruklu üniversiteli öğrencilerin, Ankara Altındağ olaylarına ilişkin televizyon haberlerini nasıl alımladığına yönelik görüşlerini araştırmak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden Fenomoloji kullanılmıştır. Bu bağlamda Fenomoloji araştırmacının yaşanmış deneyimlerini anlamına ilişkin yorum yaptığı yorumsal bir süreç olarak görünmektedir.

2.2. Çalışma Kümesi – Katılımcılar

Çalışmanın temel amacı Fırat Üniversitesinde okuyan Suriye uyruklu üniversite öğrencilerinin Ankara Altındağ olaylarına ilişkin televizyon haberlerini nasıl alımlandığını anlamaktır. Bu nedenle araştırma amacına yönelik olarak amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örneklem seçilmiştir. Ölçüt(Kriter) örnekleme, önceden belirlenmiş bir dizi durumların çalışma alanını oluşturmaktadır. Ölçüt örnekleme yönteminde, belirlenen ölçütler araştırmacı tarafından oluşturabilir ya da önceden hazırlanmış bir ölçüt de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Amaçlı örnekleme yöntemlerinde olan ölçüt örnekleme göre çalışma şekillendirilmiştir. Burada en önemli nokta örnekleme alınan katılımcıların araştırma amaçlarına göre uygunluğunun dikkate alınmasıdır.

Ölçüt örneklem tekniği araştırmacı tarafından önceden hazırlanılmış bir ölçüt listesinin hazırlanılmasını öngörmektedir. Burada araştırmacı tarafından dikkat edilmesi gereken nokta katılımcıların ölçütlerinin belirlenmesinde araştırmacının oluşturduğu kriterlerin araştırma amacına uygunluğudur (Yıldırım & Şimşek, 2016: 122). Araştırmanın öncelikli amacı Suriye uyruklu üniversite öğrencilerinin, Ankara Altındağ olayı sonucundaki haberlerin alımlaması olduğu için katılımcılar için öncelikli 3 ölçüt belirlenmiştir.

- a) Katılımcıların en az 3 yıldır Türkiye’de yaşıyor olması
- b) Katılımcıların ez az 1 saat haber takip etme alışkanlığının olması
- c) Katılımcıların Fırat Üniversitesine kayıtlı Suriye uyruklu öğrenci olması

Bütün bu ölçütler sonucunda Fırat üniversitesinin çeşitli bölümlerinde okuyan Suriye uyruklu 10 öğrenci seçilerek yüz yüze ve çevrimiçi olarak görüşme yapılmıştır.

Televizyon haber kanallarının seçilmesinde ise yine ölçüt örneklem kullanılarak Stuart Hall’ün kodlama kod açımı kuramından faydalanarak tematik yayın yapan 3 televizyon kanalı seçilmiştir. Araştırma amacı kapsamında Hall’ün kodlama kod açımı kuramından destekle haber kanallarının yayın politikası dikkate alınarak ‘A Haber’ – CNN Türk’ ve ‘Halk TV’ kanalları araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Katılımcılara izletilecek Ankara Altındağ olayının haber içeriği için öncelikli olarak 5 ölçüt belirlenmiştir.

- a) Televizyon kanalının tematik yayın yapıyor olması
- b) Televizyon kanalının yayın politikalarının farklı olması
- c) Televizyon kanalının haberlerinin videosuna erişimin olması
- d) Televizyon kanalının haberinde anchorman yorumunun bulunması
- e) Televizyon kanalının haberi 11 Ağustos 2021 – 15 Ağustos 2021 tarihlerinde değerlendirmeye alması

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışma 2020 – 2021 Eğitim öğretim yılında aktif olarak Fırat Üniversitesinde okuyan 10 Suriye uyruklu üniversiteli öğrenciye uygulanmıştır. Çalışmada araştırmacı tarafından çevrimiçi araçlar aracılığıyla ve yüz yüze görüşme sağlanarak veriler analiz edilmek üzere hazırlanmıştır. Fırat Üniversitesinde eğitim gören Suriye uyruklu üniversiteli öğrenciler ve belirlenen ölçütler doğrultusunda (ölçüt örneklem) seçilen öğrenciler, gerekli gözlemler Fenomoloji deseni çerçevesinde yapıp konuya ilişkin veriler toplamaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bu kişilerin görüşlerinin belirlenebilmesi adına nitel görüşme formu da araştırma kapsamına dâhil edilmiştir.

Araştırma kapsamında ilk olarak haber araştırması yapılmıştır. Suriyelilere yönelik yapılan haberlerin gündem araştırması yapılarak, haberler içerisinde en çok dikkat çeken ve iki farklı uyruktaki kişileri kapsayan haber seçimi yapılmıştır. Ayrıca haber seçiminin yakın tarihli olmasına da dikkat edilmiştir. Haber içeriği bağlamında haberde ‘ötekileştirme, ırkçılık, nefret söylemi’ barındırabilecek olaylar değerlendirilmeye alınmıştır. Değerlendirme sonucunda ise 11 Ağustos 2021’de Ankara Altındağ’da yaşanan Suriyeli bir genç ile Türk bir gencin kavgasını konu alan haber örnek olarak seçilmiştir.

Ankara Altındağ haberinin seçilmesinin ardından haber kanallarının konuyu nasıl ele aldıklarına yönelik araştırma yapılmıştır. Değerlendirmeye alınan Televizyon kanallarının geçmişe yönelik haber videoları araştırılarak haberin direkt videosuna ulaşmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda haber kanallarının ilk önce web sayfaları incelenerek haber videosuna erişilmeye çalışılmıştır. Daha sonra haber kanallarının You Tube kanallarına abone olunarak haber kanallarının yüklemiş olduğu haber videoları arasında ‘Suriye – Ankara – Altındağ’ anahtar kelimeleri kullanılarak habere ulaşmaya çalışılmıştır. Değerlendirme içerisindeki NTV ve Fox TV kanallarının ‘Ankara Altındağ’ haber içeriğine çevrim içi ortamında ulaşamadığından araştırma dışında tutulmuştur. Diğer haber kanallarının ulaşılan haber videoları bilgisayar ortamında klasör haline getirilerek sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan haber kanalları ‘Notion’ uygulaması kullanılarak analize hazır hale getirilmiştir.

2.4. Görüşme ve Görüşme Formu

Görüşme, sözlü iletişim yolunu kullanarak araştırmaya veri sunan bir soruşturma tekniğidir. Genellikle yüz yüze yapılıyor olsa da çevrimiçi olarak da yapılabilir. Araştırma kapsamında görüşme ile beraber yüzeysel anlamların yanında ‘gerçek’ ve derinlemesine anlamlar çıkabildiği gibi geniş bir uygulama alanı da sunabilmektedir. Araştırmacı tarafından kolay olarak değerlendirilen tarafı olsa da görüşmenin öznelliği ve güçlülüğü bir sınırlılık getirebilmektedir. Araştırma kapsamında görüşmeler birey ve grup noktasında iki şekilde yapılabilir. Bireysel görüşmede görüşmeci ile katılımcı arasında kimse bulunmaz iken grup görüşmelerinde birden fazla kaynağa yer verilebilmektedir (Karasar,2010). Bu çalışma kapsamında bireysel görüşme yapılarak, yarı yapılandırılmış görüşme türü seçilerek sorular hazırlanılmaktadır.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme kullanılacaktır. Görüşme soruları alanyazından yola çıkarak alan uzmanlarına danışılarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık, görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada inandırıcılık, transfer edilebilirlik, tutarlılık ve onaylanabilirliği sağlayabilmek adına şunlar uygulanacaktır:

Araştırmada inandırıcılık ve araştırmanın doğruluk durumunu artırmak adına veri çeşitlenmesine gidilecek, gözlem yoluyla elde edilen verilerin görüşmelerle doğrulanmasına dikkat edilecek,

- Araştırmada inandırıcılık ve araştırmanın doğruluk durumunu artırmak adına veri çeşitlenmesine gidilecek, gözlem yoluyla elde edilen verilerin görüşmelerle doğrulanmasına dikkat edilecek,
- Çalışmaya katılan bireyler açık biçimde tanımlanacak,
- Alanyazın doğrultusunda görüşme soruları hazırlanacak,
- Görüşmeler yapılırken iki katılımcıyla pilot görüşme gerçekleştirilecek, sorular iki alan uzmanı tarafından kontrol edilip tutarlılık ve onaylanabilirliği kontrol edilecek,
- Görüşme dökümleri ses kayıtlarıyla birlikte ikinci bir kişiye dinletilip kontrol ettirilecek,
- Görüşmeler araştırmacılar tarafından kodlanacak ardından konuyla ilgili eğitilen başka bir alan uzmanı tarafından benzer biçimde kodlanıp kodlanmadığı kontrol edilecek,
- Verilerden elde edilen bulgular tüm katılımcıların görüşlerine yer verecek şekilde yorumsuz olacak aktarılacak,
- Miles ve Huberman’ın (1994) güvenilirlik formülünden hareketle kodlayıcılar arasında görüş birliği aranacaktır.

Görüşme esnasında görüşme sürecinin gidişatına göre bazı noktaların daha çok irdelenmesine yönelik olarak görüşme gidişatı yeniden düzenlenebilmektedir. Katılımcılarla yapılan görüşme yeri ve süresi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerle yapılan görüşme yeri ve süresi

Görüşülen Kişi	Görüşme Yeri	Süresi
Katılımcı 1	Çalışma Ofisi	1 Saat 20 dakika
Katılımcı 2	Çalışma Ofisi	1 saat 10 dakika
Katılımcı 3	Online (Google Meet)	1 Saat 35 dakika
Katılımcı 4	Online (Google Meet)	1 Saat 4 dakika
Katılımcı 5	Çalışma Ofisi	1 Saat 15 dakika
Katılımcı 6	Online (Google Meet)	1 Saat 9 dakika
Katılımcı 7	Online (Google Meet)	40 dakika
Katılımcı 8	Çalışma Ofisi	1 saat 5 dakika
Katılımcı 9	Online (Google Meet)	55 dakika
Katılımcı 10	Online (Google Meet)	41 dakika

Verileri toplamak amacıyla öğrencilerle ön görüşme yapılarak, uygun gün için randevu alınmış araştırmacının çalışma odasında ve öğrencilerin ders programına göre çevrimiçi olarak Google Meet üzerinden görüşmeler sağlanmıştır. Görüşmeler 20 Şubat – 30 Mart tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kişi, yer ve süresi tablo 1’de belirtilmiştir.

Görüşme öncesinde katılımcılara, araştırmacı tarafından bu çalışmanın bilimsel bir çalışma olduğu, kimliklerinin açıklanmayacağı ve görüşmenin araştırmacının telefonu üzerinden ses kayıt özelliği kullanılarak kayıt edileceğine dair bilgilendirme yapılmıştır. Bu bilgilendirme katılımcıların kendilerini güvende hissetmesi amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmada görüşülen kişilerin isimleri gizli tutularak ‘Katılımcı 1, - Katılımcı 2’ şeklinde kodlamalar yapılmıştır.

Katılımcıların 5’i kadın, 5’i ise erkektir. Katılımcıların 4’ü teknoloji fakültesinde, 1’i Tıp Fakültesinde, 2’si iletişim fakültesinde, 1’i Kimya Mühendisliğinde, 1’i, Eğitim Fakültesinde, 1’i de Enerji Sistemleri Mühendisliğinde eğitim görmektedir.

2.5. Haber Kanallarına Erişim

Araştırma kapsamında Stuart Hall’ün ‘Kodlama – Kodaçımı’ kuramından destekle seçilen tematik haber kanalları detaylı olarak taranmıştır. Taranan haber kanallarının öncelikle web sayfalarından olayın gerçekleştiği ilk tarih olan 11 Ağustos 2021 tarihindeki haberler takip edilmiştir. Daha sonra 11 - 13 Ağustos 2021 tarih aralığında haber gündemi takip edilerek haberler tek tek izlenmiştir. İzlenen haberler, çalışmada belirlenen ölçütlere bağlı kalınarak seçilmiştir. İlk olarak çalışmada 5 tematik haber kanalı değerlendirmeye alınmıştır. Elemeler Stuart Hall’ün ‘Kodlama – Kodaçımı’ kuramından destek alınarak yapılmıştır. Aynı zamanda yine Hall’ün ‘Egemen’ – Muhalif’ ve ‘Karşıt’ okuma kuramından hareketle belirlenen ölçütlere göre de haber seçimi yapılmıştır.

Değerlendirmeye alınan 5 haber kanalından biri olan ‘NTV’ kanalının detaylı taramasında televizyon kanalının Ankara Altındağ olaylarına ilişkin videolu haberine ulaşılamamıştır. İncelenen web sayfası ve You Tube kanalı üzerinde haberin videolu olarak yer almayışı NTV Kanalını değerlendirme dışında tutmamıza etken olmuştur.

Bir başka değerlendirmeye alınan haber kanallarından olan ‘Haber Türk’ kanalının Ankara – Altındağ olaylarına ilişkin haber videosuna web sayfası üzerinden ulaşılmış lakin haber içeriğinin araştırmanın ölçütlerine denk düşmemesinden dolayı değerlendirme dışında tutulmuştur.

Araştırma kapsamında yapılan haber taramasında Fox TV'nin haber videoları çevrimiçi ortamda araştırılmıştır. Fox Tv'nin de Ankara Altındağ olaylarına ilişkin haber videosuna erişim sağlanamadığından Fox Tv araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Çalışmada değerlendirmeye alınan bir başka tematik haber kanalı ise CNN Türk'tür. CNN Türk haber kanalının Ankara Altındağ olaylarına ilişkin videosuna haber kanalının You Tube hesabı özelinde tarama yapılarak ulaşılabilmektedir. Ulaşılan haber videosu araştırmacı tarafından detaylı olarak izlenmiştir. Araştırma kapsamında CNN Türk haber kanalının Ankara Altındağ olaylarını araştırma kapsamında belirlenen ölçütlerle haber olarak gündeme taşınmasından dolayı değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Dâhil edilen haber videosu araştırmacı tarafından çözümlenerek görüşme formuna eklenmiştir.

Stuart Hall'ün Kodlama Kodaçımı kuramından destek alarak seçilen CNN Türk'ün Ankara Altındağ olaylarına ilişkin haber videosu erişim tarihi 13 Ağustos 2021 olarak görünmektedir. Haber videosunda 'Ankara Altındağ'da tansiyon yükselmeye devam ediyor' başlığı kullanılarak anahtar kelimelerde 'CNNTÜRK, Sondakika, Ankara Altındağ yer almaktadır. Haberi Uğur Önver sunmaktadır. Haberin CNN Türk tarafından kurgulanma süresi 2 dakika 37 saniye olarak görünmektedir. Haber ilk önce anchorman Uğur Önver tarafından anlatılmaktadır.

Verileri toplamak amacıyla öğrencilerle ön görüşme yapılarak, uygun gün için randevu alınmış araştırmacının çalışma odasında ve öğrencilerin ders programına göre çevrimiçi olarak Google Meet üzerinden görüşmeler sağlanmıştır. Görüşmeler 20 Şubat – 30 Mart tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kişi, yer ve süresi tablo 1'de belirtilmiştir.

Görüşme öncesinde katılımcılara, araştırmacı tarafından bu çalışmanın bilimsel bir çalışma olduğu, kimliklerinin açıklanmayacağı ve görüşmenin araştırmacının telefonu üzerinden ses kayıt özelliği kullanılarak kayıt edileceğine dair bilgilendirme yapılmıştır. Bu bilgilendirme katılımcıların kendilerini güvende hissetmesi amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmada görüşülen kişilerin isimleri gizli tutularak 'Katılımcı 1, - Katılımcı 2' şeklinde kodlamalar yapılmıştır.

Katılımcıların 5'i kadın, 5'i ise erkektir. Katılımcıların 4'ü teknoloji fakültesinde, 1'i Tıp Fakültesinde, 2'si iletişim fakültesinde, 1'i Kimya Mühendisliğinde, 1'i, Eğitim Fakültesinde, 1'i de Enerji Sistemleri Mühendisliğinde eğitim görmektedir.

2.6. Haber Kanallarına Erişim

Araştırma kapsamında Stuart Hall'ün 'Kodlama – Kodaçımı' kuramından destekle seçilen tematik haber kanalları detaylı olarak taranmıştır. Taranan haber kanallarının öncelikle web sayfalarından olayın gerçekleştiği ilk tarih olan 11 Ağustos 2021 tarihindeki haberler takip edilmiştir. Daha sonra 11 - 13 Ağustos 2021 tarih aralığında haber gündemi takip edilerek haberler tek tek izlenmiştir. İzlenen haberler, çalışmada belirlenen ölçütlere bağlı kalınarak seçilmiştir. İlk olarak çalışmada 5 tematik haber kanalı değerlendirmeye alınmıştır. Elemeler Stuart Hall'ün 'Kodlama – Kodaçımı' kuramından destek alınarak yapılmıştır. Aynı zamanda yine Hall'ün 'Egemen' – Muhali'f ve 'Karşıt' okuma kuramından hareketle belirlenen ölçütlere göre de haber seçimi yapılmıştır.

Değerlendirmeye alınan 5 haber kanalından biri olan 'NTV' kanalının detaylı taramasında televizyon kanalının Ankara Altındağ olaylarına ilişkin videolu haberine ulaşılamamıştır. İncelenen web sayfası ve You Tube kanalı üzerinde haberin videolu olarak yer almayışı NTV Kanalını değerlendirme dışında tutmamıza etken olmuştur.

Bir başka değerlendirmeye alınan haber kanallarından olan ‘Haber Türk’ kanalının Ankara – Altındağ olaylarına ilişkin haber videosuna web sayfası üzerinden ulaşılmış lakin haber içeriğinin araştırmanın ölçütlerine denk dūřmemesinden dolayı değerlendirme dışında tutulmuştur.

Araştırma kapsamında yapılan haber taramasında Fox TV’nin haber videoları evrimii ortamda araştırılmıştır. Fox Tv’nin de Ankara Altındağ olaylarına ilişkin haber videosuna erişim sağlanılmadığından Fox Tv araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Çalışmada değerlendirmeye alınan bir başka tematik haber kanalı ise CNN Türk’tür. CNN Türk haber kanalının Ankara Altındağ olaylarına ilişkin videosuna haber kanalının You Tube hesabı özelinde tarama yapılarak ulaşılabilmiştir. Ulaşılan haber videosu araştırmacı tarafından detaylı olarak izlenmiştir. Araştırma kapsamında CNN Türk haber kanalının Ankara Altındağ olaylarını araştırma kapsamında belirlenen ölçütlerle haber olarak gündeme taşımasından dolayı değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Dâhil edilen haber videosu araştırmacı tarafından özömlenerek görüşme formuna eklenmiştir.

Stuart Hall’ün Kodlama Kodaçımı kuramından destek olarak seçilen CNN Türk’ün Ankara Altındağ olaylarına ilişkin haber videosu erişim tarihi 13 Ağustos 2021 olarak görünmektedir. Haber videosunda ‘Ankara Altındağ’da tansiyon yükselmeye devam ediyor’ başlığı kullanılarak anahtar kelimelerde ‘CNNTÜRK, Sondakika, Ankara Altındağ yer almaktadır. Haberi Uğur Önver sunmaktadır. Haberin CNN Türk tarafından kurgulanma süresi 2 dakika 37 saniye olarak görünmektedir. Haber ilk önce anchorman Uğur Önver tarafından anlatılmaktadır. Anchorman Uğur Önver’in haberi anlattığını gösteren ilgili görsel Foto 1’de verilmiştir.

Foto 1. CNN Türk Anchorman Uğur Önver

Uğur Önver’in haberi anlatmasının ardından haber girişi olayı anlatan görüntülerle başlayarak haber alt ses ile konuya giriş yapılmıştır. Daha sonra haber muhabirinin anonsuyla haber kurgusu yapılmıştır. Cnn Türk muhabirinin ilgili görseli Foto 2’de verilmiştir.

Foto 2. CNN Türk muhabiri

Haber içerisinde Ankara Emniyetinin konuya ilişkin sosyal medya paylaşımına ve Ak Parti sözcüsünün konuya ilişkin açıklaması eklenerek haber tamamlanmıştır. Ankara Emniyetine ilişkin ilgili görsel Foto 3’de verilmiştir.

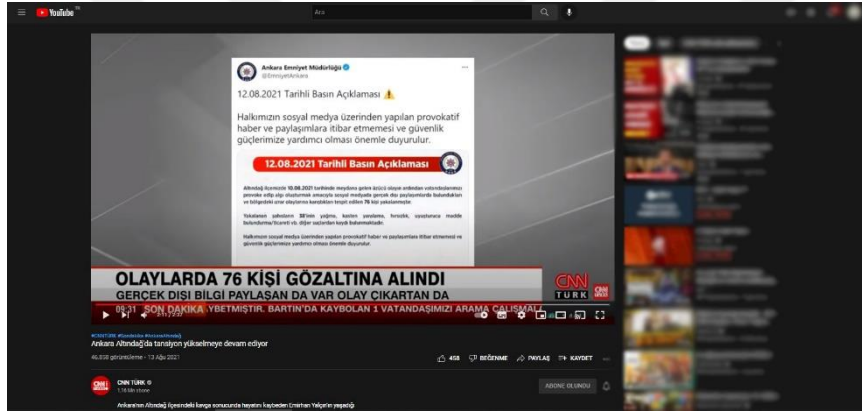

Foto 3. Ankara Emniyeti tarafından yapılan açıklama

Haber sonrasında Ankara Altındağ olayına ilişkin olarak yapılan açıklamalara yer verilmesi haber çözümlemesine eklenerek katılımcılara soru olarak yöneltilecektir. Ak Parti sözcüsü Ömer Çelik’in açıklamasına ilişkin görsel Foto 4’de verilmiştir.

Foto 4. Ak Parti Sözcüsü Ömer Çelik’in açıklama görseli

Araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan bir diğer tematik haber kanalı olan Halk Tv'nin Ankara Altındağ olaylarına ilişkin haberine, haber kanalının 11 Ağustos 2021 tarihinde televizyon kanalının you tube hesabına yüklenen 'İrfan Değirmenci ile Halk Ana Haber – 11 Ağustos 2021' isimli canlı haber kaydı aracılığıyla ulaşılmıştır. Haber bülteninin tüm kaydı yer aldığı için 1 saat 46 dakikalık haber bülteninin içerisinden Ankara Altındağ olaylarına 1 saat 4'üncü dakika da yer verildiği gözlemlenmiştir. Halk Tv kanalının konuya ilişkin haber videosunun görseli Foto 5'de verilmiştir.

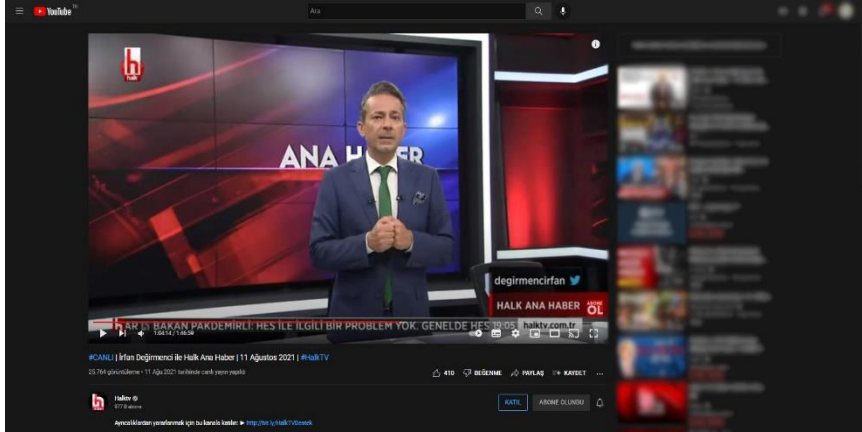

Foto 5. Halk Tv Haber Videosu Görseli

Halk Tv Ankara Altındağ olaylarına ilişkin haber videosu erişim tarihi 11 Ağustos 2021 olarak görünmektedir. Haber videosunda 'İrfan Değirmenci ile Halk Ana Haber | 11 Ağustos 2021' başlığı kullanılarak anahtar kelimelerde 'CANLI, Halk Tv' kelimeleri yer almaktadır. Haberi İrfan Değirmenci sunmaktadır. Haberin Halk Tv tarafından kurgulanma süresi 3 dakika 31 saniye olarak görünmektedir.

Haber ilk önce anchorman İrfan Değirmenci tarafından anlatılmaktadır. Haber girişi olayı anlatan görüntülerle başlamış ve haber alt ses ile konuya giriş yapılarak haber kurgusu yapılmıştır. Halk Tv haber kurgusunda muhabir anonsuna yer verilmemiştir. Haber girişini gösteren ilgili görsel Foto 6'da verilmiştir.

Foto 6. Halk TV Haber girişine ilişkin görsel

Haber içerisinde, Ankara Altındağ Kaymakamının olay yerine gelişinden bahsedilerek vatandaşlarla iletişim kurması habere eklenerek haber kurgusu tamamlanmıştır. Altındağ Kaymakamının olduğu ilgili görsel Foto 7’de verilmiştir.

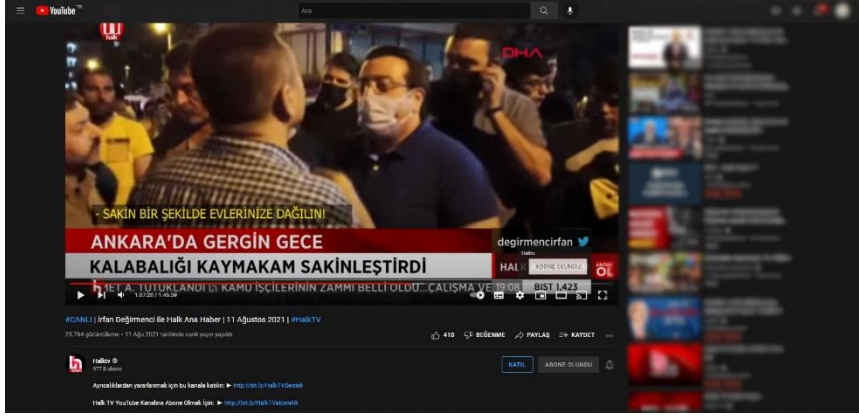

Foto 7. Altındağ İlçe Kaymakamının olay yerindeki görseli

Haber sonrasında Ankara Altındağ olayına ilişkin olarak Altındağ Kaymakam’ının haberde yer verilmesi haber çözümlemesine eklenerek katılımcılara soru olarak yöneltilecektir.

Araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan A Haber kanalının Ankara Altındağ olaylarına ilişkin haberine haber kanalının 13 Ağustos 2021 tarihinde televizyon kanalının you tube hesabına yüklenen ‘Toplumsal infial planı’nın nedeni ne? |Memleket Meselesi – 12.08.2021’ isimli canlı haber programı kaydından ulaşılmıştır. Haber programının tüm kaydı yer aldığı için 1 saat 18 dakikalık haber programı içerisinde Ankara Altındağ olaylarına ilişkin habere 18’inci dakika 44’üncü saniyede yer verilmiştir. Haberin A Haber tarafından kurgulanma süresi 3 dakika 43 saniyedir. A Haber kurgusunda vatandaş röportajlarını da ekleyerek haber kurgusunu desteklemiştir. Yer verilen vatandaş röportajları haber çözümlemesine dâhil edilerek katılımcılara soru olarak yöneltilecektir.

Haber ilk önce anchorman Gökhan Kurt tarafından anlatılmaktadır. Gökhan Kurt’un haberi anlatmasının ardından haber kurgusu olayı yansıtan görüntülerle beraber gerilim müziği eşliğinde vatandaş röportajlarından kısa kesitlerle devam etmiştir. Daha sonra haber muhabirinin anonsuyla haber kurgusu tamamlanmıştır. Anchorman Gökhan Kurt’un haberi anlattığı ilgili görsel Foto 8’de verilmiştir.

Foto 8. A Haber Anchormani Gökhan Kurt

Gökhan Kurt'un olay hakkındaki açıklamalarının ardından haber girişinde vatandaş görüntülerine yer verilmiştir. Vatandaş görüntüleriyle beraber olay yerinden görüntüler de gösterilerek haber kurgulanmıştır. A Haber kanalının vatandaş görüşlerine dair ilgili görseli Foto 9'da verilmiştir.

Foto 9. A Haber vatandaş görüşleri

Haber kurgusunda A Haber tarafından olayla ilgili yapılan herhangi bir açıklamaya yer vermemiştir. Haber kurgusu vatandaş görüntüleri ve muhabirin olayı anlatması ile sonlamıştır.

Değerlendirmeye alınan CNN TÜRK, Halk Tv ve A Haber Kanalları haber videoları araştırmacı tarafından izlenerek çözümlenmiştir. Çözümlenen haberler katılımcıların rahatlıkla izleyebileceği bir hale getirilerek bilgisayar ortamında hazır hale getirilmiştir.

2.7. Verilerin Analizi

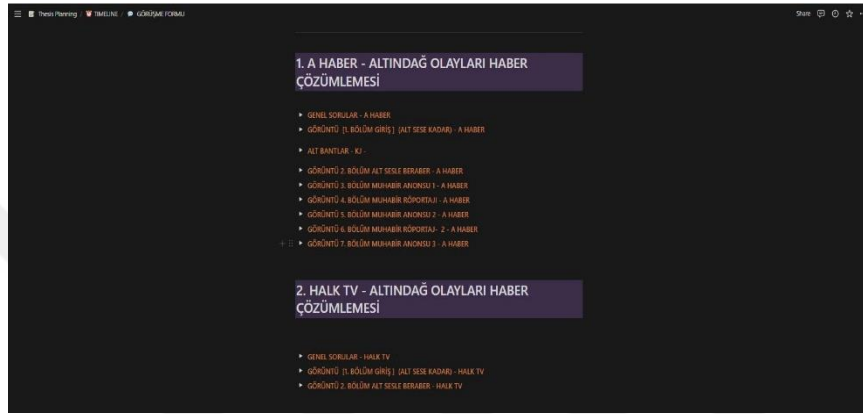
Bu araştırmada betimsel analiz kullanılarak gözlem ve görüşme teknikleri yoluyla toplanan veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanmaya çalışılmıştır. Betimsel analizde araştırmacı gözlem yaptığı ya da görüştüğü kişilerin görüşlerini detaylıca açıklayabilmek adına doğrudan alıntılara yer vermektedir.

Bu analizin temel amacı çalışmada elde edilen bulguların okuyucuya özetlenmiş şekilde sunulmasıdır. Bunu sağlayabilmek adına bu araştırmada toplanacak veriler sistematik biçimde betimlenecek, açıklanacak ve yorumlanacaktır. Böylece bir takım neden sonuç ilişkilerine ve sonuçlara ulaşılabilecektir. Temaların ilişkilendirilmesi, tanımlanması ve anlamlandırılması süreci araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Veriler analiz edilirken, gizliliği ve tarafsızlığı sağlamak adına görüşme formlarına Katılımcı-1, Katılımcı-2 şeklinde kodlar verilecektir. İki kodlama arasındaki uyumun ilk etapta %70'in üzerinde çıkmasıyla da kodlayıcı güvenilirliği sağlanmaya çalışılacaktır. Kodlayıcı güvenliğinin sağlanması için Miles ve Huberman'ın (2014) "Güvenirlilik=Görüş Birliği Sayısı/Toplam Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı Sayısı" formülünden yararlanılacaktır. Suriyeli Üniversiteli öğrencilere yönelik haber alımlaması için hazırlanan görüşme formunda ise örnekleme oluşturan kişilere yarı yapılandırılmış sorular yöneltilmektedir. Görüşmelerin çözümlenmesinde ilk olarak ses kayıtları, çevrimiçi görüşmeler hiçbir değişiklik yapılmadan çözümlenmiş olup, aynı şekilde bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Daha sonra ses kayıtları araştırmacı tarafından metin haline dönüştürülmektedir. Böylelikle elde edilen verilerin betimsel analiz tekniğine uygun bir şekilde

çözümlemesi sağlanılmıştır. Araştırmacı görüşme sorularını temel olarak elde edilen bilgileri analiz ederek tabloya dönüştürüp kendi içerisinde anlamlı betimsel temalar oluşturmuştur.

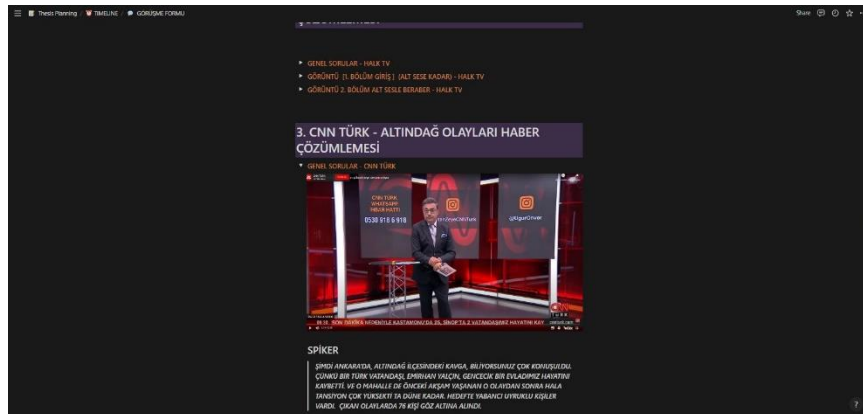
Araştırma kapsamında televizyon haberlerinin sınıflandırılması sonucunda ulaşılan haber, araştırmacı tarafından yeniden izlenerek haber çözümlemesi yapılmıştır. Yapılan çözümlemelerde ‘Haber Girişi, Alt Ses, Muhabir Anonsu, Vatandaş, Açıklamalar, Alt Bant – KJ bölümleri oluşturulmuştur. Bu bölümler katılımcılara her haber için ayrı ayrı yapılarak anlatılmıştır. Tüm bu bölümler ‘Notion’ uygulaması kullanılarak planlanmıştır. Her haber kanalı için ayrı bir gruplandırma yapılarak, haber ile ilgili linkler, görseller, metin çözümlemelerine yer verilmiştir. Çözümlemeye ilişkin örnek görsel Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Notion uygulaması örnek çözümleme bilgisi

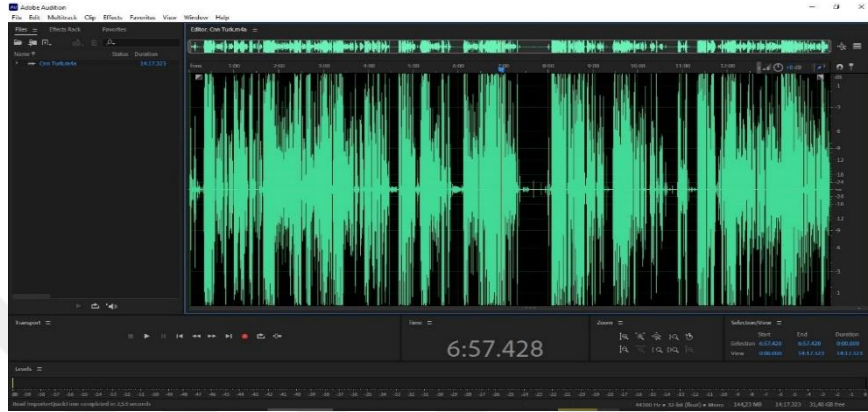
Araştırmacının ‘Notion’ uygulamasını kullanmasının nedeni Word kullanımının sınırlı olmasıyla beraber ‘Notion’ uygulamasının Fotoğraf ekleme, You Tube üzerinden eklenti bırakabilme, videoyu uygulama üzerinde izleyebilme, planlama yapabilme, sınırsız bölüm oluşturarak sınıflandırma yapabilme imkânlarından dolayı seçilmiştir.

Çalışma içerisindeki görüşme formunun yer alması, video linkleri ve JPEG formatındaki görsellerin yer aldığı uygulama çevrimiçi görüşmelerde de kullanılmıştır. Google Meet üzerinden yapılan görüşmelerde ekran paylaşımı sağlanarak katılımcılara uygulama üzerinden hem video izletilebilmiş, hem metinsel çözümlemeler gösterilebilmiş hem de Jpeg formatındaki görseller aktarılabilmektedir. Görüşme esnasında kullanılan ‘Notion’ uygulamasına ilişkin örnek görsel Şekil 2’de belirtilmektedir.

Şekil 2. Notion uygulaması görsel temalı çözümleme bilgisi

Uygulamanın sağladığı bu kolaylık ise çevrimiçi görüşmelerde katılımcılar ile araştırmacı arasındaki görüşmenin niteliğini arttırmaktadır. Aynı zamanda yüz yüze yapılan görüşmelerde de katılımcılara bilgisayar üzerinden Notion uygulaması sunularak sorular yöneltmiştir. Katılımcılar haber videolarını izlerken kayıt durdurularak, görüşmenin başladığı an itibariyle kayıt alınmıştır. Alınan kayıtlar mp3 formatında Adobe Audition uygulamasından destek alınarak çözümlenmiştir. Çözümlenen kayıtlar word ortamında düzenlenerek araştırma kapsamında kullanılmıştır. Ses çözümlemesi için Adobe Audition uygulamasına ilişkin görsel Şekil 3’de belirtilmiştir.

Şekil 3. Ses çözümlemesini gösteren Audation Ses program bilgisi

Yapılan görüşmelerin çözümlemesinde ilk olarak ses kayıtları yazılı döküm haline getirilmesi için bir deşifreciye verilmiştir. Duyduklarını görüşme – Katılımcı ayrımı yaparak olduğu gibi yazması deşifreciye belirtilmiştir. Tüm katılımcıların deşifreleri bilgisayar ortamında, her haber deşifresi de ayrı olacak şekilde tutulmuştur. Daha sonra araştırmacı tarafından deşifrecinin yaptığı görüşme dökümüyle ses kayıtları karşılaştırılarak tutarlılık sağlanmıştır. Daha sonra araştırmacı tarafından oluşturulan görüşme dökümüyle beraber araştırma soruları, kavramsal çerçeve ve görüşmede yer alan boyutlar dikkate alınarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur.

Bu araştırmada oluşturulan temalar ve görüşme formu daha önceden pilot uygulamaya tabi tutularak tekrardan organize edilmiş, daha sonra yeni bir tematik çerçeveye veriler toplanarak, analiz edilmiştir.

2.8. Betimsel Analiz Çalışmaları

Görüşme bulguları araştırmacı tarafından, yorumlanabilmesi için Fenomoloji deseni esas alınarak yapılan görüşmede de kullanılan soru ve katılımcılardan elde edilen bilgiler temalar haline dönüştürülerek açıklanmaya çalışılmıştır.

- A. Suriyeli Üniversite Öğrencilerinin Haberler Üzerindeki Alımlamaları**
 - (a) Haberler Hakkındaki Genel Alımlamalar
 - (b) Olumsuz İfadeler ve Haber Söylemlerinin Bıraktığı Etkiler
 - (c) Haberlerin Kurgusuna Yönelik Alımlamaların Karşılığı
 - (d) Haberlerin Farklı Bakış Açısına Göre Alımlanması
- B. Haberlerin Ötekileştirme ve İdeoloji İle İlişkisi**
 - (a) Haberlerin Ötekileştirme- Ayrımcılık Alımlaması

- (b) Haberlerin Suriyeli Bireylere Karşın Ötekileştirme Yansımaları
- (c) Haberlerin Suriyeli Bireylerde Oluşturduğu Alımlamalar

C. Haberlerin Sunulma Biçimleri

- (a) Haberlerin Farklı Açıdan Sunulması ve Nedenleri
- (b) Haberlerin Yayınlanma Süreleri ve Kurgusu
- (c) Haberlerin Söylem Çerçevesindeki Özellikleri

3. HABER VE HABERİN DİLİ

İlk olarak haberin ne olduğunu ifade edecek olursak bir olayın aktarılması, bilgi ediniminin duyulması ve ilan edilmesi şeklinde ifade edilebilir. Bu tanımlamaların daha geniş çaplı hali literatürdeki çalışmalarda mevcuttur. Genel anlamda haber tanımına bakacak olursak: “Haber, bir olayın raporudur. Ya da “dün bilmediğimiz her şeydir”. Bir başka açıdan ise “Gerçeğin toplumsal kurgusudur”, “Bir olgu üzerine edinilen bilgilerin anlatımıdır.” veya “çeşitli olayların, belirli bir yer ve zaman içinde gerçekleşmesine olay, bunu bilmeyenlere aktarılmasına da haber denir” (Girgin, 98: 13). “Haber olay veya olayların hikâyesi veya özeti” olarak tanımlanmaktadır (Tokgöz: 1981: 51). “Haber gerçek dünyada yer alan bir yerlerde meydana gelen olaylar ve kişiler ya da şeyler hakkındaki en son ve en yeni ilgi çekici enformasyondur” (Alankuş ve Dursun, 2005: 70).

Her ne kadar literatürde farklı kaynaklardan haber tanımları mevcut olsa da haberin tek, açık ve kesin bir tanımını yapmak güçtür. Kamuoyuna yarar sağlama, bilgilendirme noktasında sorumlulukları olan haberin metinsel olarak da belli yükümlülükleri mevcuttur. Toplumu bilgilendirme noktasında haberin dilinin ilk önce sade olması gerekmektedir. Haberin herkes tarafından anlaşılır olması, geniş bir sözlük bilgisine sahip olunması ve açık ve net bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir (Girgin, 1998: 21 – 22).

Medya içerisinde genel bir anlam taşıyan haber; toplumun, siyasetin, demokrasinin ve daha birçok disiplinin ana unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylelikle haberin sorumlu olduğu bu yapılarda sağlıklı bir işleyişe sahip olması gerekmektedir. Haberin birçok disiplinde söz hakkına sahip olmasıyla birlikte teknik olarak belli kurallar bütününde bir çerçeveye sığmış olsa da anlamsal olarak farklılık gösterdiğinden bahsedebiliriz. Haberin içerdiği ideolojisi, hakikati gölgeleyebilmekte aynı zamanda medya kuruluşlarının ticari amaçlarına da hizmet edebilmektedir.

Görsel zenginlik barındıran televizyonun haber içeriklerini yansıtmaya şekillerinde iktidarın etkisini, siyasetin etkisini yansıtarak anlamın zedelendiğinden bahsedebilmek mümkündür. Toplumun içerisinde artık anlamın olması ideal bir çizgi değildir. Gösteri temelli içeriklerin ortadan kaldırıldığında haber programlarında izlenme oranının düştüğü fark edilmektedir. Böylelikle haber oranını anlam değil, görsellik oluşturmaktadır. Bu noktada azalan anlamın yerini gösterilere bıraktığını Baudrillard’ın medyaya bakış açısından anlayabilmekteyiz. Baudrillard haberin bu durumuna ilişkin üç bakış açısını sunmaktadır. İlkinde haberin anlam ürettiğinden bahseder. Fakat bu anlamın bütün alanlardaki ani anlam kaybı açığını kapatamayacağından bundan dolayı da güçsüz kalan medyaların eksiklerini kapatabilmek için temel bir anlam üretimine gerek duyulduğunu ifade eder. Kuramcının ikinci görüşünde ise haberin anlamla hiçbir ilişkisinin olmadığını sadece araçsal bir niteliğe sahip olduğu konusunda fikir beyan eder. Yani haber anlam içermeyen bir teknik araçtır. Baudrillard’ın üçüncü bakış açısı ise haber hem anlamı yok eden hem de nötr bir şekilde sunan olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlam kaybı ise doğrudan kitle iletişim araçlarının haberi eriten müdahaleleriyle ilişkilidir (Rigel vd., 2005: 238 – 239). Baudrillard’ın habere olan bakış açısına göre haber bombardımanının içerisinde toplumsal yapıyı bozmaları engellenememektedir. Haber hem anlamı hem de toplumu anlamsızlaştırmaktır.

İletişim araçlarının aslında toplumsallaşmaya yönelik olması fakat içeriklerin için için kaynaması, anlamın kaybolması ve bu sebeple de iletişim aracının giderek anlamsızlaştığı yorumu yapılabilir. Kaybolan anlamın içerisinde haberin toplumlara verdiği güven kaybolmaktadır. Haberin değer boyutunda gösteri çağına geçiş ile birlikte anlamın üzeri görsellikle örtülmektedir. Haber

metinsel anlamda oluşturduğu dil her ne kadar teknik olarak doğru olarak kullanılsa da haber üretilen anlam ya da gösteriyle toplumların içerisinde yer almaktadır.

Haberin topluma aktarılış biçimlerinden oluşturulan dil, yazım kuralları ya da denetimleri belli bir düzen ve sistemini kullanarak yapılır. Haberci haberi yazarken gerçeğe en yakın biçimde haberi anlatmakla beraber, anlaşılır bir haber yazarak konunun sunuş biçimini hazırlamaktadır. Doğru kaynak belirtmek, anlamlı bir metin oluşturmak ve haberin objektif bir şekilde sunulması için tüm dil bilgisi kurallarına uymak haberin biçimsel olarak benimsendiği noktalarıdır. Olması gerekeni tanımlamalarla anlatabilmekle beraber haberin anlam üretiminde zedelendiğinden bahsedebilmek mümkündür. Haberin dili biçimsel olarak dil bilgisi kurallarına uymuş olsa da anlam olarak editoryal süreçten geçiyor olması onu gerçeklik olgusundan ayıracaktır. Şöyle ki medyanın ticarileşme süreci ve editoryal süzgeçten geçmesi ve yorum çağının da gösteri çağına geçiş yaşamasıyla haber de bu geçiş sürecinden etkilenmektedir.

Haberin üretim sürecinde televizyon haberlerine ilişkin yaptıkları çalışmayla tanınan Glasgow Medya Grubu haberin üretim sürecini, haber metinlerini ve izleyici alımlaması noktasında çalışmalar yapmaktadır. Grup yaptığı çalışmalarda Barthes'ın, Hall'ın, Foucault' un ve yer yer de Bakhtin'dan etkilenerek gerçekleştirmektedir. Haberin kültürel bir sav olduğunu savunan grup bunu haberin toplumdaki değerler, egemen yargılar ekseninde üretildiğine bağlar. Ve haberin tarafsız olduğundan bahseder. Yani tarafsızlık sadece görünüştedir fakat gerçekte böyle bir olgunun olmadığı savunulur.

3.1. Televizyon Haberlerinde İdeoloji

İdeoloji kavramının bugüne kadar net bir tanımı yapılamadığı literatür taraması sonucunda görülmüştür. Çeşitli anlamlar üretilmişse de ideoloji kavramının kesin bir tanımını yapmak tam anlamıyla yansıtılamamıştır. Bu noktada ideoloji kavramının farklı anlamlar barındırabileceğinden bahsedebilmek mümkündür. Terry Eagleton, 'İdeoloji' isimli kitabında birçok ideoloji tanımından bahsederek ideolojinin çeşitli anlamlar barındırabileceğini ortaya koymaktadır. Eagleton'un tanımlamalarından yola çıkacak olursak; ideolojinin kullanıldığı yere göre farklılık gösterdiğinden söz etmek mümkündür.

3.2. İdeoloji

İdeoloji belirli bir toplumsal grup veya sınıfa ait fikirler kümesi olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda aşırı tutku besleyen şeyler olarak da ifade edilebilir. İdeolojinin sadece inanç sistemiyle alakalı olmadığı ve iktidar meselesine de göndermede bulunduğunu söyleyebilmek mümkündür. Eagleton en yaygın tanım olarak ideolojinin egemen toplumsal grup veya sınıfın iktidarını meşrulaştırmakla ilişkili olduğunu kabul etmektedir. Bu bağlamda fiili bir ideolojinin ise en az altı stratejisinin olduğunu ileri sürmektedir. Bunlar egemen iktidarın kendisine yakın inanç değerlerin *tutunmasını sağlamak*, bu tür inanç ve doğruları kaçınılmaz bir ölçüde *doğallaştırmak* ve *evrenselleştirmek* beraberinde kendisine meydan okumaya kalkışan fikirlere *çamur atarak* rakip düşünceleri sistemli bir mantıkla *dışlayarak* toplumsal gerçekliği de kendine uygun yollarda *çapraşıklılaştırarak* meşrulaştırmaktır. O halde ifade edilebilir ki ideoloji farklı anlamlar barındırabilen, bulunduğu konuma göre de egemen iktidarın meşrulaştırma çabalarını kapsayabilmektedir (Eagleton, 1996: 22 – 23).

Louis Althusser'e göre ise ideoloji her yerdedir ve tüm sistemler özü itibarıyla bir ideolojidir. İdeoloji egemen sınıfların ideolojisiyle birleştirilmiş kuramlar olarak karşımıza çıkabilmektedir. O

halde ideoloji bir toplumsal sınıfın ya da bir insanın zihninde yer etmiş egemen olan düşünceler sistemi olarak tanımlanabilmektedir (Olgun, 2009:22).

İdeoloji toplumsal temelli olarak incelendiğinde ise aynı toplum ya da aynı kültür içerisinde birçok ideolojik grubun olduğu söylenebilir. Bu bağlamda ideolojinin bir sınırlandırmaya ihtiyacı vardır. Irksal bir ideoloji, cinsiyet temeli bir ideoloji ya da inanç sistemine dayalı ideolojik bakış açıları bulunabilmektedir. O halde ifade edilebilir ki ideolojinin tek bir sınıfı bulunmamaktadır (Çoban, 2003: 24 – 25).

İdeoloji kavramının oluştuğu ve geliştirildiği kurumsal köken Marxist kuramdır. Marx'ın ideoloji için öne sürdüğü tanımlamalara ve yaklaşımlarda ise toplumsal bilinç içerisinde ters bir orantı olduğunu ileri sürerek ideolojinin yanlış bir bilince çevrilmesinden bahseder. İkinci yaklaşımda ise ideolojinin gerçeklik hakkında bir yanılsama değil de onun bilinç düzeyindeki bir izi olarak kabul edilmektedir. Üçüncü yaklaşımda ise egemen sınıf ve egemen sınıfın nesnel çıkarlarının yeniden üretecek düşünceleriyle ilişkilidir. Bu görüşe göre ise toplumsal bilinç ideoloji ve toplumsal sınıflar arasındaki ilişkiyle oluşmaktadır (Olgun, 2009: 16).

3.3. Marx ve İdeoloji

Marksist kuram ideolojiyi geniş bir anlam çerçevesinde inceleyerek, ideolojinin bir yanılsama olabileceği düşüncesiyle beraber öte yandan toplumsal sınıfın özellikle burjuvanın düşünsel donanımı olarak incelemektedir. Stuart Hall bu yaklaşımlardan farklı olarak medyanın ideolojik rolüne dikkat çekerek iki noktaya vurgu yapmaktadır. İlk olarak grup ya da sınıfların bir başka grup veya sınıflara ilişkin anlam, pratik ve değer imgesi inşa etme temelleri sağlandığından bahsetmektedir. İkinci olarak da çağdaş sermaye ve üretim koşulları altında daha karmaşık hale gelen ve parçalardan oluşan toplumsal totalitenin çoğulcu bir bütün olarak kavranabilmesi için gereken imgeleri, temsilleri ve düşünceleri sağladığı noktasındaki rolünden bahseder. Bu iki bakış açısında medya ideolojik bir iş yerine getirmektedir.

Toplumsal anlamın içerisinde önemli bir rolü olan ideolojinin söylem kavramıyla olan ilişkisi ele alındığında, ideoloji kavramının oluştuğu ve geliştirildiği kurumsal köken Marxist kurama karşı, Foucault ve Derrida bu iki kavramın birlikte kullanılmayacağı konusunda aynı fikirdedir. İdeoloji ve söylemi epistemolojik olarak reddederler (Üşür, 1997:108).

İngiliz kültürel çalışmalar geleneğinde önemli bir katkıda bulunan Stuart Hall, ideoloji kavramını toplumsal düşünce yapısının içerisindeki farklı anlam düzeylerinin oluştuğu kökten ve sistematik ayrılma olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda medya çalışmaları alanında da eleştirel paradigmanda biçimlendiren şeyin ideolojinin bir süreç olduğu söylemi ise toplumsal bir üretim olarak vurgulamaktadır.

Haber metinleri medyanın gücü doğrultusunda farklılık gösterebilmektedir. Metinsel anlamda etkilenmenin açıklaması ise dil pratikleri aracılığıyla yapılabilir. Çünkü anlam dil yoluyla aktarılmaktadır. Bu noktada medya içerisinde yer alan metinlerin oluşum sürecinde de şifrelenmiş anlamlar karşımıza çıkabilmektedir. Konumuz bağlamında televizyon haberlerini ele aldığımızda ise metinle beraber anlatsal bir sürecinin olduğunu, görüntüsel ve sözel örgütlenmenin de yer almasıyla kamera tekniklerinin dahi genel haber yapısını biçimlendirdiğinden bahsedebilmek mümkündür (Dursun, 2001: 59). Haber metinleri içerisinde kullanılan farklı kodlar olabilmektedir. Renk kodları, sözlü olmayan kodlar, teknik kodlar gibi. Bu kodların yer alışları haberlerin türlerine göre değişiklik gösterebilmektedir (Devran, 2010: 35).

Bu bağlamda haberin oluşum sürecinde haberin değerini ortaya koyacak kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Haberın değeri noktasında zamanlılık yönü, yakınlık ve önemlilik ilkesiyle insanların ilgisini çekme tutumuyla da haber nesnellik ve gerçeklik pratiklerini göz önünde bulundurur. Stuart Hall, haber içeriklerini; açıklayan, değerlendiren ve adlandıran şeklinde ‘birincil tanımlayıcılar’ olarak ifade ediyor. Bu noktada birincil tanımlayıcıların çoğunlukla iktidar seçkinlerinden oluştuğunu söylemektedir. Habercileri ise “ikincil tanımlayıcılar” olarak görmektedir. Bu iki tanımlayıcı arasındaki ilişkide ise eşitsizlik olduğundan bahsetmektedir. Yani birincil tanımlayıcılar, ikincil tanımlayıcılar üzerinden sızdırılan haberlerle güçlenir ya da haberi kontrol ederler. O halde haberin değerini ortaya koyan gerçeklik ilkesi burada birincil tanımlayıcıların egemen bakış açısıyla gerçekleşmektedir (Aslan, 2004: 28). Bu bakış açısından hareketle haberin sunumunda egemen ideolojinin belirleyici unsurları olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Haberın sunumunda egemen ideolojinin yer alıyor oluşu haberin öznellik olgusunu gündeme getirebilmektedir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi televizyon haberlerinde anlatısal bir tarzın oluşu, görüntüsel ve sözel örgütlenmenin söylem noktasında nesne – özne dil ve anlam ilişkisini ortaya koyabilmektedir. Haber dilindeki söylemde esasen nesnellik ve gerçeklik yer alması gerekiyorken, dilin yanılsamaya müsait olması bir etken olarak gösterilebilir. Aynı zamanda haberin konusu ve egemen ideoloji olarak kabul edebileceğimiz birincil tanımlayıcılar haberin özne olabileceği fikrini destekler niteliktedir. Haberın içerisindeki ideoloji hâkimiyetin kurulduğu düzene karşılık gelebilmektedir. Medya seçkinleri, burjuva sınıfı ve iktidar olarak kabul edilen toplumsal güçler haberin ideolojisi ve üretimi konusunda karşımıza çıkmaktadır.

3.4. İdeolojinin Haber Üzerinde İnşası

İdeolojinin haber içerisindeki inşasını farklı şekillerde yorumlanabilmektedir. İdeolojik çerçeve içerisinde toplumsal yaşamın etkisinden bahsedebilmek mümkündür. Kolektif gruplar, bireyler, gruplar hatta devlete kadar uzanan birçok aktör ideolojinin inşasında rol alabilmektedir. Televizyon haberlerinin barındırdığı güç ile izleyiciye karşı bir sorumluluk barındırmaktadır. Televizyon haberlerinin yapısal nitelikleri sonucunda ifade edilebilir ki televizyon haberleri topluma sundukları olayları düşüneceği, yorumlayacağı bir ortam hazırlayabilmektedir. Althusser’in ideoloji anlayışına göre kitle iletişim araçları sürekli devlet tarafından kontrol edilmese devletin çıkarlarıyla çakışmayacak şekilde izleyiciye bilgiyi aktarırlar. Althusser’in ideolojiyi devletin değerlerinin yeniden üretimi noktasındaki fikrini Stuart Hall eleştirmektedir. Hall’a göre haber içerisindeki anlam pratikleri dil ve söylem bağlamında ön planda olabilmektedir. Althusser’in haber ve ideoloji - medya ve ideoloji noktasında savunduğu nokta daha çok medya ağırlıklı olsa da Hall bunu rıza üretimiyle de bağdaştırarak izleyici tarafını da göz önünde bulundurmaktadır. Ve haberin metinle olan çözümlemesiyle ilişkili olarak 3 görüş bildirir. İlk olarak metinde ne verilmek isteniyorsa izleyicinin onu aldığı noktasında fikir beyan eder. Burada kodlama ve kod açımı noktasında tam bir örtüşme söz konusudur.

Bu izleyici grubu kitle iletişim araçları ne veriyorsa, izleyici onu direkt alır. İkinci izleyici grubu ise izleyicinin eleştirel okuma yapabildiği tartışmalı bir tavır sergilediği gruptur. İzleyicinin sorgulayıcı ve eleştirel tavrı devreye girer. Böylelikle izleyici kendisine iletilen kodları direkt açımına yapmaz, kendine özgü kodlarıyla beraber sorgulayarak kodlama kod açımını gerçekleştirir. Bu izleyici grubu her verileni almak yerine önce sorgulayarak, süzgeçten geçirerek daha sonra kabul veya reddeder.

Üçüncü izleyici grubunda ise Hall, muhalif izleyici grubuna dikkat çeker. Bu izleyici grubu ise kendilerine nasıl bir enformasyon aktarımı yapılrsa yapılsın bunu direkt reddetmektedirler. Kendi kodlarını, kendi algı alanlarını oluşturarak medya profesyonellerini zorlayabilmektedirler. Bu üç görüşün yer aldığı düzende medya içerisindeki profesyonellerin tolumun her kesimindeki gruplara göre hareket ederek, kabul görmek istedikleri yorumu yapılabilir. Bu nedenle de içerikler oluşturulurken toplumun her yapısı dikkate alınarak oluşturulur. O halde haber içeriklerinin de müdahaleye açık, değiştirilebilir ölçüde olduğu söylenebilir. Buradan hareketle haber tarafsızlık maskesi altında ideolojik bir araç olabilmektedir (Güngör, 2013:271 – 272).

Haber ideolojisinde değinilecek noktada ise haberin işleme sürecinde medyakrasi ortamında artık haberlerin muhabirlerin getirdiği haberler yerine, yukarıdan ısmarlama özel haberler ya da şekillendirilmiş, değiştirilmiş haberler üzerine bir akışın mevcut olduğundan bahsedebiliriz. İdeolojinin kendi gücünü çıkarıp, yeniden üretimini sağlayarak haberler üzerinden sunumu yapıldığı söylenebilir. İdeolojinin hâkim olduğu birincil tanımlayıcılar haberin akışına da müdahale edebilmektedir (Aslan, 2004: 24).

Gerek birincil tanımlayıcılarla gerekse medyakrasi sistemi içerisinde haber üretimi süreci içeriğe ilişkin çıkarımlarla şekillenebilmektedir. Habere ilişkin hangi değer kodlanıyorsa yargılar, görüşler içeriksel yorum ve sonuçlar yani kod açımları ona göre yapılmaktadır. Haber bu durumda tarafsızlık ve nesnellik özelliklerini geride bırakacaktır. Televizyon haberleri üzerine metin ve imge çözümlemeleri noktasında önemli çalışmalar yapan Glasgow Medya Grubu, Hall'ın kodlama kod açımı kuramından faydalanan haberin tarafsızlığının yalnızca görünürde olduğunu ifade eder. Ve haberin yanılsama olduğu fikrini öne çıkarmaktadırlar. O halde haberin içeriksel yargılarının farklı kodlarla sonuçlar doğurması, kod açımının yüklenen anlamla şekillenmesi haberin tarafsızlığını yitirmektedir. Tarafsızlığı zedelenen haberin ideolojik bir araç olarak karşımıza çıkması mümkündür.

Bu çalışmanın bakış açısına göre haberlerde ötekileştirmenin yapıp yapılmadığı merak konusu olarak yukarıda da bahsettiğimiz gibi haberlerin yönelimlerinin ideoloji ve söylem ile ilişkili olduğu yönündedir. Ötekileştirme noktasında haberler içerisinde kültürel farklar ön planda tutulabilmektedir. Kültürel farklılıklar ise haber içerisinde farklı yansımalar taşıyabilmektedir. Özellikle televizyon haber metinleri çeşitli ideolojik amaçlar ve yansımalar taşıyabildiği gibi iktidar temelli de hareket edebilmektedir (Arslan, 2001).

Diğer yandan haber söylemi ve ötekinin tanımlanması araştırma gereği haberlerden ayrı düşünülmeyecektir. Söylem ve öteki kavramlarını ele alınarak, bu kavramların haberlerdeki anlamlandırma süreçlerine değinmek gerekecektir. Bu yüzden bu bölümün alt başlıkları altında 'haberde söylem ve 'öteki' kavramları tartışılacaktır.

3.5. Televizyon Haberlerinde İdeolojik Söylem

Söylem kavramı dilin sözlü ya da yazılı olarak bireyin konuştuğu dil olarak tanımlanabilir. Söylem 1960'lı yıllar için Sauseure'ün yapısalcılık anlayışıyla konuşmaya dayalı anlatım olarak genel bir teori olarak karşımıza çıkmaktadır. 1970 sonrasında ise söylemin 'anlamaların nasıl yapıldığını' açıklamak için kullanıldığı yorumu yapılmaktadır. İdeolojik temellerin atıldığı Marksist kuram çerçevesinden hareketle ideoloji kavramının yeniden gelişmesini sağlayan söylem kavramı önemli bir noktada yer alabilmektedir. Birbirleriyle ilişkilendirilebilen ideoloji ve söylem arasındaki ilişki ele alındığında ise sosyal pratikler sonucunda söylem dilbilimsel olarak boyut kazanabilirken ideoloji dışsal görünüş düzlemi boyutuyla ilişkilendirilmektedir(Sözen, 1999: 34).

Buradan hareketle söylem ve ideoloji arasındaki ilişkiden bahsedebilmek mümkünken farklılık gösterdikleri de söylenebilir.

Foucault, söylem üzerine çalışırken daha çok ideoloji terimiyle beraber araştırmalarını sürdürmüştür. Söylem ve ideolojinin bir diyalog içerisinde olduğunu lakin farklılıklarının olduğundan bahsetmektedir. İdeoloji ve söylem arasındaki bariz farklardan biri gerçeklik kavramıyla ilişkilidir. İdeoloji Foucault'a göre ideoloji ve gerçeklik karşı karşıya gelmektedir. İkincisinde ideoloji bir özneye gönderme yapmaktadır. Üçüncü farkta ise ideoloji ekonomik ya da maddi bir alt yapıda işlev gören bir niteliktedir(Çoban, 2003:118). Foucault söylem araştırmalarında Marksistlerin sadece bir araç olarak görmesinden farklı bir tutum sergiler. Foucault'a göre söylem kuramı içerisinde dil insanlara gerçek ve doğruyu anlatan, düşüncelere inanmaya zorlayan mücadelenin anlatıldığı yerdir. Yani söylem sadece basit bir hükmetme sistemi değil söylem temelli olarak mücadelenin olduğu şeydir.

Söylem konuşmayla ilgili olduğu gibi aynı zamanda metinsel anlamda da kendisini gösterebilmektedir. Söylemin bu bağlamda ideoloji ile birlikte haber söylemi açısından toplumsal bir rol üstlenebileceği de ifade edilebilir. Söylemin ideoloji ile olan toplumsal rolünde tek bir söylemi kabul etmek güç olacaktır. Daha geçerli, daha tarafsız, daha objektif ya da evrensel bir söylem yoktur. Ancak daha güçlü söylemler vardır (Sözen, 1999: 17). O halde söylem dil ile ilişkili olarak bireyin konuştuğu ya da okuduğu bir metinsel ya da görsel bütünlük gibi dursa da söylemin öznellik özelliği gösterebilmesinden bahsedebilmek mümkündür. Bu bağlamda söylem ideoloji ile beraber toplumsal olarak üstlendiği rolde egemen bir güç ile ilişkilendirilebilir.

Söylemin kodlama sistemini dil içerisinde kullanarak, toplumsal ve kurumsal bir kökenle ideolojik olduğu söylenebilir (Duruoğlu,2003: 30). Dil ise iletişimsel bağlamda, düşünceyi aktarabilen ve ideoloji ile birlikte hareket edebilen bir iletişim aracı olarak tanımlanabilir. Tepkiler, algılar, konuşmalar veya anlamlandırmaların hepsi dil çerçevesiyle mümkün olabilmektedir. Haber metinleri içerisinde de dilin işlevi ideolojik olarak rol alabildiği aynı zamanda farklı boyutlarda da ortaya çıkabildiği düşünülmektedir.

Haber değeri olarak tercih edilen dil kapsamında topluma egemen görüşler aktarılmaktadır. Haberler içerisinde egemen grupların söyleminin yer alması gibi, medya kendi egemen görüşünü de haberler aracılığıyla sunulabilmektedir. O halde medya kendi egemen görüşünü yeniden aktararak yeni bir ideolojik üretim yapabilmektedir. Bilginin kamusal olarak dönüştürülmesi, Ericson'un ifade etmesiyle, ideolojinin yeniden üretimini gösterebilmektedir (Matheson'dan akt. Devran: 2010: 18).

Haberlerin aktarımı konusunda kullanılan dilin hedef kitleye aktarımı yüklenen bir anlam doğrultusunda olabilmektedir. Haberler daha çok inançlar, fikirler, kültürler, değer, teoriler ya da ideolojiler üzerine yansıtılmaktadır. Haber sadece gerçeği yansıtmış olsaydı, objektif bakış açısı noktasında sadece var olanı yansıtırdı. Bu bakış açısını destekleyen nokta da ise söylemlerin farklı anlamlarla sunularak, medya seçkinlerinin ön planda oluşu örnek gösterilebilir.

Haber söylemi üzerinde bir ön yargının oluşumu, medya özelinde iktidar ve güç odaklarının ilişkisi dikkat çekmektedir. İktidar ve güç temelli ilişkiler haberin farklı boyutlarda söylemsel olarak ortaya çıktığını destekler niteliktedir. Haber medyası toplumsal olayların yansıtan bir araç olmaktan daha çok toplumsal güç ve iktidarın kurulduğu araçlar olarak karşımıza çıkabilmektedir. Haber, gerçekliğin yansıtılması ilkesini günlük pratiklerini baz alarak kapitalist ekonomide kar eden kuruluşların arasında bulunabilmektedir. Bu noktada haber medyası, güç/iktidar ilişkilerinin sürdürülebilmesi konusunda ideolojik sınırların çizdiği 'gerçeklik' olgusuna bağımlı olabilmektedir(İnal: 1996: 75). İdeolojik bir mücadele olarak adlandırabileceğimiz bu süreçte dilin

kendi gerçeğini söylediği konusunda ikna edildiği yorumu yapılabilir. Yani anlam üretme konusunda dil ideoloji ekseninde hareket edebilmektedir.

Gerek insani bilimlerin gerekse sosyal bilimlerin üzerinde durdukları üç unsur “mesaj, kodlayıcı ve toplumsal yapı” olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani söylem, öznellik ve bağlam dikkat çekmektedir. Söylem bu bağlamda tüm dilsel pratikleri kapsayacak şekilde kullanılabilir (Jensen ve Van Dick’tan akt. İnal). Dil yapısı gereği sözcük ve metinlerle beraber hedef kitleye ulaşabilmektedir. Haber metinleri de içerisinde barındırdığı sözcüklerle çerçevelenmiş bir bütün olarak düşünülebilir. Söyleminde içerisinde yer aldığı haber metinleri muhabirler tarafından kendi görüşlerine göre şekillenebilmektedir. Haberin içerisindeki bu özelliğin politik etiğin anlam sistemine dâhil olmasıyla beraber çeşitli söylemlerle ideolojik olarak ipucu verebilmektedir. Sessiz çoğunluk, ulusal çıkarlar, ılımlılar gibi ifadeler ile ideolojik bir söylem oluşturulabilmektedir (Devran, 2010:123).

İdeolojik söylemin haber içerisinde yer alması haberin yapılandırılmasında önemli bir rol alabilmektedir. Haber içerisinde destekçi olarak gördükleri kişilerin olumlu bir hareket alanında olmaları haber içerisinde fazla yer almayı sağlarken, olumsuz bir hareket alanının olması aktörlerin ya da olayın daha az yer almasını sağlayabilmektedir. Haber söyleminde olumsuz olarak aktarılan bu durum ise pasif bir ifadeyle belirtilebilir. Haber içerisindeki bu inisiyatifli davranış şekli karşıt görüşlerin haber içeriklerinin gerektiği kadar yer alıp almamasını da göstermektedir. Kamuoyuna yansıtılan haberlerin söylemsel açıdan haber içerisine ideoloji yerleştirildiği yorumu yapılabilir.

İdeoloji ve söylem bağlamında, haber içeriklerinin, metin analizleri, haber üretim süreçleri etkin bir rol oynayabilmektedir. Sahip olunan egemen ideoloji, egemen ideolojiyi bağlı kalan söylemsel ifadeler, haberin üretim sürecindeki editöryal sistem ile beraber ideolojik bir söylem oluşturabilmek daha mümkün görülebilmektedir. Van Dijk bu durumu ‘ideolojik kare’ mantığıyla 4 temel ilke ile açıklamaktadır. Muhabirlerin habere müdahale etmesiyle beraber haber içeriklerinde;

- 1) Kendi olumlu ve güzel niteliklerinin ve eylemlerinin vurgulanması.
- 2) Ötekinin kötü, olumsuz nitelik ve eylemlerinin vurgulanması
- 3) Kendi kötü ve olumsuz eylem ve niteliklerinin azımsanması veya fazla üzerinde durulması
- 4) Ötekinin olumlu ve başarılı eylemlerinin küçümsemesi ve gereğinden daha az dile getirilmesi

Maddelerinden bahsedebilmek mümkündür. İdeolojinin haber metinlerine yerleştirilmesi olarak görebileceğimiz bu durum, yukarıda bahsettiğimiz gibi ideolojik bir mücadeleyi yansıtabilmektedir. İdeolojinin ise farklı tanımlamaları ele alınacak olunursa ırksal bir ideoloji, ekonomiye dayalı bir ideoloji ya da cinsiyet temelli bir ideoloji olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu noktada da muhabirlerin habere olan müdahalesi neticesinde haberdeki öteki kavramının ortaya çıktığından bahsedebilmek mümkündür. Haber içerisindeki ırksal söylemler, ekonomik ifadeler ya da cinsiyet temelli metinler haber içerisindeki ötekiyi ortaya çıkarabilmektedir.

Egemen ideolojinin haber içerisinde yer alması, muhabirin ya da medya özelindeki gücün haberle arasında öteki bağlamını kurulabilmektedir. Haber içeriğinde söylemsel olarak desteklenen fikre karşılık olarak pozitif ve yasal bir dil, tanımlama tercih edilirken, öteki olarak bağlama kabul edilen fikre karşılık ise negatif bir söylemle ile olumsuz ve yasal olmayan değerler atfedilebilmektedir (Devran, 2010:124).

Bu bağlamda haber metinleri ve okuyucu arasındaki söylemsel etkileşim sürecinde yeniden bir anlam üretimi yapılabildiği yorumu yapılabilir. Yaşanan söylemsel etkileşim sürecinde ise

haberlerin cümle ve sözcük düzeyinde biz ve öteki ayrımını okuyabilmek mümkün görülebilmektedir. İdeolojik serüvende ekonomik bir ideoloji, ırksal bir ideoloji ya da cinsiyet farklılığına dayanan ideolojik etkenler haber içerisinde ‘öteki’ olarak karşımıza çıkabilmektedir. Haber metinleri aracılığıyla yapılan ideolojik yükleme toplumsal bir güç olarak sergilenebildiği gibi aynı zamanda haber medyası basın özgürlüğü olarak da bunu ifade ederek ötekileştirme eylemini meşrulaştırabilmektedir.

Öteki bağlamında haber metin içeriklerinin belli bir görüşe, ideolojik bir söyleme ya da siyasi bir güce göre konumlandırılabilir. Bu noktada ‘biz ve ötekiler’ olarak kutuplaşma oluşabilmektedir. Haberin yazarı ya da muhabir bu konuda önemli bir etken olabilmektedir. Yani haber yazarının haber içerisindeki biz ve öteki olarak görülen tarafların, nasıl ifade edildiği haberin niyeti ve ideolojisini gösterme açısından önemli bir etken olarak görülmektedir.

İdeolojik olanın ötekinin haber içerisinde konumlandırılması biz ve öteki olarak karşımıza çıkmakla beraber biz olumlu ifadeleri karşılarken ötekinin ise olumsuz bir eylemi ön plana çıkardığından bahsedebilmek mümkündür (Öztürk,134).

4. KAVRAM OLARAK ÖTEKİ

Düşünce tarihinin sorunsallarından biri olan öteki sürekli gündemde olarak araştırmacıların tartışma konusu olagelmıştır. Öteki kavramı toplumsal düzende farklılığın kutsanması olarak ifade edilebilirken aynı zamanda öteki olana karşı üstünlük algısı olarak da tanımlanabilmektedir. ‘Ben ve Öteki’ arasındaki ilişki üzerine birçok bilim insanı ifadelerde bulunmaktadır. Genel anlamda öteki insanın kendisini bir varlık olarak kabul edip bu varlık içerisinde kendini konumlandırma biçiminde ‘özne ve diğerleri’ arasındaki ilişkinin temelini oluşturabilmektedir(İspir ve Küçükalkan, 2013).

Öteki kavramının Türk Dil Kurumu tarafından, yapılan tanımlaması ‘sözü edilen veya benzer iki nesneden önem ve konum bakımından uzakta olan, ‘öbür diğer’, ‘mevcut kültürün içinde dışlanmış olan’ şeklindedir (www.tdk.gov.tr). Yapılan tanımlamadan yola çıkacak olursak öteki kavramı dışlanan ya da negatif bir anlamla bağdaştırılan bir tanımlama olarak karşımıza çıkabilmektedir.

İnsanın var oluşuyla birlikte onun geçmişi kültürel bağlarından ve özelliklerinden ayrı düşünülemez. Çünkü insanın geçmiş tarihi onun adeta bir kimlik kartı görevini üstlenmektedir. Öteki tamda bu noktada toplumların insan ve tarihsel geçmişi hakkında bir ilişkiyi somut bir gerçeklik olarak ortaya koymaktadır. Bu tarihsel süreç içerisinde yalnız olmayan insan çevresel anlamda gerçek kişiliğini ortaya çıkarabilecektir. Bu noktada kendini tanımlamak durumunda olacak insan sosyo kültürel olarak ‘öteki’ bir duruş sergileyebilecektir.

Modernizmin tüm genel süreçlerinde yer alan ötekileştirme yansıtmış olduğu dışlama, hor görme perspektifi karşısında; postmodern yapı ırkların, sosyo kültürel yapıların, cinsiyet ya da azınlık – çoğunluk vurgulamasında hiçbir tarzın bir diğeri üzerine egemenlik kuramayacağı konusunda ısrarcı olmaktadır (Sönmez Selçuk: 2012). Postmodernizm her ne kadar üstünlük algısına karşı gelmiş olsa da ötekileştirme tarih süresince ön yargı ve ayrımcılığın bir arada görüldüğü bütüncül bir süreç olarak ifade edilmektedir(Gölcü & Dağlı: 2011).

Sosyal yapı içerisinde ötekinin değerlendirilmesi iki temel noktada yapılabilmektedir. İlk olarak antropoloji açısından düşüncecek olursak evrensel bir boyutta asimile etme sürecinden bahsedebilmek mümkündür. İkinci olarak ise ‘ben ve öteki’ arasındaki ilişkidir(Köse & Küçük:2015).

Öteki kendi bağlamında ‘ben veya bizden’ farklı olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu ayrıştırıcı noktada ötekinin kendisini ben veya bizden ayrı tutması kişiler üzerinde kimlik oluşumunu sağlayabilecektir. Kimliğin içerisindeki öteki inşasında ise öteki doğası gereği olumsuzluk barındırabilmektedir. Bu noktada birey kimlik oluşumunda ötekiyle olan ilişkisinde olumsuz bulduğu ya da söylem olarak övmek istemediği özelliklerini başka bir bireye ya da gruba yansıtabilmektedir. Bu durumda ötekileştirmenin yapıldığı birey ya da gruba karşı kötü veya somutlaştırılmış bir öteki davranışı gerçekleştirilmiş olabilmektedir.

Öteki söylem bağlamında ele alındığında, bir bilgi nesnesi olabilirken, farklılık olarak değerlendirildiğinde sömürgeci ile sömürülen arasındaki ilişkinin bir göstergesi olabilmektedir. Kültür bağlamında ötekiyi ifade edecek olursak Batı ve Doğu arasındaki iki farklı kutbu niteleyebilmektedir(Köse & Küçük:2015). Bu tanımlamalardan yola çıkarak ötekinin biz ile olan ilişkisinde ‘biz’in yüceltilmesiyle ‘öteki’ olanın zorunlu olarak olumsuz bir hale dönüştüğü yorumu yapılabilir.

‘Ben ve Öteki’nin düşünce tarihinde sürekli yer alıyor oluşu bu iki kavramı gündemde tutmaktadır. Söylemsel olarak bir bilgi nesnesi olan öteki, farklılık kavramında sömürgeci ve

sömürülen, kültür anlamında doğu - batı olarak karşımıza çıkmasıyla; ben ötekinin dünyasına girebilmektedir. Ben öteki üzerinden bir düşünme, hareket alanı oluşturabilirken aynı durum öteki için de gereçli olabilmektedir. Burada ayrıışılan nokta ise ben ve öteki arasındaki kapasite meselesidir. Yani ben ve öteki arasındaki meydana gelen değişimde güçlü olan tarafın diğerine o ölçüde etkileyebiliyor olması ve dönüşmesi söz konusudur. O halde ben kendisini öteki olan üzerinden fark edebilmekte ve bu sayede bir kimlik oluşumunu sağlayabilmektedir.

4.1. Ben, Öteki ve Ötesi

Ötekinin kendisini tasarlamasında iki temel yoldan bahsetmek mümkündür. İlk olarak öteki ve düşünce arasında farkın saptanması gerekmektedir. Bu noktada ötekinin düşünceyle olan farkı 'ben'in 'öteki' olana karşı bir değer biçmesiyle ilgili olabilmektedir. Bunu yaparken ise kendi kültür ölçütlerini kullanmaktadır. Bu durumda ise öteki kendinden eksik bir halde olmaktadır. Bu farkla kabul göreceği, kendisini değiştiremeyeceği, aşağıda olma hali içinde kalmaktadır. Bu durum öteki tarafından 'ben' olana farklı olma hali doğurabilmektedir (Schnapper'dan çev. Sönmezay, 1998: 1 – 2).

Tarihsel süreçte 'eski dünya' ve 'yenidünya kavramlarından söz edebilmek mümkündür. Bu iki düşünce tarzı birbirlerini tamamlayabilmektedir. İlk olarak evrensel üstünlük noktasında ötekinin fethedilmesi fikri desteklenirken, ikincisinde ise ötekinin gelenek ve göreneklere din değiştirme ölçüsüne ulaştıracak kadar sömürme fikrini ortaya koymaktadır (Connolly'den çev. Lekesizalın, 1995: 63 – 64). O halde ötekinin sömürgecilik ve inançsal açıdan oluşturacağı farklılıkların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Ötekinin kendisini gerçekleştirme; sömürge ya da inançsal bir düzenle olmasını gerektirir de, farklı olma hakkını oluşturan tutum çeşitli grupların varlığının onaylanmasına katkıda bulunmaktadır. Bunun tam tersi tutumda ise evrensel ilke bakış açısı karşımıza çıkabilmektedir. Yani insanlar arasında ilkesel olarak bir sınırlama olmadığı yorumu yapılabilir. Ne var ki 'ben' 'ötekiyi' kendi özgürlüğü içinde algılamadığından dolayı, asimile olma tehlikesini ortaya çıkarabilmektedir. Bu bağlamda öteki ben gibi olmak durumundadır.

Farklılık, inançsal değerler ve sömürge açısından öteki kavramının ortaya çıkmasıyla beraber bunlara karşılık olarak öteki evrensel bir bakış açısını da ortaya koymaktadır. Evrenselcilik ilkesi toplum hayatının birliğini savunmuş olsa da insan gruplarının çeşitliliği göz ardı edilemeyecektir. Toplu insan gruplarının olmasıysa ortaya farklı kimlikleri çıkarabilecektir. Farklı kimliklerin oluşu, farklı kültürleri ortaya çıkaracak, kültürler arası üstünlük, kutsallık anlayışıyla ötekileştirme daha net bir şekilde ortaya çıkabilecektir.

Modernizmin eleştirilmeye başlanmasıyla beraber mutlak 'farklılık' düşüncesinin eşitliğin önüne geçmeye başladığı ifade edilmektedir. Evrensel eşitlik cazibesini zamanla yitirerek eşitliğe dayalı özgürlük anlayışının yerini 'kimlikler savaşı'na bıraktı. Bu noktada kimlikler arası yaşanan farklılıklar ötekini oluşumunda önemli bir etken olarak görünmektedir. O halde kültürel, cinsel ya da etnik kimlikler 'ben ve öteki bağlamında da tüketilmektedir (Sönmez Selçuk: 2012,82).

Öteki sorunsalı toplumsal analizler içerisinde yukarıda da bahsettiğimiz üzere kültürel anlamda kendisini daha çok hissettirebilmektedir. Yani başka bir ülkenin kültüründen olmak, başka bir ülkede doğmuş olmak, devlete yabancı olmak, vatansız olarak nitelendirilmek ya da mülteci olarak 'öteki'lerden bahsedebilmek mümkün görünmektedir. Bir yabancı algısıyla bağdaştırılan 'öteki' devlet sınırları dışında kalan, ön yargıların olduğu ve belli ölçütlerdeki etno-merkeziyetçiliğin normal karşılanmasıyla bir davranışa dönüşebilmektedir.

2. dünya savaşından sonra sömürgeciliğin kalkmasıyla birlikte ulus –devletlerin kurulmasıyla oluşan ulusal kimlik anlayışı ister fiziksel anlamda soy, isterse de kültürel bir miras olarak değerlendirilsin köken ilişkisinde ‘etno milliyetçilik’ kavramını karşımıza çıkaracaktır(Aka, 2012: 37 – 38). Ulusal kimlik bağlamında Keane ulusalcılığı’ ötekinden korkmak değil aynı zaman da ötekini aşağılık bir çöp yığını olarak zihinde yer etmesi gerektiğini söylemektedir(Türkan, 2015:16).

‘Biz’ ve ‘öteki’ algısı farklılıkları canlı tutup, bu farklılıkları sürekli canlı tutan bir algı olarak karşımız acıkabilmektedir. Ulusal kimlik bağlamında değerlendirecek olursak, bir bölgenin ilk yerleşimcileriyle, sonradan o bölgeye gelenler yani ‘ötekiler ve ait olmayanlar; çingeneler, romanlar, göçmenler, mülteciler misafir olarak görülmeyip, kaba ve hukuk dışı davranılması gerek bir grup olarak değerlendirilmektedir. O halde bu da bize ‘öteki’nin oluşumunda ırksal bir boyutu gösterebilirken, aynı zamanda olumsuz bir davranış şeklinin uygulandığı yorumu da yapılabilir.

Ötekinin oluşumunda karşımıza çıkan söylemsel ifadelerde ‘biz ve öteki’ nin karşılığında, mülteci, göçmen, sığınmacı gibi iadeler yer alabilmektedir. Biz olan ‘öteki’ küçük görerek değersizleştirilebilir. Bu noktada ötekinin oluşumunda sosyal grupların ortaya çıkışı ve davranış şekli daha da görünür olmaktadır.

4.2. Mülteci

Mülteci, göçmen, sığınmacı gibi ifadelerle dünya medyasında yaygın olarak dolaşımda olan söylemler olarak ikili karşıtlıkları ortaya koyabilmektedir. Bu kavramların tanımlarına bakılacak olunursa mülteci kavramı Birleşmiş Milletler tarafından sahip olduğu ırkı, milliyeti, dini ya da siyasi düşüncesi nedeniyle zulüm göreceği korkusuyla beraber çatışma ve zulümden kaçan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Ve uluslararası hukuk boyutunda mültecilerin koruma altında olduğu ifade edilmektedir (<https://www.unhcr.org/tr/>). Başka bir ifadeyle anlatacak olursak vatanında yaşayamayıp terk ederek, başka bir ülkeden sığınma talep edip, o ülke tarafından kabul edilen insan gruplarına da ‘mülteci’ denilmektedir. O halde mülteci vatanını yitirmiş, sahipsiz kalmış bir sosyal grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan mültecilerin ülkeleriyle bağlarının kalmadığı ifade edilebilir (Kıratlı, 2011). Mülteci terimi daha çok terke zorlanan insanları tanımlamak için kullanılır.

4.3. Göçmen

Göçmen kavramına ilişkin yapılan tanımlamada ise daha çok çalışma ve eğitim gibi nedenlerle ülkesinden ayrılan kişiyi temsil etmektedir. Mülteci ve göçmen kavramları sıklıkla beraber kullanılsa da anlamsal olarak farklılık doğurabilmektedir. Mülteci kendisine karşı istenilmeyen bir gücün, mülteciyi yerinden etmesine ve gösterilen direnişe karşı güç sahiplerinin eylemleri ortaya çıkmaktadır (<https://www.unhcr.org/tr/>). Öte yandan göçmen genellikle gönüllülük esaslı olarak aile yaşam standartlarını daha üst seviyeye çıkarmak için yasal ya da yasa dışı yollarla ülkesini terk edebilmektedir Güneş, 2019). Bu bağlamda mülteci ve göçmen arasından farklardan biri anlaşılıyor ki mülteci zorunlu olarak kaçan ya da zulüm gören olarak nitelendirilirken göçmen gönüllülük esaslı olarak ekonomik, eğitim gibi nedenlerle gerçekleşmektedir. Buradan hareketle ifade edilebilir ki göçmenler kendi istekleriyle ülkelerini terk ederler.

4.4. Sığınmacı

Sığınmacı, henüz sığınma talebi işleme alınmamış kişiyi temsil etmektedir. Daha çok bir kişinin uluslararası koruma ihtiyacında olup olmadığını belirlemek için sığınma talebinden

bulunabilir. Sığınmacılar ikamet ettiği devletin ülkesini çeşitli sebepler aracılığıyla terk ederek, yabancı bir devletin ülkesine sığınabilmektedir. Tarih süresince de öncelikle diplomatik bir sığınmanı gelişip yerleştiği söylenebilir(Ergüven & Özturanlı;2013). Sığınmacı kendisini baskı altında düşünerek devletine karşı güvenini kaybetmiş ve devletin ona tarafsız davranmayacağını düşünerek ülkesini terk edip, başka bir ülkeye sığınan kişiyi temsil etmektedir. Sığınmacılar uluslararası sınırlar içerisinde koruma talep eden ancak mülteci statüleri henüz netleşmemiş kişilerdir (Kıratlı, 2011).

Yapılan tanımlamalardan yola çıkarak bu çalışmada ötekinin oluşumunun haberler özelinde Suriyeli mülteciler / göçmenler üzerinden oluşturulup - oluşturulmadığı merak konusu olmuştur. Suriye iç savaşının ardından Türkiye'ye sığınan Suriyeli göçmenlere karşı, kültürel bağlamda, ırksal boyutlarda ya da onların biyolojik özellikleri konusunda bir ötekileştirme yapıp yapılmadığı, haberlerdeki aktarımlarda bunun Suriyeli göçmenler üzerinden nasıl alımlandığı araştırmanın sorunsallarındandır. O halde haberlerdeki öteki kavramını daha derinlemesine incelemek gerekecektir.

4.5. Haberde Ötekinin Konumlandırılması

Ötekileştirmenin ideolojik söylemler çerçevesinde, sosyal yapının içerisinde kültürel etkilerle beraber yer alabildiğinden bahsedebilmek mümkündür. Bu sosyal yapı içerisindeki alanlar toplum yapısının etken noktalarından olabilmektedir. Buna bağlı olarak ötekinin aynı zamanda medya özelinde de kendisini gösterdiğinden bahsedebilmek mümkündür. Medya ana işlevleri kapsamında bilgi aktarımını sağlamayı amaçlayan, toplumu doğru olana yönlendiren, objektiflik ilkesiyle hareket eden bir yapı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca medyanın bu işlevlerinin dışında ötekileştirme davranışı noktasında da etkin bir rol aldığı söylenebilir.

Medyanın ötekileştirme noktasındaki tutumu, toplumsal yapı içerisindeki üst grup olarak nitelendirilen toplulukların, kendisinden olmayanlara karşı düşüncelerini haber söylemleri üzerinden gerçekleştirdiğinden söz edilebilir. Buna bağlı olarak medyanın bu güç ve sorumlulukta olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Haber medyası içerisinde ötekileştirme pratiği cinsiyetçi yaklaşım, etnik/kültürel azınlıklara yönelik kullanılan ifadeler ya da bizden olmayana karşı güç gösterisinin gösterilmesiyle ön planda tutulmaktadır.

Haber medyasındaki yeniden üretilen anlamın ideolojik bir boyuta rol üstlendiği söylenebilir. Ötekileştirme pratiklerinin farklı şekillerde haber söylemi içerisinde yer alıyor olması ötekileştirme söyleminin meşrulaştığını destekler ölçüdedir. Bu noktada toplumsal dokunun ötekileştirme ve ayrımcılık çerçevesinde kitle iletişim araçlarıyla yaygınlaştığı yorumu yapılabilir.

Medya aynı zamanda kültürel etkinlik kapsamında da toplumların 'biz' ve 'öteki' bakış açısıyla da politik bir davranış sergilediğinden bahsedebilmek mümkündür. BU politik yaklaşımın neticesinde ise medya özelinde sunulan öteki toplumsal olarak kültürel kimliğin korunması noktasında, yeniden bir kimlik üretimi gerçekleştirebilmektedir. Bu yeniden üretim toplumsal kimliğin kendini muhafaza etmesini sağlarken aynı zamanda ötekinin bir tehdit olarak varlığını sürdürdüğünü de ifade etmektedir. Medya özelinde öteki olana karşı düşmanlığı diri tutan temsiller bu bağlamda sağlanmaktadır.

Toplum içerisinde birey ya da grupların olumsuzluk barındıran yaklaşımları ya da ön yargıları belirli kalıpların oluşmasına etken olabilmektedir. Bu da medyanın bu kalıp yargıların toplumsal olarak sınıflandırdığını gösterebilmektedir. Medyanın 'biz' olarak tanımlanan üstün olarak gördüğü

ve seçilmiş bakış açısıyla yansıttığı ifade edilirken, ‘öteki’ olanın ise küçük, zayıf, mülteci, yoksul, sığınmacı, göçmen olarak ifade edildiği söylenebilir.

Haber söylemlerinin bu noktadaki rolü, toplumsal gerçeklik içerisindeki temsili yeniden üretmek olarak karşımıza çıkabilmektedir. Haber içeriği toplumun egemen ideolojik bakış açısına şekil verebilmekte ve çerçeveleme yapabilmektedir. Bu bağlamda haber medyasının ötekileştirici bir pozisyon ile işlevsellik sunduğu ifade edilebilir. O halde ifade edilebilir ki toplumun bilgi akışı noktasında önemli rol oynayan haber söylemleri editoryal bir sistemin içerisinde bağımsız bir ölçüde hareket etmesi güç görünmektedir.

Egemen ideolojik bakış açısı noktasında kitle iletişim araçları önemli bir etken olabilmektedir. Haberin çerçevesinde önemli etkenlerden olan bu ideolojik yaklaşımlar, haberi alımlayan hedef kitlenin zihninde istenilen ve beklenen etkiyi bırakır. Bu haber içerisindeki gerçekliğin ön planda olduğunu gösterebilmektedir.

Toplumda ‘öteki’ olarak yansıtılan tüm dezavantajlı grupların, haber söylemiyle beraber gündem olması haber içeriğine etki etme konusunda yetersiz kalabilmektedir. Fakat toplumun önde gelen isimlerinin, kanaat önderlerinin ya da siyasetçilerinin içerik üretiminde etkin rol oynayabilmesi, toplumsal elitler olarak haber medyasına kaynak sağlayan temel söylem kaynakları olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu bağlamda öteki ile toplumsal elitler arasındaki sınırlar ideolojik temsiller aracılığıyla daha da netleşebilmektedir. O halde haber söylemleriyle beraber bireylere ‘biz’ ve ‘öteki’ bakış açısı bu şekilde aşılabilir. Sonuç olarak haberdeki tanımlayıcı temsiller, egemen bir bakış açısına sahip olabilmektedir.

Haber içeriklerinin sunulmasında, haberin oluşum süreci dikkate alındığında, politik, siyasi ya da gündemdeki konular ele alındığında bu yapıların belli bir örgütlenme üzerinden ırkçı söylemlerin, yabancı düşmanlığının yapıldığı dikkat çekmektedir. Aynı zamanda bu haber söylemlerine eş değer olarak haber medyasının içeriğini oluştururken haber değeri ve gerçekler noktasında olayların sunuş şeklinden ziyade editoryal sistemin kontrolünde hareket ettiğinden söz edebilmek mümkündür. Haberin bu şekilde içeriklerini sunma çabası toplumsal rızanın oluşumu için de bir yönlendirme etkinliği olarak ifade edilebilir.

Bu bağlamda hâkim ideolojinin ifadelerinin veya tanılamalarının, haber söylemi aracılığıyla toplumsal bilince kolayca etki edebileceği ve egemen sınıf ideolojiden de etkilenecek yeniden kurulmuş bir kurgu kontrolünde haber söyleminin gerçekleşeceği ifade edilebilir (Tuchman (1978: 196). Bu nedenle, haberin içerik üretimi ve söylemsel bağlamında yeniden üretimi toplumun sosyal düzenini yapılandıracak bir güçte olacağından söz edebilmek mümkündür.

5. BULGULAR VE YORUM

Öteki sorunsalı toplumsal analizler içerisinde kültürel anlamda kendisini daha çok hissettirebilmektedir. Yani başka bir ülkenin kültüründen olmak, başka bir ülkede doğmuş olmak, devlete yabancı olmak, vatansız olarak nitelendirilmek ya da mülteci olarak ‘öteki’lerden bahsedebilmek mümkün görünmektedir. Bir yabancı algısıyla bağdaştırılan ‘öteki’ devlet sınırları dışında kalan, ön yargıların olduğu ve belli ölçütlerdeki etno-merkeziyetçiliğin normal karşılanmasıyla bir davranışa dönüşebilmektedir.

Bu bölümde araştırma sorularını yanıtlamak üzere yapılan veri analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

5.1. Suriye ile İlgili Haberlerin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Bulguları

Çalışmada katılımcılara Halk Tv, CNN Türk ve A Haber’de yayınlanan Ankara Altındağ’da Suriyeli ve Türk gençler arasında çıkan kavga haberleri izletilmiştir. 3 farklı haber kanalı, haber kurgusunun ve söylemlerinin farklı açıdan ele alınması yönüyle Stuart Hall’ün Kodlama- Kodaçımı çalışmasının oluşturduğu alımlama araştırması kapsamında değerlendirilmeye alınmıştır. Bu bağlamda ilk olarak katılımcılara A Haber’in ‘Sığınmacı Provokasyonu ile Ne Amaçlandı?’ başlıklı haberi izletilmiştir. İzletilen katılımcılara öncelikle haberin analizi yapılarak, spiker, alt ses, alt bant gibi bölümler anlatılarak haber bölümlendirilerek görüşme soruları katılımcılara iletilmiştir.

5.2. Katılımcıların A Haber Kanalı Görüşme Bulguları

Katılımcılara Haber alımlamalarını anlamak için çeşitli sorular sorulmuştur. Bu bağlamda sorular haberlerin sınıflandırılmasıyla katılımcılara yöneltilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle toplanan verilerin 6 ana tema altında toplandığı görülmüştür. Bunlar: Anchorman yorumu, haberin görüntü bütünlüğü, vatandaş röportajları, muhabir anonsu, haber alt bantları ve haber alt sesidir. Haber kanallarının yayın kurgularına göre bu maddelerde değişiklik olabilmektedir.

Haberin analizi yapılarak, spiker, alt ses, alt bant gibi bölümler anlatılarak haber bölümlendirilerek görüşme soruları katılımcılara iletilmiştir. Katılımcılara ilk olarak; 11 Ağustos 2021 tarihinde Ankara Altındağ’da Suriyeli bir genç ile Türk bir gencin kavgasına ilişkin olaylardan haberiniz var mı? diye soruldu. Analize katılan öğrencilerden 6 tanesi haberinin olduğunu 4 tanesi ise bu haberi direkt bilmediğini ama benzer haberler izlediklerini belirtmiştir. 11 Ağustos 2021 tarihinde Ankara Altındağ’da Suriyeli bir genç ile Türk bir gencin kavgasına ilişkin olaylardan haberiniz var mı? Sorusuna, katılımcıların verdiği cevaplar şöyledir:

K1: Evet, bu olaydan haberim var takip ettim.

K2: Evet, takip etmiştim bu haberi.

K3: Hayır bu haberin Ankara’da olduğunu duymamıştım ama benzer haberleri duymuştum.

K4: Evet, bu haberi duymuştum ve çok üzülüm.

K5: Bu haberi duymadım ama benzer haberler duyuyorum.

K6: Daha önceden böyle haberler duydum. Ama bu haberi görmemişim.

K7: Bu şekilde haberleri duyuyorum. Bu haberi de daha önceden görmüştüm.

K8: Hayır, bu haberleri pek takip etmiyorum. Çünkü senaryoyu biliyorum.

K9: Evet bu haberi görmüştüm, takip ediyorum.

K10: Evet bu haberi görmüştüm. Haberim var.

Katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde, cevapların genel olarak yaşanan olaydan haberleri olduğunu göstermektedir. Katılımcıların Altındağ Olayları haberi ile ilgili kurdukları bağlantı ise benzer olayların yaşanmasıyla ilişkilidir. Bu durum katılımcıların çoğunluğunun haberlerle en yakın bağlantı ile cevapladıklarını göstermektedir.

5.2.1. A Haber Anchorman Yorumu

Haberler sırayla izletildikten sonra katılımcılara ilk olarak A Haber Kanalının bölümlere ayrılan kısmındaki Anchorman bölümü sorulmuştur. Anchorman tarafından haber sunumu öncesinde kullanılan ifadelerin nasıl alımlanacağı merak edildiği için haber izletildikten sonra “Anchorman”ın anlatımını ve tavrını nasıl değerlendiriyorsunuz sorusuna;

K1:Çok iyi. Çünkü gerçek olayı anlattı. Hareketleri, konuşma şekli çok iyi bir şekilde bu haberin hakkını vermiştir.

K2: Spiker iyi anlattı ama biraz heyecanı fazla olduğu için, sığınmacı olmayan Türk vatandaşlar rahatsız olabilirler ve sıkıntı daha büyüyebilir. Spikerin anlatım tarzı fazla heyecanlı.

K3: Spiker kötü bir şey demedi. Kötü bir sözü de olmadı.

K4: Spiker konuşurken büyük bir olay olduğunu düşündüm.

K5: Spikerin konuşması beni meraklandırdı ama kötü hissetmedim.

K6: Spiker haberi doğru ve iyi aktarmıştır.

K7:Spiker haberi anlatırken siyasetmiş gibi anlattı.

K8: Spikerin haberi provokasyon olarak anlatmasını olumlu buldum.

K9: Spiker haberi çok heyecanlı anlattı. Heyecanlı anlatınca savaş var zannettim.

K10: Spikerin konuşmaları doğru olabilir ama bir Suriyeli'nin kötü olması hepsini kötü yapmıyor.

Katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde, cevapların çoğunluğunun spikerin haberi gerçekçi bir şekilde anlattığı yönündedir. Bu bağlamda verilen cevaplar doğrultusunda katılımcıların egemen bir okuma yaptığı yorumu yapılabilir. Bu durum katılımcıların sunulan kodları istenilen biçimde alımladığı ifade edilebilir. Sonuç olarak katılımcıların haberin spiker bölümündeki ürettiği anlam, haberlerin işlenişine uygun olarak şekillenmiştir.

Haberlerin katılımcılara hatırlatılması ve akılda kalıcılığının sağlanması açısından önemli görülmektedir. Bu doğrultuda katılımcıların izledikleri haberleri hatırlamaları açısından haber görselleştirilerek Notion programı üzerinden spiker, alt ses ve muhabir anonsları çözümlenmiştir.

5.2.2. A Haber Görüntü Bütünlüğü

Katılımcılara A Haber kanalının haberdeki görüntü akışı ve bütünlüğü, izlerken neler düşündükleri soruldu. 10 katılımcının 6 tanesinin haberin görüntüsünde kullanılan görüntülerin savaşı hatırlattığını ama savaşın daha ağır olduğunu söylemiştir. Ayrıca katılımcılardan 2 tanesi ekranda Türk bayrağının gösterilmesini savaş sebebi olabileceğini söylemiştir. Diğer 2 katılımcı ise haberin içerisinde konuya ilişkin görüntülerin olmasını normal karşılayıp doğru bulmuşlardır. A Haber Kanalının görüntü akışına yönelik sorulan soruda katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir:

K1: Haber ben de duygular uyandırdı, pişmanlık duygusunu uyandırdı. Türkiye’de bayrak kutsaldır, Suriyeliler bayrağı yakmışlar ve bunun televizyonda bu şekilde verilmesi savaş sebebi olabileceğini düşündüm. Suriyelilerin toplanarak Türk evlerine saldırdığı şeklinde yansıtmışlar.

K2: Rahatsız edici bir şey, bana savaşı hatırlatıyor.

K3: Kötü hissettirdi. Bir olay için fazla sözler söylenilmiş gibi. Onları da anlamaya çalışıyorum ama onlar bizi hiç anlamaya çalışmıyorlar. Ben de Suriyeliyim ama kötü değilim. O kadar yalan ki haberler, Türkler'den nefret etmemizi istiyorlar. Önceden de bir tane Suriyeli çocuk öldürüldü. Mesela biz buna karşılık veremiyoruz. Çünkü sesimiz çıkamıyor. Bunun tam tersi oluyor mesela. Her olaya başka şekilde bakmamız gerekiyor.

K4: Her şeyin özeti dinlemek istediğim için, iyi olduğunu düşünüyorum. Hem hızlı hem de özetli bir haber olmuştur.

K5: Üzülmek... Acıyı hatırlamak... Gerçekten isteyerek burada değiliz. Rahatsızlık vermek istemiyoruz. Mutsuz hissediyoruz. Haberlerde hep söylüyorlar Suriyeliler geldi işi elimizden aldı. Aslında ellerinden almadık sadece o da çalışmış. Olaylar çok olmuştu haberlerde. Kendimize acıyoruz. Her ülkede Suriyelilerden nefret ediyorlar. Kötü bir his bırakıyorlar. Bizimde duygularımız var. Herkes anlamıyor bunu işte.

K6: Görüntüler çok fazla şiddeti gösteriyor. İzlediğim zaman üzüliyorum. Böyle olmasını istemediğim görüntüler bana sürekli savaşı hatırlatıyor. Haber kanalı sığınmacılara yakın görünüyor ama bu görüntüleri bu kadar göstermesini doğru bulmuyorum.

K7: Bu görüntüleri görünce insan üzüliyor. İnsan öldürmek çok kötü bir şey. 19 – 20 yaşındaki bir genç yazık. Evet, Suriye'de Savaş oldu ama buraya geldim ve bitti. İnsanlarla kaynaşmam gerek. Keyfimize göre değil savaş vardı mecburiyetten çıktık. Annesi Suriye'de ama Türkiye'de çalışıyor. Ailesine para gönderiyor, babası orda savaşta kardeşi orda savaşta. Uyumsuzluk yapmıyoruz aslında. Demek istediğim her millettten kim olursa kötü insan vardır.

K8: 8 yıldır buradayım. Üzücü haberler var. Bir kişi, iki kişi, üç kişi, kötü iş yaparsa herkes kötü değildir. Her milletin iyisi ve kötüsü var. Suriyeliler içinde de iyi insan ya da kötü insan var. Sadece bir kişiden dolayı tüm Suriyelileri kötü görmek yanlış.

K9: Bayrak Türkler için kutsaldır. Bu olay provokatörler gibi anlatılsa da bayrağın gösterilmesi Türk olan kişileri daha da öfkeli edebilir. Savaş bile çıkartabilir.

K10: Haber anlatması gereken görüntüleri olması gerektiği gibi vermiştir. Olayı anlatan görüntüleri kullanması olayı olduğu gibi anlattığını gösteriyor.

Katılımcı yorumlarında öğrencilerin, görüntülerin şiddet içerikli olmasından dolayı daha çok müzakerele okuma yaptığı görülmektedir. Öte yandan katılımcıların 2 tanesi haberi bilgiyi net bir şekilde verdiği şekliyle okuyarak egemen bir okuma yapmıştır. Diğer 2 kişi ise haberde Türk Bayrağının gösterilmesini savaşa neden olabileceğini ifade ederek yine müzakere edilmiş okuma yaparak haberi yorumlamışlardır.

5.2.3. A Haber Vatandaş Röportajları

Haberlerin alımlanmasında öğrencilerin haber içerisindeki röportajların olmasının ne düşündürdüğü konusunda yöneltilen soruda ise yapılan çıkarıma göre Suriyeli öğrenciler vatandaşların ifadelerini öfkeli, siyasi ve doğru tepki olarak farklı açılardan değerlendirmiştir. Öte yandan olayın olduğu gibi aktarılıp fakat yeterli olmadığını da ifade etmişlerdir. Bu durumda 10 katılımcıdan 3 tanesi röportajlarda konuşanları öfkeli ve siyasi bularak müzakereli bir okuma yapmıştır. Diğer 3 katılımcı ise röportaj veren kişilerin seçilmiş kişiler olduğunu düşünerek konuşmalarını yeterli bulmamıştır. Bu durumda diğer 4 katılımcının da farklı bir açıdan müzakereli bir okuma yaptığı yorumu yapılabilir. Katılımcıların verdikleri cevaplar şu şekildedir:

K1: Vatandaşların ifadelerine çok dikkat etmiyorum. Daha çok basın yayın organlarının kullandığı ifadelere dikkat ediyorum.

K2: Seçilmiş vatandaşların görüşü olduğunu düşünüyorum. Çünkü hepsi birbirine benzer şeyler söylüyor. Farklı biri olduğunu herkesten farklı şeyler söylemesinden anlıyorum.

K3: İnsanlar öfkeli halleriyle konuşmaktadırlar.

K4: Herkes kendi siyasi görüşüne göre konuşmuş. Özellikle üçüncü konuşan vatandaş... Bu vatandaş sanki Suriyelilerin orada olmasından rahatsız olmuş gibi konuşuyor.

K5: Kötü bir şey söylememişler fakat sığınmacıları destekleyen cümleler kurmamışlardır. Kızgın konuşmuşlardır.

K6: Vatandaşları da anlıyorum. Kendi canlarına acıyorlar. Eğer olay Suriyeli biri yanlış yaptıysa, doğru haber ise haklılar. Kötü bir şekilde konuşmak doğru değil. Allah bize akıl verdi. Düşünmemiz gerekiyor. Kötü bir şey görmeden neden korkuyorsunuz? Sadece Suriyeli olduğum için mi korkuyorsunuz. Yani ben den korkmasınlar. Ben düzen bozmuyorum. Kötü bir şey yapmıyorum.

K7: Vatandaşlar kötü bir şey söylememiş ama yeterli de değil. Kimse sığınmacılar için bir şey dememiş.

K8: Benlik bir şey olmadığı sürece olayda haklı olabilirler. Şuna üzüliyoruz bir Suriyeli kötüyse herkes kötü değil.

K9: Sığınmacıları seven ve onlardan dost edinen güzel insan var. Sorunun nedenini değil, sonuçlarına bakan insanlar var. Doğru tepki.

K10: İnsanlar nasıl üzüntü duyduklarını bir şekilde anlatmışlar. Diğer insanları da düşünmüşler bence iyi insanlardır.

Haberlerin katılımcılar üzerinde nasıl bir etki bıraktığını alımlamaya yönelik yapılan bu çalışmada öğrencilere vatandaş röportajları analizini desteklemesi amacıyla 'Bu haberi sen yapsaydın nasıl yapardın' sorusu yöneltildi. Katılımcıların bu soruya yönelttikleri anlam şöyledir:

“Sığınmacılara söz hakkı verilmesi gerektiğini, Suriyeli ya da Türk ifadeleri yerine ‘Mağdur İnsanlar’ ibaresinin kullanılmasının gerektiğini ve her kavgada, olayda sığınmacılara suç atılmadan kim olursa olsun ‘tarafsız’ bir şekilde haberi hazırlardım ifadeleri gözlemlenmiştir. Katılımcıların yaptığı karşıt okuma şu şekildedir;

K1: Olayı olduğu gibi anlatırdım ve Türk ya da yapancı söylemezdim çünkü sonuçta hepimiz insanız ve hepimiz kimseye zarar görmek istemeyiz yani bayrakla alakalı değildir bence.

K2: Haberleri benzer şekilde yapardım. Ama provokatörleri daha açık, kötü bir şekilde anlatırdım.

K3: Tarafsız şekilde yapardım. Nasıl görüyorsam öyle yansıtırdım. Haberin içine görüş karıştırmazdım. Herhangi bir siyasi partinin görüşüne göre şekillendirmezdim.

K4: Ben her insana kişisel yaklaşıyorum. Genelleme yapmam. Bir olayı tam anlamadan anlatmam. Ben olsam daha fazla A Haber gibi anlatırdım.

K5: Sığınmacılardan Türkçe bilenlere de söz hakkı verirdim. Bir sığınmacı bir Türk ikisine de olayın nasıl olduğunu sorardım.

K6: Yapancı uyruklu ya da Türk uyruklu demezdim, direkt olayı anlatırdım.

K7: Irkçılık yapmadan, tarafsız ve doğru bir şekilde anlatırdım.

K8: Suriyelilere de söz hakkı verirdim. Karşılıklı konuşmalar yapardım.

K9: Türk, Suriyeli, Filistinli düşünmeden yapardım haberi.

K10: Olayı daha net anlatırdım. Suçlu gerçekten kim daha belirgin olurdu.

Verilen cevaplar değerlendirildiğinde, Hall’ün üç okuma biçiminden özellikle müzakereli okumanın katılımcıların ‘bu haberi sen olsaydın nasıl yapardın’ sorusuna verdiği cevapta yer aldığı görülmektedir. Bu durum katılımcıların üretmek istedikleri anlam ile haberde üretilen anlamın örtüşmediğini göstermektedir.

5.2.4. A Haber Muhabir Anonsu

Araştırmada katılımcılara yöneltilen diğer bir soru grubunda ise muhabir anonsları yer almaktadır. Muhabirin olayı anlatırken kullandığı ifadeler, sunum yaparken kullandığı nesneler ve olaya ilişkin yerde bulunarak görüntülerle haberi aktarmasına ilişkin yöneltilen sorularda katılımcıların muhabir tarafından olayı değerlendirdiklerinde 10 katılımcıdan 6 tanesi muhabirin ifadelerini tarafsız ve doğru bulmuştur. 2 katılımcı ise muhabirin olayı hem sığınmacılar hem de Türkler tarafından anlatarak 2 yönlü ele aldığını düşünmüştür. Bu bağlamda katılımcıların ürettikleri anlam ile haberin ürettiği anlamın benzer şekilde örtüşebildiği ifade edilebilir. Katılımcıların muhabir anonsuyla ilgili verdikleri cevaplar şu şekildedir:

K1: Muhabir olayı iyi biri şekilde, tarafsız anlatmıştır.

K2: Muhabirin dediklerine katılıyorum. Olayı olduğu gibi anlatmıştır.

K3: Muhabirin, Türk Bayrağına vurgu yapması beni rahatsız etti. Türklerin kafasında bizi kötü bir konuma getirerek olayı büyütebilirler.

K4: Muhabirin anlatımında siyasi bir hava var. Türk vatandaşı olarak ayırarak konuştuğu için siyasi bir görüşü olduğunu düşünüyorum.

K5: Muhabirin ifadelerinde verdiği bilgilerin tarafsız olması biz Suriyeliler için daha iyi. Çünkü Suçlu suçludur. Bütün Suriyeliler suçlu olacak, kötü olacak diye bir şey yok.

K6: Muhabirin ifadelerinde emniyet ekiplerinin geç müdahale ettiği anlatılıyor. Bu beni biraz düşündürdü açıkçası. Neden sabaha kadar beklendi. Neden hemen bir müdahale olmadı. Bu beni biraz rahatsız etti.

K7: Muhabirin olayı tam çözümleyemediğini düşünüyorum. Bayrak asıldığında evlerin taşlanmaması gerektiğini düşünüyor ama yine de bazı balkonlarda Türk bayrağı asmalarına rağmen taşlanmış. Muhabir yanlışmış gibi duruyor.

K8: Her zaman sığınmacılar her sorunun nedeni değildir. Muhabirin ifadeleri sorunun bizim olmadığımızı gösteriyor.

K9: Bu ülkede sığınmacı da olsa iyi insanların var olduğunu ve her zaman sorunun nedeni olmadığını bilen insanların olduğunu anlatıyor.

K10: Her millettten kötü insan vardır. Muhabirin provokatörleri suçlamasını doğru ve tarafsız buluyorum.

Katılımcıların verdikleri cevaplara göre 6 katılımcının egemen okuma yaparak muhabirin olayı doğrudan aktardığını ve öğrencilerinde buna katıldığını göstermektedir. Diğer 2 katılımcının ise haberin anlatımında Türk Bayrağı ve Türk vatandaşı ifadelerinin kullanımını ayrıştırıcı düşünerek karşıt okuma yaptığı yorumu yapılabilir. Geriye kalan diğer 2 katılımcıdan biri muhabirin olayı doğru analiz edemediğini diğeri ise emniyet ekipleri için yapılan anlatımdan rahatsız olduğunu ifade ederek müzakereli okuma yaptıkları görülmektedir.

5.2.5. A Haber Alt Bant

Araştırmada katılımcılara bir diğer soru olarak haber alt bantlarında yazan bilgiler sorulmuştur. Bu bilgilere karşılık verilen cevaplarda katılımcılar haber alt bandındaki okumaları değişiklik göstermektedir. Katılımcıların kullanılan ifadelerde yaptıkları okuma da müzakereli okumanın hâkim olduğu görülmektedir. Bu bağlamda verilen ifadelere göre katılımcılar şu cevapları vermişlerdir:

K1: Deprem etkisi kadar büyük bir olay yaşandığını anlıyorum olay fazla abartılmış.

K2: İşgal kelimesini aklıma getiriyor. Suriyeliler işgal girişiminde bulunmuş gibi düşündürüyor.

K3: Provokatörler Suriyeliymiş gibi anlıyorum ama böyle bir şey olduğuna inanmıyorum.

K4: Yabancı kelimesinin burada kullanılmasını doğru bulmuyorum. Kim olduğunu belirtmeleri daha doğru olurdu. Sığınmacı mı, mahalle sakini olmayan mı şeklinde olarak belirtmeli.

K5: “Hedef gözetmeden taşladılar” ifadesi çok tuhaf böyle yazmaları. Eğer gözetmeler taşılayacaklar mıydı?

K6: Bizim hakkımızda yani sığınmacılar üzerinden provokasyon düşünülmesi bize üzüntü hissettirdi.

K7: “Yabancı Kişiler Buraya Geline Olaylar Büyüdü” Bu ifade de çok önyargı var. Türkiye’de 8 yıldır yaşıyorum. Çok gereksiz büyük kavgalar gördüm Türkler arasında. Artmış ve büyümüş kavgaları sığınmacılara aksettirmek çok yanlış ve olgun olmayan bir yaklaşım.

K8: Merak ettiğim olayı daha da fazla merak ettiriyor ki izlememi sağlasın. Gerçekten neler olmuş merak ediyorum? Çok abartı değil. Daha uyarıcı bir şekilde söylenmesi gerekiyordu. Bu yine de ilgimi çekmiştir.

K9: Tam olayı anlatan ifadeler kullanılmıştır. Eğer orda öyle bir şey olduysa ve habere yansıtıysa gerçeği göstermiştir ve güzel bir şekilde olayı özetlemiştir.

K10: Tam olarak olayı özetli bir şekilde anlatılmak istenilmiştir. Bu olaylardan başkaları olayları büyütme istedi ve o başkaları kendi yönüne çekmek istedi, bu olayda, gerginlikten faydalandı.

Katılımcıların verdikleri cevaplara göre 10 katılımcıdan 6 tanesi 'Deprem Gibi Büyük Bir Etki Uyandırması' - 'İşgal Kelimesini Anımsatma' - Provokatörler Suriyeli'ymiş gibi anlama' - 'Yabancı' kelimesinin kullanımı 'Sığınmacılar Üzerinden Provokasyon' ifadeleriyle karşıt bir okuma yaparak bu durumdan rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir. 3 katılımcı ise kullanılan ifadeleri değerlendirirken egemen bir okuma yaparak alt banttaki ifadelerin doğru olduğunu, merak uyandırarak daha çok haberi izlettirdiğini ve olayı özetlediğini ifade etmiştir.

Araştırmada alımlama analizini yaparken katılımcılara haberler izletildikten sonra haberler bölümlere ayrılmıştır. A Haber'in bölümlerindeki çeşitlilik ile haberin analizinde farklı anlamlar çıkabilmektedir. Haber içerisinde olayın yaşandığı mahalledeki vatandaşlarla yapılan röportajlar katılımcılara sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde konuşan kişilerin ifadelerini yeterli bulmadıklarını dile getirerek müzakereli bir okuma yapmışlardır. Katılımcıların verdikleri cevaplar şu şekildedir:

K1: Siyasi anlatımlar var. Türk vatandaşı olarak ayırarak konuştuğu için siyasi bir görüş olduğunu düşünüyorum.

K2: İnsanlar öfkeli halleriyle konuşmuşlardır

K3: Bence yine de eksiklik var. Bu ekranda verilenler sadece insanların kızdıkları şey, hatta provokatörlerin yaptığı taşlama onları kızdırmıştır. Onların şöyle demesi gerek Provokatörleri kötülemek. Yoksa sadece bizi bile taşlamışlar diye değil.

K4: Sığınmacıları seven ve onlardan dost edinen güzel insan var. Sorunun nedenini değil, sonuçlarına bakan insanlar var. Doğru tepki olarak değerlendiriyorum.

K5: Yabancı yüzünden düşündükleri bana üzüntü hissettirdi.

K6: İnsanlar nasıl üzüntülü olduklarını bir şekilde anlatmışlardır.

K7: Konuşan kişiler taşları vuranlara tepki göstermişlerdir, üzüntü bir şekilde olayı anlatmışlar ve ne kadar zararı görmüşler onu anlatmıştır.

K8: Röportaj yapılan kişiler olayı gerçek olarak anlatmıştır. Sığınmacılar ya da mağdurlar diyelim mağdurların yanında durmuştur. İster Sığınmacı, ister Türk ne olursa olsun; hiç suçu olmayan insanların pencereleri, balkonları taşlandı. Bence insanların yorumları iyiydi hem de insaflıydı. Ama yine de yeterli gelmemiştir.

K9: Farklı cevaplar verildiği için iyi olmuş bazıları iyi bir şekilde fikir verdi. Kötü yaklaşılmamış.

K10: Konuşmacılar doğru konuşmuşlardır ama sığınmacı olan diğer kişilerden hiç fikir almamışlardır.

Katılımcıların verdikleri cevaplara göre 10 katılımcıdan 3 tanesi konuşan kişilerin ifadelerini değerlendirirken karşıt ve müzakere okumayı beraber yapmışlardır. Katılımcılardan 2 tanesi konuşan kişilerin Türk Vatandaşı olarak ayrıştırıcı bir ifade kullanmasından rahatsızlık duyduğunu belirterek karşıt okuma yapmışlardır. Diğer 1 katılımcı ise konuşmacılar arasında sığınmacıların olmadığını dile getirerek müzakereli bir okuma yapmıştır. Diğer 7 katılımcı ise konuşmacıların insaflı, doğru konuştuğunu söyleyip yeterli bulmadıklarını dile getirmiştir. Bu durumda verilen cevaplar değerlendirildiğinde katılımcılar genel olarak konuşan kişileri insaflı ve kendilerine yakın görerek müzakereli bir okuma yaptığı gözlemlenmektedir. Katılımcıların bekledikleri provokatör olarak anlatılan kişilere daha fazla tepki yapılması şeklindedir.

5.2.6. A Haber / Haber Alt Ses

Haberin işlenmesi konusunda bölümlere ayrılan yerlerde haber alt seslendirmesi de önemli bir rol oynamaktadır. Katılımcılara haber alt sesiyle ilgili sorular yöneltildiğinde katılımcılar haber alt sesini genel olarak egemen okuma yaparak değerlendirmişlerdir. Katılımcıların verdikleri cevaplar şöyledir;

K1: Haberi anlatırken eğer kötü insanlar denilseydi daha iyi olurdu. Türk Vatandaşlarının belirlenmesi benim çok hoşuma gitmiyor. Gerginlikten faydalanmak isteyenlere, Türk Vatandaşı olduğunu belirtmek isterse, kötü insan olduktan sonra hangi milletten olursa olsun. Kötü olduğunu belirtsin ondan sonra söylesin. Çünkü bizim gördüğümüze göre mahalleli bu olaya katılmamıştır.

K2: Bu gerginliği çıkaran insanların dışardan olduğunu ve kendi tarafına ipi çekmek isteyenler, bu mahalleye gelip istediklerini yapıp gitmiştir. Bunların amacı Türk vatandaşını savunmak değil, kendi menfaatlerine yönelik bir şey yapmak.

K3: Haber anlatımı belki iyi niyetli ama taraftutmaya çalışmış aynı zamanda bu sığınmacılara da zarar verebilir. Bu durum olayları daha karışık hale getirerek Türk vatandaşları ve sığınmacıları daha sinirli hale getirebilir.

K4: Aslında olayı anladığı kadarıyla anlatmış ve provokatörlerin nasıl yaptığını söylemişler. Doğru bence.

K5: Oradaki, mağdur tarafı yansıtmıştır. Benim için iyi bir şey. Mağdur olan, sadece oradaki hiç suçsuz olan evleri taşlanan insanlar. İster Suriyeli, İster Türk, İster Yabancı, ne olursa. Bunların hiçbir şeye katkısı(suçu) olmadan evleri suçsuzca taşlandı.

K6: Haberi olduğu gibi anlatmaktadır. İnsanların bu gerginliğinden faydalanmak isteyen provokatörlerin olduğunu ve mağdur insanların evlerinin taşıldığını anlamaktayım.

K7: Olayın nefret için olduğunu ve bu olay olduktan sonra bazı partiler ve siyasetçiler bu olaydan faydalandığını anladım.

K8: Haber kanallarının görevi haberleri anlatmak, olayları anlatmak ama burada olay yaratmak gibi bir his uyandırdı. Normal bir olaydan bile bir şey yaratmaya çalışıyorlar sanki. Sıradan olayları büyütüyorlar.

K9: Bana eksiklik hissi geldi. Polislerin o kadar önlem almasına gerek yok. Zaten normal insan gibi yaşıyorlar. Niye, ayrımcılık olsun. İnsan gibi yaşamak onlar için zor olacak. Onlarda kendi güvenliğini korumak istiyor. Onları uyarması, yanlış bir şey değil ama hiç olmaması gerek en baştan.

K10: Bu insanların yani provokatörlerin, sığınmacılara ya da yabancılara karşı bir nefreti var. Gelip bu olayı büyütüp kendilerini çekmek istiyor. Bütün haber bunu anlatıyor.

Katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 10 katılımcıdan 5 tanesi haber alt sesinin provokatörlerin olayı gerçekleştirdiğini anladıklarını ve doğru bulduklarını ifade ederek egemen bir okuma yapmışlardır. 2 katılımcı ise haberdeki alt sesin nefret için oluşturulduğunu düşünmektedir. Katılımcının bu ifadesini detaylandırması istenildiğinde olayın nefret için oluşturulduğunun anlatıldığını söyleyerek parti ve siyasetçilerin bu olaydan faydalandığını anladığını söyleyerek müzakereli bir okuma yapmıştır. Diğer katılımcıdan biri haber alt sesini dinlediklerinde bu alt sesin Türk vatandaşlarını daha da öfkeli edebileceğini söylemişlerdir. Böylelikle bu katılımcı haber alt sesi için karşıt bir okuma sergilemiştir. Diğer katılımcı ise haber kanalının olayı çok büyüttüğünü söyleyerek farklı bir açıdan karşıt okuma yapmıştır. Geriye kalan diğer son katılımcı ise haber alt sesinde Türk Vatandaşları için çok vurgu yapılmasından rahatsızlık duyduğunu ve kötü insanlar ibaresinin kullanılmasının daha doğru olacağını söyleyerek müzakereli bir okuma yapmıştır.

Suriyeli üniversite öğrencilerinin katılımcı olarak belirlendiği bu çalışmada gerçekleştirilen alımlama analizi sonucunda A Haber kanalı üzerinden yapılan analiz sonucunda haberin katılımcılar üzerinde farklı etkiler bıraktığını ve farklı algılarla haberleri değerlendirdikleri saptanmıştır. A Haber Kanalının Spiker ile ilgili bölümünde katılımcıların yaptıkları değerlendirmede “egemen” okuma hâkimken, görüntü akışının izlenilmesiyle haber akışında genel olarak “müzakereli” okuma hâkim olmuştur. Muhabir anonsunda ise katılımcıların değerlendirmesi “egemen” okuma şeklinde olmuştur. Haber içerisindeki röportajlarda ise katılımcılar çoğunlukla “müzakereli bir okuma yapmıştır. Katılımcılara haber alt bantlarına yönelik sorulan soruların neticesinde ise katılımcıların “karşıt” bir okuma yaptığı görülmüştür. Haber kurgusunda yer alan haber alt sesine ilişkin tespit edilen sonuçlarda ise genel olarak, egemen bir okuma yaparak haber alt sesinin ürettiği anlam ile katılımcıların ürettiği anlamın benzer şekilde örtüştüğü görülmüştür. Aynı zamanda haber analizinin sonunda katılımcılara bu haberi sen nasıl yapardın şeklinde soru yönelttiğinde katılımcıların haberi bütün olarak değerlendirdiği saptanmıştır. Bu bağlamda karşıt bir okuma hâkim olurken, haber kurgusunu parçadan bütüne ilerleyerek değerlendirdikleri görülmüştür. Özeldikleri yaptıkları okumalar ile genel olarak yaptıkları okumanın farklı olduğu tespit edilmiştir. A Haber kanalının haber analizi sonucunda hazırlanan haber içeriği direkt bilgi akışını sağlasa da katılımcıların kanalların görüşlerinin dışında da yorum yaptığı ve farklı yorumladığı saptanmıştır. Katılımcılar A Haber kanalını kendilerine yakın görse de eleştirel boyutta da değerlendirmeler yapmışlardır.

5.3. Katılımcıların Halk Tv Kanalı Görüşme Bulguları

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde bir diğer haber ise konusu yine aynı olan ama haberi farklı açıdan ele alan Halk TV kanalının gündemde tuttuğu haber içeriğidir. Katılımcılara haberler sırayla izletilerek, sorular sorulup bir haberin analizi bitince diğerine geçilmiştir. Görüşme esnasında molalar verilerek katılımcılara sık sık rahatsız oldukları ve katılmak istemedikleri zaman söylemeleri hatırlatılmıştır. Halk Tv kanalının haber analizinde katılımcılara Halk Tv özelinde Spiker Sunumu, haberin giriş görüntüleri, alt ses ve alt bant özelinde sorular sorulmuştur. Halk Tv kanalının haber içeriğinde spiker, alt ses ve alt bant kullanılarak kurgulanmıştır. Muhabir ve vatandaş görüşüne yer verilmemiştir.

5.3.1. Halk Tv Anchorman Yorumu

Katılımcılara Halk Tv kanalının Anchorman bölümü ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Anchorman’ın haber sunumu öncesinde kullandığı ifadelerin nasıl alımlanacağı merak edildiği için haber izletildikten sonra “Spikerin anlatımını ve tavrını nasıl değerlendiriyorsunuz sorusuna;

K1: *Rahatsız edici bir şey bulamadım. Gayet mantıklı geldi heyecanlı haber sunmaması. Sıkıntı olduğunu bildirmesi ve sıkıntının çözüm bulması gerektiğini söylemesi çok mantıklı geldi bana.*

K2: *Siyasi bir şekilde ifade etmiş. Hepimiz biliyoruz Halk TV CHP’ye ait. O yüzden onların görüşünü yansıtıyor. Suriyeliler üzerinden siyaset yapıyorlar. Ülkesinde Suriyelileri istemediğini söylüyor ve Türk vatandaşı diyerek ırkçılık yaptığını düşünüyorum. Olayı ateşleyen haber kanallarıdır.*

K3: *Suriyelilerin burada kalmak istediğini, gitmek istemediğini söylemesi dikkatimi çekti. Ayrıca böyle Suriyelileri rastgele aldıklarını söyleyerek tüm ifadelerinin kin ve nefret dolu olduğunu anlıyorum.*

K4: Suriyelilere karşı. Çok büyük bir nefret, kin ve önyargı sözlerinde var. Suriyeli olmasaydım, spikerin anlatmasıyla Suriyelilere karşı kızgınlık ve nefret duyguları uyandırırdu bende.

K5: Bu spiker haber girişi yaptığında, insanlara göçmen sorunu hatırlatarak giriş yapmıştır. Çünkü bir yere suç atmak istemiştir. Kötü bir giriş yaptı, göçmenlik politikasını kullanarak farklı yere çekmek istemiştir.

K6: Aslında haberin girişinde spikerin konuşması, mültecilere yönelik nefret söylemleri kullandı ama olayın gerçekleşmesinden dolayı provakotörlük üzerinden haberi tekrar anlatmıştır. Spiker nefret söyleminde bulunmuştur ama haberin provokatörlerin yaptığı bir olay olarak da anlatmıştır.

K7: “Ülkemiz çok düzensiz bir göçün muhatabı oldu, kapılarımız sonuna kadar açıldı” ifadesi dikkatimi çekti. Bu doğru değil. Her zaman aynı sorunlardan bahsediyorlar. Sürekli göçmenleri ülkeye aldıklarını her fırsatta söylüyorlar.

K8: Mülteciler üzerinden haber yapmak isteniyorsa Suriyeli, Afgan düşünmeden kötü insana kötü insan denilmeli. Suriyeli olsun, Türk olsun, Afgan olsun... Beni ‘Geri dönmeyi planlamıyorlar, Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı’ gibi ayrımcılık ifadeleri beni kızdırıyor, rahatsız ediyor.

K9: “Milyonlarca Suriyeli ülkemize geldi. Bir kısmı ülkemize yerleşti. Geri dönmeyi de planlamıyorlar” bu cümle söylediğinde Suriyelilerin istenilmediğini anlıyorum. Sanki bizde savaş yok ya da biz dönebiliriz ama dönmüyoruz. Maalesef kimse biz her gün neler yaşıyoruz bilmiyor.

K10: Irkçı ve taraflı olduğunu düşündüm. Ayrıca bir Suriyeli olarak üzüldüm. Türk de olsa Suriyeli de olsa kavga olması beni üzer. O yüzden üzüldüm.

Görüldüğü üzere katılımcılara Halk Tv’nin Spiker ifadeleri sorulduğunda Spikerin ifadelerine 10 katılımcıdan 9’u karşıt okuma yapmıştır. 9 katılımcıdan sadece 1 tanesi bu kanalın bir görüşe sahip olduğunu belirtmiştir. Diğer 1 katılımcı ise haberin rahatsız edici bir yanının olmadığını, gerçekleri anlattığını ve haberin mantıklı bir şekilde ilerlediğini ifade ederek egemen bir okuma yapmıştır.

Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde Halk Tv kanalı özelinde Anchorman’ın ifadelerine yönelik sorulan soruların çıkarımında Suriyeli öğrencilerin spikerin ifadelerini ‘ayrımcılık, nefret, kin ve ırkçılık’ olarak değerlendirmişlerdir. 10 katılımcıdan 9’u spikeri ifadelerinden rahatsızlık duyduğunu dile getirirken, 1 katılımcı haberde rahatsız olunca bir ifade olmadığını dile getirmiştir.

5.3.2. Halk Tv Haber Alt Ses

Araştırmada katılımcılara bir diğer soru olarak Halk Tv kanalının haber alt seslendirilmesindeki ifadeler sorulmuştur. Yapılan analiz sonucunda Halk Tv Kanalının Haber Alt seslendirmesi katılımcılar tarafından yabancı uyruklu kişilerin hedef alındığı ve haberin tek taraflı işlendiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların verdikleri cevaplar şu şekildedir:

K1: Bu kadar büyümesinin nedeni ise taraflardan birinin yabancı uyruklu olması. Bu durumda bana ırkçılık hissettirdi.

K2: “Gece saatlerindeki bu hareketliliğin sebebi bir kavga. Bu kadar büyümesinin nedeni ise taraflardan birinin yabancı uyruklu olması”. Bu ifade bana bu ülkede yabancı olmanın çok büyük bir sorun olduğunu hissettirdi.

K3: “Dikkatimi çeken bir şey olmadı. Olayı olduğu şekilde sadece bilgiyi vererek anlatmış.”

K4: “Olayı çözmeye yönelik bir anlatım olduğu için mutlu oldum.

K5: Yabancı olduğu için olay bu kadar büyüdü. Olayı gerçekten büyüten şey insanlar. Kimin ne kadar zarar gördüğünü söylemek yerine her hangi bir uyruklu olması söylenilmiş. Ama sonuçta o bir insandır.

K6: Olay tarafsız bir şekilde anlatılmıştır ama bu bence yanlış. Mağdur insanların yanında olması gerekiyor. Hiç provokasyon olduğu bahsedilmemiştir. Sadece bir kavga olduğu anlatılmıştır. Bu yeterli değildir.

K7: Bütün suçu bir yabancı uyrukhuya atmış haber. Belki diğer tartışan kişinin de suçu olabilir. Belki kötü söz söylemiş, belki küfür etmiş. Ben Suriyeli kişi suçsuz değil demiyorum ama olayın nasıl büyüdüğünü iki taraf da bilmiyor. Tek bir tarafa suç atmak yanlış. Çok ayrımcı bir haber olmuş. Çok kötü.

K8: Bu alt sesin hepsinde yanlış ifadeler kullanılmıştır. Çünkü suçsuz insanlar değil, sadece yabancı uyruklu olmasını söylemiş. Onların dükkânlarının taşlanması zafer gibi göstermiştir. Hiç kınamamıştır.

K9: Mahallelinin kızgınmış gibi anlatmışlar. Ve sadece yabancı uyruklu kişilerin suçuymuş gibi anlatmışlar. Olayı diğer taraftan anlatmamışlardır mesela nasıl bir kavga olduğu, ölen kişinin suçu var mı, masum biri miydi? Anlatmamışlar. Anlatmazlarda. Bu bilgi saklaması gibi bir şey. Keşke masum olduğunu da söyleseler mantıklı olurdu. Ama bilgiyi saklamak yanlış.

K10: Haber alt sesin bende kötü bir etkisi oldu. İçime çevremden reddetme hissi uyandırdı. Haberi anlatan kişinin derdi kavga ya da provokasyon değil, mültecilerdir.

Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde 10 katılımcının 7 tanesinin haber alt ses üzerindeki cevaplarında ‘yabancı uyruklu’ kişilere yönelik tepki verildiğini ifade ederek, haberin sadece yabancı uyruklu olan kişilere yönelik yapıldığını söylemişlerdir. Ayrıca bu yüzden haberi ırkçı bulduklarını da dile getirmişlerdir. Bu bağlamda bu 7 katılımcı karşıt bir okuma yapmıştır. Diğer 3 katılımcı ise haber alt sesindeki ifadeleri olayın olduğu gibi anlatıldığını, olayın çözülmeye yönelik bilgiler içerdiğini söylemişlerdir. Bu durumda da bu 3 katılımcının verdiği cevaplara göre katılımcıların egemen bir okuma yaptığı görülmektedir.

5.3.3. Halk Tv Görüntü Bütünlüğü

Araştırmada katılımcılara sorulan bir diğer soru ise haberin girişiyle beraber kullanılan görüntülere yönelik sorulardır. Katılımcılar haberin bölümlerinde genelden özele haber gruplandırılmalarıyla ilgili yapılan analizlerde haberi alımlarken farklı şekillerde değerlendirebilmektedirler. Analiz sonucu göstermektedir ki katılımcıların yaptıkları alımlamalar ile haberin içeriği tam olarak örtüşmemektedir. Katılımcılara yöneltilen haber girişindeki ve diğer görüntüler ile ilgili sorulan sorularda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Olayı gerçek ve üzüntülü hissettirdi. Olaylara müdahil olan çok insanlar var ama faydalı mı olacaklar onu bilmiyorum.

K2: Suriyelilere karşı olan nefret, bunu kabul edememe ve kindar bir şekilde görüntüler gösterilmiştir. Ayrıca yapılan tüm haber sesinde provokasyonda sadece Suriyelileri suçlamaktır.

K3: Özellikle göçmenlere karşı hep bir eylem ve provokasyon var olduğunu göstermeye çalıştılar ve göçmenleri bundan dolayı suçlu çıkardılar.

K4: Bu olayı yakından takip ettim, haberdeki görüntüler olayı olduğu gibi gösteriyor. Taşlama ifadeleri ya da vatandaşların olayı köpürtmesi gibi ifadeler olmadığı için rahatsız etmedi.

K5: Suriyelilere karşı eylemler olarak görünmüştür. Ve görüntüler “Suriyelilerin gitmesini istiyoruz” şeklindedir.

K6: Bu görüntüler Suriyeli olmayan biri için, Türkler için nefret duyguları oluşturacak, kızgınlık uyandıracak şeklindedir.

K7: Darbe mi oldu? ‘Mahalleli Ayaklandı’ Bu cümle çok garip. Irkçılığa dönüyoruz. Suriyeliler bir yıl, iki yıl, sürekli kötü şeyler mi yapıyorlar. Irkçı davranış. Kızgınlık duydum. Filistinli ya da Türk birisi ölürse yeniden üzüleceğim.

K8: Haber Suriye’yi suçluyor. Bu haberde Irkçılık yapılmış. Doğru haberi anlatmıyorlar. Suriyeliler hepsine kötü, davranıyorlar. Bir Suriyeli, işçi, altı gün çalışıyor ve sadece pazar günü ailesiyle denize gitmiş. O denize gidiyor savaşıyor diye haber yapıyorlar. Denize gitmek kötü bir şey değil. Savaş değil, büyük bir savaş var. Uçakla savaşıyorlar. O savaştan kurtulmuşlar. Irkçılık bu haberler. Suriyeliler iyi davranılmaması gerekiyor. Irkçılığa yüz vermemiz gerekiyor. İyi şeyler yapmamız gerekiyor.

K9: Bir Suriyeli hata yaparsa eşyalarına dükkânlarına neden saldırıyorsunuz? Belki ailesine geçim parası veriyor. Şimdi onun parası kayboldu, boşa gitti. Borç olarak aldı. İnsanlar onlara bir şey yapmadı, neden onun dükkânına saldırıyorsunuz. Sadece Suriyeli olduğu için. Bir Suriyeli yanlış yapabilir. Neden hepsine saldırıyorsunuz? Çocuğu vuruyor ya da öldürüyor. Ankara da bu haber daha önce okudum, Altındağ’daki Suriyeliler korkup bir hafta evden çıkmadılar. Bir zarar verilmesinden korkuyorlar.

K10: Suriyeli iyiler de var haberlerde çıkmıyorlar. Evet, kötülük yapan Suriyelilerden utanıyorum ama saygısızlık etmememiz gerekiyor. 1 tane Suriyeli 100 tane Suriyeli gibi değil. Ama uyumsuzluk duymuyorum.

Katılımcıların haber girişi için yöneltilen sorulara verdikleri cevapları incelendiğinde 10 katılımcının 8 tanesi görüntülerin Suriyelileri istemediklerini gösteren görüntüler olduğunu, bu görüntüler darbe etkisi uyandırdığını, Başka uyruktaki Millet için özellikle Türkler için nefret duygusu oluşturabileceği yönünde alımlama yaparak karşıt bir okuma yapmışlardır. Diğer 2 katılımcı ise görüntüler sadece üzüntü duyduğunu ve olayın gerçek görüntülerini yansıttıklarını söyleyerek müzakereli bir okuma yaptığı görülmektedir.

Suriyeli üniversite öğrencilerinin katılımcı olarak belirlendiği bu çalışmada gerçekleştirilen alımlama analizi sonucunda Halk Tv Kanalı üzerinden yapılan analiz sonucunda haberin katılımcılar üzerinde farklı etkiler bıraktığını ve farklı algılarla haberleri değerlendirdikleri saptanmıştır. Halk Tv Kanalı’nın Spiker ile ilgili bölümünde katılımcıların yaptıkları değerlendirmede “karşıt” okuma hâkimken, görüntü akışının izlenilmesiyle haber akışında genel olarak “müzakereli” okuma hâkim olmuştur. Haber kurgusunda yer alan haber alt sesine ilişkin tespit edilen sonuçlarda ise katılımcıların ‘karşıt’ bir okuma yaparak haber alt sesinin ürettiği anlam ile katılımcıların ürettiği anlamın

örtüşmediği görülmektedir. Aynı zamanda haber analizinin sonunda katılımcılara bu haberi sen nasıl yapardın şeklinde soru yönelttiğinde katılımcıların haberi tek taraflı buldukları, ırkçı ve nefret söylemleriyle olduğu ifade edilerek haberi mağdur insanlar üzerinden yapacaklarını belirtmişlerdir. Suriyeli ya da Türk olmasını değil, mağdur insanların haberini yapacaklarını değerlendirmişlerdir. Halk Tv kanalının haber analizi sonucunda hazırlanan haber içeriği bilgi akışını sağlasa da katılımcıların kanalların görüşlerinin dışında da yorum yaptığı ve farklı yorumladığı saptanmıştır. Katılımcılar Halk Tv kanalını ‘Suriyelileri İstemeyen’, ‘olayı net anlatmayan’ ‘ırkçı ve nefret söylemleri’ nin yer aldığı bir haber kanalı olarak değerlendirmişlerdir.

5.4. Katılımcıların CNN Türk Görüşme Bulguları

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde bir diğer haber ise konusu yine aynı olan ama haberi farklı açıdan ele alan CNN Türk kanalının kurguladığı haber içeriğidir. Katılımcılara haberler sırayla izletilerek, sorular sorulup bir haberin analizi bitince diğerine geçilmiştir. Görüşme esnasında molalar verilerek katılımcılara sık sık rahatsız oldukları ve katılmak istemedikleri zaman söylemleri hatırlatılmıştır. Cnn Türk haber analizinde katılımcılara Cnn Türk özelinde Anchorman yorumu, haberin giriş görüntüleri, alt ses, alt bant ve muhabir anonsu özelinde sorular sorulmuştur.

5.4.1. CNN TÜRK Anchorman Yorumu

Katılımcılara Cnn Türk kanalının spiker bölümü ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Spikerin haber sunumu öncesinde kullandığı ifadelerin nasıl alımlanacağı merak edildiği için haber izletildikten sonra “Anchorman”ın anlatımını ve tavrını nasıl değerlendiriyorsunuz sorusuna katılımcıların verdikleri cevap şu şekildedir;

K1: Bana baştan gerginlik hissettirdi. Olduğu gibi anlattığını düşünüyorum.

K2: Biz ve siz diyerek ayrıştırma yaptığını düşünüyorum. Biz, evladımız ifadelerini kullandı. Gerginlik yaratmak istiyor gibi.

K3: Suratı çok sert, sert bakıyor. İfadeleri üzölmüş gibi ama yüzü çok sert olduğu için olumsuzluk hissediyorum.

K4: Bazı noktalarda diğer kanallarla aynı şeyleri söylemiş ama bazı noktalarda farklı şekilde ifade etmiş.

K5: Hedefte yabancı uyruklu kişiler vardı. İnsanlar sığınmacılara karşı çok sinirli. Bunu anlatıyor gibi.

K6: Olayı tam anlatmamıştır. Sadece yabancı uyruklu kişilerin hedef alındığı anlatılmıştır.

K7: Eksik bir anlatım olmuş. Haberi tam anlatmamıştır. Bir kişinin öldüğünden bahsediyor ama o kişi kim, anlayamadım. Eksik kalmıştır.

K8: Spiker nefret söylemi yapmadan sadece haberi anlatmıştır. Bahsettiği şeyler olayın kendisidir.

K9: Spiker olayı biraz daha nasıl olduğunu anlatmıştır. Yaşanan olay beni üzdü. Ben Suriyelim ama kötü biri değilim. Biz Türkleri, rahatsız etmek istemiyoruz. Ama çalışıyoruz sadece. Kötü bir şey yapmıyoruz. Ben Türkçe biliyorum bu yüzden sıkıntı yaşamıyorum. Ama dil olmadığı zaman sıkıntılar olabiliyor.

K10:Spiker yabancı uyruklu derken sanki kızgın gibi bakıyor. Bazı Türkler bize iyi davranıyor ama bazıları da kötü davranıyor. Spiker olayı anlatmıştır ama yüz ifadesi gergin duruyor.

Katılımcıların verdikleri cevaplar analiz edildiğinde 10 katılımcının 6 tanesinin haber spikerinin anlatımı üzerindeki cevaplarında haberin sadece yabancı uyruklu olan kişilere yönelik olduğunu vurgulamışlardır. Bu bağlamda haberin sadece yabancı uyruklu kişiler üzerinden anlatılmasını eksiklik olarak değerlendirmişlerdir. Alımlama analizi sonucunda ise 10 katılımcıdan 6 tanesinin ‘müzakereli’ okuma yaptığı, 2 katılımcının haber spikerinin olayı olduğu gibi anlattığı yönünde değerlendirme yaparak ‘egemen’ bir okuma yaptığı görülmektedir. Diğer 2 katılımcı ise haberin eksik ifade edildiği yönündeki ifadeleriyle müzakereli bir okuma yaptıkları görülmüştür.

5.4.2. CNN Türk Görüntü Bütünlüğü ve Akışı

Araştırmada katılımcılara sorulan bir diğer soru ise haberin girişiyle beraber kullanılan görüntülere yönelik sorulardır. Analiz sonucuna göre katılımcıların yaptıkları alımlamalar ile haberin içeriği tam olarak örtüşmemektedir. Katılımcılara yöneltilen haber girişindeki ve diğer görüntüler ile ilgili sorulan sorularda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Ateş olması, arabaların devrilmesi gibi görüntüler gergin hissettiriyor. Bu unsurlar insanları daha gergin, kızgın hale getirebilir. Suriyeli olmayan kişileri kızdırtabilir.

K2: Ev, araba ve dükkân sahiplerinin suçu neydi ki? Onları görünce üzüldüm. Görüntüler bana üzgünlük hissettirdi.

K3: İnsanlar sığınmacılara kızgın olduğu için bir kavga çıkmıştır. Sürekli bir gerginlik gösterilmiş bundan rahatsızlık duydum.

K4: Olayı yakından bakmamızı sağladı ve o olayı biz yaşıyoruz gibi hissettirdi. Ve üzüntü hissettirdi.

K5: Bence direkt konunun özeti olmuştur. Olayların ciddiyetini göstermiştir. Çünkü bu olayın provokasyon olduğunu göstermektedir.

K6: Haberdeki görüntüler mağdur insanları göstermiştir. İnsanların arabaları yakıp, camların kırılmasını anlamıyorum. Suriyeli kişilerin eşyalarına böyle yapmalarını anlamıyorum.

K7. Görüntülerde beni rahatsız eden savaşı anımsatan sahnelerin olması. Suriyeliler olunca hep böyle görüntüler veriyorlar. İyi haberleri, görüntüleri göstermiyorlar.

K8: Olayın kargaşalı gösterilmesi gerginlik hissettiriyor ama görüntülerde Polisin yer alması provokasyonları anlatması ve sakinleştirici eylemleri beni rahatlatı.

K9: Görüntüler olayı anlatmıştır. Üzüldüm açıkçası çok büyük olaylar olmuş ama bazı görüntülerde devletin var olduğunu hissettirdi. Hemen müdahale yapıp olayı bastırdı. Bu bizim için iyi bir şey. Çünkü suçlular yakalanmıştır.

K10: Görüntülerin sürekli savaşı anımsatması bende gerginlik ve kabul edememe duygularını uyandırdı. Haber olayı anlatmıştır ama görüntüler sadece üzüntü hissettiriyor. İnsanlar birbirleriyle anlaşıyorlar.

Katılımcıların haber görüntülerine ilişkin yöneltilen sorularda katılımcıların verdikleri cevaplar analiz edilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda katılımcıların görüntüler üzerinden verdikleri cevaplarda 10 katılımcıdan 5 tanesi haberin gerginlik üzerinden anlatıldığını vurgulayarak üzgünlük hissettiklerini ve Suriyeliler haber konusu olduğunda sürekli savaş alanı gibi görüntülerin gösterildiğini vurgulayarak eleştirel yaklaşmışlardır. Bu 5 katılımcı haberdeki gergin görüntüleri

görünce üzüldüklerini ifade ederek Suriyeli oldukları için böyle görüntülerle anlatıldığını düşünerek ‘karşıt’ bir okuma yapmıştır. Diğer 5 katılımcı ise olayın anlatılmasında görüntülerin olduğu gibi aktarıldığını, görüntülerde polisi ve devleti hissettiklerini belirterek gerginlik duygusunun yerini rahatlamaya bıraktığını söylemiştir. Bu durumda 5 katılımcının da müzakereli bir okuma yaptığından bahsedebilir.

5.4.3. CNN Türk Haber Alt Ses

Araştırmada katılımcılara yöneltilen bir diğer soru gurubu ise CNN Türk kanalının Haber Alt seslendirmesidir. Haber alt sesine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar şu şekildedir:

K1: Yabancı ve yabancı uyruklu insanların evleri, iş yerleri hedef alınması doğru, olduğu gibi anlatıyor. Bu şekilde anlatması vatandaşları sakinleştirirken sığınmacıları rahatsız edebilir.

K2: Alt sesi dinlerken üzüldüm. Genç ya da yaşlı fark etmez bir insanın hayatını kaybetmesine üzüldüm.

K3: Biber gazı ve gaz bombası gibi ifade kullanmaması gerekiyor aslında. Çünkü mahalledeki diğer insanları da ateşleyebilir. Olayların büyümesini anlatıyorlar.

K4: Bu olaylar olduğu anda sadece Ak parti sözcüsü değil diğer partilerin sözcüleri de konuştu ama neden sadece haberde Ak Parti sözcüsüne yer verdi? Bu bana ilginç geldi. Ak parti iktidar partisi olduğu için olabilir. Sakinleştirici ifadelerden uzak olduğunu düşünüyorum.

K5: Türklerin Suriyelilerin ev ve iş yerlerine saldırdığını anlıyorum. Benim başıma gelseydi hemen başka bir ülkeye ya da kendi ülkeme dönerdim.

K6: Anlatılan olayların daha kötü bir şekilde gösterdi. Milletin çok kızgın olduğunu ve olayların zorla bastırıldığını gösterdi.

K7: Sadece bir tane yapancı yüzünden diğer yapancılara hiçbir suçları olmaması rağmen zarar görmüşler. Sadece Türk olmadığı için hedef alındı ve zarar verildi.

K8: Haberlerde hep Suriyelileri kötü anlatıyorlar. Siz Suriye’ye gelseniz ben sizi ağırlayabilirim. Ama şimdi Suriye çok kötü. Büyük bir savaş var. Suriye’de genetikle oynanıyor. Bebekler doğduğunda dört parmaklı olabiliyorlar. Yemekleri bile etkilendi. Toprağı etkilendi. Hepsi bitti. Ormanlar hepsi bitti. Üzücü şeyler. Genç bir erkek, kadın elini kaybetti. Bu çok acı bir şey. Haberlerde bunlardan bahsetmeyip sadece kötü olanları anlatıyorlar. Bunların hepsi doğru değil.

K9: Olayı yapan kişilerin mahalleli olmadığı belirtilmemiştir ve Yabancı Uyruklara karşı kızgınlık hissettirilmiştir. Ve bu seslendirme de çıkan kavganın haklıymış gibi, yani Yabancı uyruklular suçlular ki bu insanlar kızmışlardır.

K10: Haber sesi olayı olduğu gibi anlatmıştır. Doğru bir şekilde anlatılmıştır. Toplumu sakinleştirecek olaylar anlatılmış, bu da insanları sakinleştirmiştir.

Katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 10 katılımcıdan 4 tanesinin karşıt bir okuma yaptığı görülmektedir. Yapılan karşıt okumada haber alt sesinin yabancı uyruklu kişilere yönelik kışkırtıcı bulduğu ve daha kızgınlaştırıcı olabileceği belirtilmiştir. Katılımcılardan 1 tanesi haberde yer verilen tek siyasi bir görüşün doğru olmadığını ifade ederek haberin olayı anlattığını ama diğer görüşlere de yer verilmesini gerektiğini söyleyerek müzakereli bir okuma yapmıştır. Diğer 3 katılımcı ise haber alt sesinde Suriyelilere yönelik olarak haberin olayı anlattığını ama kullanılan ifadelerin başka uyrukta olacak kişiler için kızgınlık uyandırabileceğini belirterek ‘müzakereli’ bir

okuma yapmıştır. Diğer 2 katılımcı ise haberin olduğu gibi aktarıldığını söyleyerek ‘egemen’ bir okuma yapmışlardır.

5.4.4. Cnn Trük Muhabir Anonsu

Araştırmada katılımcılara yöneltilen bir diğer soru grubu ise muhabirin haberi anlatmasına ilişkin sorulardır. Katılımcıların Cnn Türk Kanalının muhabirinin haberi anlatmasına yönelik verdikleri cevaplar şu şekildedir;

K1: Gerginlik hissettiriyor. Çünkü bir insan hayatını kaybetti ve sonucunda evler işyerleri taşlanmış, daha fazla mı yapması gerekiyor? Onu mu demek istiyorlar? Böyle ifade edilmemeli bence.

K2: Doğru ifadeler kullandığını düşünüyorum. Sadece polis kelimesinin bile bulunması, olaya da müdahale etmesi olumlu bir şey bence.

K3: Kullanılan cümlelerde yabancıların hedef alınma sebebi açık değil.

K4: Bu ülkede ne sorun olursa, yabancı hedef alınır bunu anlıyorum.

K5: Polisin olayları ne kadar emek verdiğini gösterdi ve halkın ne kadar gergin olduğunu anlatıyor. Doğru bir anlatım bence.

K6: Aslında sadece olayı anlatmak istediği için “yabancı uyruklu kişilerin, işyerleri, evleri ve araçları hedef oldu” ifadesini kullanmış. Bu yüzden kötü bir şey düşündürmedi.

K7: Olayı daha yakından bakmamızı sağladı ve muhabirin söylediği şeyler doğru olduğunu görüntülerle desteklenmiş. Olay olduğu gibi aktarılmıştır.

K8: İyi anlattı, yapancıları araçları zarar gelmemesi için başka yere götürdüğünü anlatıyor. Yani olayı direkt anlatmıştır.

K9: Muhabirin anlatmasıyla iyi bir sonuç ulaştık ve her kimseye zarar gelmek istemeyenlerin olduğunu anlamış oldum.

K10: Muhabir olayın ne kadar büyük olduğunu heyecanlı bir şekilde anlatmıştır. Olaydan etkilenen insanların nasıl zorluklar yaşadığını söyleyerek bunu ekranda göstermiştir.

Katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde CNN Türk Haber içeriğindeki Muhabir Anonsuna yönelik sorularda 10 katılımcıdan sadece 2 tanesi karşıt bir okuma yaparak muhabirin yabancıları hedef alacak şekilde anlattığını söylemektedir. Diğer 8 katılımcı ise ‘egemen’ bir okuma yaparak muhabirin olayı olduğu gibi anlattığını değerlendirmiştir.

Suriyeli üniversite öğrencilerinin katılımcı olarak belirlendiği bu çalışmada gerçekleştirilen alımlama analizi sonucunda Cnn Türk kanalı üzerinden yapılan analiz sonucunda haberin katılımcılar üzerinde farklı etkiler bıraktığını ve farklı algılarla haberleri değerlendirdikleri saptanmıştır. Cnn Türk Kanalının Spiker ile ilgili bölümünde katılımcıların yaptıkları değerlendirmede “müzakereli” okuma hâkimken, görüntü akışının izlenilmesiyle haber akışında genel olarak “karşıt ve müzakereli” okumanın eşit bir şekilde hâkim olduğu görülmektedir. Muhabir anonsunda ise katılımcıların değerlendirmesi “egemen” okuma şeklinde olmuştur. Haber kurgusunda yer alan haber alt sesine ilişkin tespit edilen analizde ise genel olarak, “karşıt ve müzakereli” bir okuma yapılmıştır. Bu bağlamda haberin ürettiği anlam ile katılımcıların ürettiği anlamın örtüşmediği görülmüştür. Aynı zamanda haber analizinin sonucunda katılımcılara Ukrayna – Rusya savaşına ilişkin göçmen konusunun haberdeki yer alışı sorulduğunda katılımcılar haber içerisinde Ukraynalı Mültecilere daha değer verildiğini, üstün ırk olarak gösterildiğini aynı zamanda ilk mülteci dalgasından sonra onların istenilmeyeceğini ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak CNN Trk haber analizi sonucunda katılımcılar Suriyeli oldukları için sürekli haberlerde savaşı anımsatan görüntülerin kullanıldığını düşünerek haber içerisindeki tutarsızlıkları da dile getirmişlerdir. Katılımcılar CNN Türk Kanalının haberini direkt kabul etmese de eleştirel bir şekilde analiz etmişlerdir.

6. SONUÇ VE TARTIŞMA

Suriyeli Üniversite Öğrencilerinin Televizyon Haberlerinin Alınlanması üzerine odaklanan bu çalışmada, alımlama analizi birbirinden farklı sosyo-demografik özellikleri bulunan 10 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma, bulguların genelleştirilemeyeceği ön kabulünden hareketle katılımcıların televizyon haberi iletileri karşısında etken konumunda bulunduğunu ve haberlerle önemli oranda başa çıkabildiklerini ortaya koymuştur. Anchorman yorumları, sokak röportajlarının kurgulanışı, muhabirlerin anlatım tarzı ve haber alt seslerinin Suriyeli kişilerle ilgili değerlendirmeleri eleştirel bir boyut taşımaktadır. Haberlerin hâkim kodu sığınmacılar üzerinden yapılan provokasyonlardır. Katılımcıların büyük çoğunluğu haberlerin içerikleri konusunda kodlayıcıların niyetinin farkında olduklarıyla ilgili anlamlar üretmiştir.

Katılımcılar haberde yer alan bilgileri geçmişte edindikleri tecrübelerle bir araya getirerek değerlendirmişlerdir. Geçmişteki yaşadıkları savaş psikolojisinin bilgi birikimi yeni bilgilerin alınması ve anımsanmasında belirleyici bir kriter olarak ortaya konulmuştur. Bu tespit özellikle katılımcıların haberler içerisindeki haber görüntüleriyle ilgili sorulan sorularda ‘savaşı anımsatıyor’ değerlendirmesinden yola çıkılarak yapılmıştır. Yaşanan savaşın etkisiyle ilgili geçmişteki bilgiler ve daha önceden de sürekli Suriye ile ilgili yapılan haberlerdeki geçmiş bilgilerle katılımcıların kişisel görüşleri birleşerek alımlamayı etkilemiştir.

Çalışma kapsamında hazırlanan araştırma soruları bağlamında araştırmanın birinci sorusuna göre ‘katılımcıların Ankara Altındağ olaylarına ilişkin ötekileştirme yorumları’ verilen cevaplara göre değerlendirildiğinde katılımcılar tarafından haberlerde ‘ötekileştirme’ yapıldığı alımlanmıştır. Katılımcıların verdikleri cevaplarda, ‘...bizi hiç anlamıyorlar’ – ‘...sığınmacılara yakın görünen bir haber gibi ama görüntüler çok fazla şiddet içerikli’ – ‘...kimse sığınmacılar için bir şey dememiş’ – ‘...haberde Türk Bayrağına yapılan vurgu beni rahatsız etti’ – ‘...Suriyeliler işgal girişiminde bulunmuş gibi hissediyorum’ – ‘...yabancı kelimesini kullanmalarını doğru bulmuyorum’ – ‘...mülteciler üzerinden haber yapınca ayrımcılık olan ifadeler beni rahatsız ediyor’ – ‘...haber sadece Suriyelileri suçlamaktadır.’ gibi ifadelerle ‘biz ve diğerleri’ ayrımı yaptıklarını, kendilerini sığınmacı, mülteci sınıfına, izledikleri haberlerle dâhil ettikleri gözlemlenmiştir. ‘Suriyeliler’ olarak kendilerini tanımlayan katılımcılar haberlerin alınmasında ötekileştirildiklerini haberin söylem dili aracılığıyla ilişkilendirebilmişlerdir.

Katılımcıların televizyon haber kanallarının yayın politikalarına bağlı kalmadan ‘ötekileştirme’ kavramını yorumladıkları saptanmıştır. A Haber Kanalındaki sorular sorulduğunda ‘sığınmacıların ifadesine yer verilmemiş’ yorumu, CNN Türk kanalındaki sorular yöneltildiğinde ‘Suriyeliler olunca hep böyle görüntüler veriyorlar’ yorumu ve Halk Tv kanalındaki sorular yöneltildiğinde ise ‘haber sadece Suriyelileri suçlamaktadır.’ gibi ifadelerin haber kanalının yayın politikasına bakılmaksızın katılımcılar tarafından ‘ötekileştirme’ olarak değerlendirildiği sonucuna varılmıştır.

Yapılan bazı çalışmalarda (Öztürk, 2018) ‘televizyon haberleri özelinde Suriyeli Sığınmacılara yönelik yayınlanan haberlerin büyük çoğunluğunun ‘siyasal / hukuki konular başlığı altında olduğu görülmüştür. Ayrıca haber yayınlarında daha çok tepki vurgusunun ön planda olduğu gözlemlenmektedir. Aynı zamanda haberlerde iktidar ve muhalafet temsilcilerinin öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada da katılımcılara izletilen haberlerle ilişkili olarak elde edilen sonuçlar Öztürk’ün çalışmasıyla örtüşmektedir. Haberler ‘Suriyelilerin Türkiye’de bulunmalarıyla oluşabilecek provokasyonlar ve ülkenin huzurunun bozulması’ kodlamasıyla bir tehdit gibi

gösterilmektedir. Katılımcıların haberdeki bu alımlamasını ‘Sığınmacılar üzerinden sürekli kötü olayları anlatıyorlar’ ifadeleri desteklemiştir.

Araştırma kapsamında katılımcıların haberler üzerindeki alımlamasının ‘ırkçılık’ bağlamında nasıl yorumlandığına ilişkin olarak ise katılımcılar daha çok Halk Tv kanalının ırkçılık yaptığını düşünmektedir. Halk Tv kanalının haber sınıflandırmasındaki bölümlerle ilgili verilen yanıtlarda özellikle anchorman İrfan Değirmencinin ifadeleri katılımcılar tarafından ırkçı bulunmuştur. Katılımcıların alımlamalarına göre anchorman İrfan Değirmencinin Ankara – Altındağ olaylarına ilişkin haberi anlatmadan önce göçmen politikasına değinmesi ve ‘*“ülkemiz çok düzensiz bir göçün muhatabı oldu, kapılarımız sonuna kadar açıldı” – “milyonlarca Suriyeli ülkemize geldi. Bir kısmı ülkemize yerleşti. Geri dönmeyi de planlamıyorlar.”*’ ifadeleri katılımcılarda ırkçılık duygusunu oluşturmuştur. Haberin tamamını izlediklerinde ise ayrımcılık uyandıran, yabancı uyruklu kişileri suçlayan, kin ve nefret dolu bir haber dilinin olduğu aynı zamanda haberi anlatan kişinin aslında mültecilerle ilgili bir sorunu olduğu katılımcılar tarafından belirtilerek, Halk Tv kanalının ‘ırkçı’ bir tutum sergilediği yorumu yapılmıştır.

Araştırma soruları kapsamında ‘haberlerin ideolojik söylem bağlamında nasıl yorumlandığı’ tartışmasında katılımcıların haberleri daha önceden takip etme alışkanlıklarına ve haber kanalının yayın politikasının bilinmesine bağlı kalarak katılımcılar haberleri siyasi olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcıların ifadelerine göre A Haber kanalının katılımcılar tarafından hükümet yanlısı olduğu için sığınmacılara yakın haberler yaptığını ama yeterli bulmadıklarını söylemişlerdir. CNN Türk kanalının haber içerisindeki siyasi parti sözcüsüne yer vermesini ama diğer partilerin açıklamalarına yer vermemesini eleştirdikleri gözlemlenmiştir. Halk Tv kanalının da siyasi görüşünün bilindiğini belirterek Suriyelileri istemedikleri için haberlerini de ırkçı bir şekilde yaptıkları katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Katılımcıların tümü haber kanallarının editoryal sistemini kendi dillerince anlatmış ve televizyon kanallarının buna göre haber yaptığını belirtmiştir. Haberler ilgili yorumların farklılığı ise katılımcıların eğitim seviyesi, olaylara bakış açısı ve katılımcıların başka uyruktan olmasından kaynaklanmıştır. Haber kanallarının olayı büyütmesine vurgu yapmış ve haber kanallarının tavrı eleştirilmiştir. Haberlerin olduğu gibi aktarıldığını düşünen katılımcılar ile haberlerde sürekli Suriyeli kişileri kötü gösteren ifade ve söylemlere yer verildiğini düşünen katılımcılar yaşanan olayların haberlerde sadece yabancı uyruklu kişilere yöneltilme ideolojisini eleştirmişlerdir.

Suriyelilerin haber gündeminde sürekli yer alarak, araştırma konularına dâhil olmasıyla beraber literatürdeki diğer çalışmalarla analiz yapıldığında, bazı çalışmaların Suriyeliler ile ilgili haberlerin olumsuz değil de, olumlu bir şekilde de aktarılabilceğinin de mümkün olduğu belirtilmektedir (Oral Evren, 2020). Yapılan çalışmada gazetecilerin haber diline ve haber etiğine bağlı kalmaya çalışması vurgulansa da medyanın egemenler alanından çıkmayacağı eleştirisi yapılarak da editoryal sistemin varlığı kabul edilmiştir. Bu bağlamda haberlerin ideolojik söylem üretimleri konusunda hareket ettiği çalışmamızla örtüşmektedir. Literatürde diğer çalışmalardan farklı olarak haberde ideolojik söylemlerin editoryal sistemle hareket ettiği vurgulanarak katılımcıların bunu alımlaması ise bu durumu destekler niteliktedir. İki çalışmanın ayrıştığı nokta ise haberlerin etik değerler noktasındaki yayınlanma pratikleridir. Televizyon haber kanalları katılımcıların alımladıkları sonuçlara göre ideolojik bir söylem ortaya koyabilmektedir.

Bu bağlamda katılımcıların haber kanallarının yayın politikasına, ideolojisine yönelik alımlamaları da gönderilen iletilerle mücadele etme gücüne sahip oldukları saptanmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu haberlerin provokasyon sürecini tetiklemek üzere yapıldığını

belirtmiş, bazı katılımcılar olaya daha eleştirel bakarak Suriye ile ilgili haberlerin ideolojik bir çerçevede olduğunu söylemiştir. Haberlerin ırkçı, nefret söylemi ve kinli' olarak değerlendiren katılımcıların alımlamalarıyla haber içerikleri özellikle Halk Tv kanalında örtüştüğü görülmektedir. Katılımcıların A Haber kanalıyla ilgili alımlamalarında ise haberin içeriği sığınmacılara yakın ama yetersiz bir şekilde olduğu ifade edilmiştir. CNN Türk kanalının alımlamalarında ise olayın olduğu gibi aktarıldığı görüşü hâkimken olumsuz düşüncelere sahip olan katılımcıların da olduğu saptanmıştır. Katılımcılar CNN Türk'ü Halk Tv kadar ırkçı ve ayrımcı bulmazken, A Haber kadar sığınmacılara yönelik de haber içeriği kurgulamadığı belirlenmiştir. Katılımcılar CNN Türk haber içeriğinde olayın anlatıldığını ama eksik anlatıldığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların çoğu haberlerin gerçeği yansıtmadığı, yanlış olduğuyla ilgili yorumlar yapmıştır. Çalışmada, görüşülen 10 katılımcının Fırat Üniversitesinde okuyan öğrenciler olması hedeflenmiştir. Bu seçimin nedeni katılımcıların alımlamalarıyla özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyma düşüncesidir. Genellenebilirlik kaygısı taşımakla birlikte bu çalışma açısından yaş, cinsiyet ve okuduğu bölüm değişkenlerinin katılımcıların alımlama ve anımsamalarında etkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda katılımcıların Türkiye'de kaldıkları süreye göre alımlamaları farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılığa katılımcıların akışkan bir Türkçe diline hâkim olması etken olmuştur. Öte yandan bireysel hayatlarındaki yaşadıkları zorluklarda haberlerin alımlanması ve anımsanmasında önemli bir rol üstlenmiştir.

Bazı katılımcılar haberin kodlarını yaşadıkları çevresel faktörlerle içinde bulunduğu yaşam koşullarına uygun olarak yeniden üretmiştir. Bu katılımcılar haberlerin anlatmak istediklerinin provokasyon olduğu fikrini desteklemesine rağmen haber içeriklerinin kendilerine yönelik nefret söylemi davranışlarının haber içerisinde aktarıldığı şekliyle ortaya koymuştur.

Toplulun her noktasında karşımıza çıkan ötekileştirme, nefret söylemi, ırkçılık gibi davranışlar insanlar arası davranışları etkileyebilmektedir. Bu bağlamda ötekileştirme, nefret söylemi, ırkçılık gibi duyguların günümüzde ön planda olduğundan söz edebilmek mümkündür. Yapılan alımlama analizi sonucunda haber medyası içerisinde ideolojik düşüncelerin ötekileştirmeyle desteklendiği söz edilebilir. Bu da literatürden destekle ideolojinin sınırlandırıldığını ve ırksal bir ideoloji yapıldığını göstermektedir. Haber içeriklerinin çarpıtılması ya da olayın farklı bakış açılarıyla yansıtılması söz konusu olabilmektedir. Öte yandan haber medyasının editoryal bir sistem üzerinden de hareket ettiği katılımcılar tarafından ayırt edilmiştir.

Bu bağlamda katılımcıların ırkçı davranışlardan uzak kalmak gerektiği katılımcılar tarafından savunulmuştur. Aynı zamanda Türkiye'deki Suriyelileri istemeyenleri de anlamaya çalıştıklarını fakat anlaşılmadıkları için de sorunlar olduğunu söylemektedirler. İzleyici alımlaması olarak değerlendirildiğinde genellikle üç okuma türünden de örnekler olduğundan söz edebiliriz. Fakat genel itibarıyla Muhalif-Karşıt okuma, daha sonra Müzakereli- Tartışmalı okuma ve en az olarak Egemen-Hâkim okuma yapıldığı yorumlanmaktadır.

Katılımcılara izlenen haberlerle ilgili sorular sorulduğunda, ırkçı bir davranış ile karşı karşıya gelen katılımcı diğer katılımcıya göre daha eleştirel yaklaşmıştır. Haberlerin doğru olmadığını, bazen kötü insanların olup hak vereceklerini söylemiştir. Haberlerin başlıklarındaki abartılı söylemleri ise çok saçma ve gereksiz bulduklarını ifade eden katılımcılar saptanmıştır. Haberlerdeki anlatılan Suriyeli kişilerin gerçekteki Suriyeli kişilerden bağımsız olduğu, her millettten olduğu gibi Suriyeli olup iyi ve kötü olan insanların da olduğunu söylemişlerdir. Bir kişinin kötü olması, tüm Suriyelileri kötü yapmamalıdır, haberlerde de bunun doğru aktarılması gerektiği düşünülmektedir. Katılımcılar,

Suriyeli olduklarından dolayı bazen kötü davranışa maruz kaldıklarında çekindiklerini, kendilerini güçsüz ve zayıf hissettiklerini, haklı olsalar bile söz haklarının olmadığından bahsetmektedirler.

Bu noktada katılımcılar Suriyeli kişilerin haberlerin doğru aktarılmadığı, haberlerdeki söylemlerin ırkçı bir tutumla sergilendiğini, kendilerini bu haberlerden sonra üzgün hissettiklerini ve ayrımcılık duyduklarını belirtmişlerdir. Toplumsal düzen içerisinde bireysel olarak kötülük yapmasalar da kendi vatandaşlarının yaptığı davranıştan dolayı utandıklarını ama bu davranışı kendileri sergilemedikleri için suçluluk hissetmediklerini belirtmişlerdir.

Çalışmanın bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, Suriye uyruklu üniversite öğrencilerinin Ankara - Altındağ televizyon haberlerini alımlamalarında katılımcıların kendi görüşlerinin diğer tüm değişkenleri etkileyecek şekilde baskın olduğu söylenebilir. Katılımcılar haberlerin içeriğinin provokasyon - kışkırtma temalı olmasına katılsalar bile haber iletileriyle ilgili eleştirel bir bakış açısı geliştirmişlerdir. Katılımcıların ürettikleri anlamlar, geçmiş bilgileri, kişisel yaşantıları, sahip oldukları uyrukları ve yaşam koşulları çerçevesinde şekillenmiştir.

KAYNAKLAR

- Adak K, B., (2016). Twitter Üzerindeki Türkçe Mesajlarda Veri Madenciliğiyle Duygu Analizi, Yüksek Lisans Tezi,
- Adaklı, G., (2006). “Türkiye’de Medya Endüstrisi Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri”, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Arık, E. (2014). “Demokrasi Paketi Bağlamında Medya Ve İdeoloji İlişkisinin Haber Metinlerine Yansıması”. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi
- Aslan, K., (2004) “Haber Nasıl Okunur”: Haberde İdeoloji, Söylem, İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Aşar S., (2009). “İrk ve İrkçilik Üzerine Tartışmalar ve Yeni İrkçilik”, Yüksek Lisans Tezi, ss. 1 – 17,
- Balibar E. Wallerstein I. (2007), İrk Ulus Sınıf, 1. Basım, (Çev. Nazlı Ökten), Metis Yayınları: İstanbul
- Balibar, E. (2007), “Bir Yeni İrkçilik Var mı?”, İçinde *İrk, Ulus Sınıf* (Çev. N. Ökten), İstanbul: Metis Yay. ss.27-54.
- Balibar, E. (2007). “İrkçilik ve Milliyetçilik”, İçinde, *İrk, Ulus Sınıf*, (Çev. N. Ökten), ss.141 - 155.
- Bernasconi, R. (2007). İrk Kavramını Kim İcat Etti? Felsefi Düşünceler ve İrkçilik, (Çev. Zeynep Direk, İsmail Esiner, Tendü Meriç, Nazlı Ökten), İstanbul: Metis Yay. ss.33-36.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, (1998). Sığınma ve Mülteci Konularındaki Uluslararası Belgeler ve Hukuki Metinler, Ankara: BMMYK Türkiye
- Castells M. (2006). Kimliğin Gücü, 2. Cilt, (Çev. Ebru Kılıç), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi
- Castells, M. (2005). Ağ Toplumunun Yükselişi, 1. Cilt, (Çev. Ebru Kılıç), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Çaycı & Karagülle (2016). İletişimin Dijitalleşmesi ve Kültürel Melezleşme, Global Media Journal TR Edition 6 (12),
- Çoban K., H. “Yeni İrkçi Söylemlerin Eklemliliği ve Medyanın İşlevi”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 69, No. 2, 2014, s. 407 – 433
- Devran, Y.,(2010). Haber, Söylem, İdeoloji, Başlık Yayınları, İstanbul
- Dursun, Ç. (2005). “Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek”, Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi, içinde, Der. Çiler Dursun, Elips Elips Yayınları, Ankara, 37-65
- Dursun, Ç., (2004), Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi, Der: Dursun, Ç., Ankara, Elips
- Dursun, Ç., 2003. TV Haberlerinde İdeoloji, İmge Kitabevi, Ankara, 2001.
- Dursun, Ç., (2001). TV Haberlerinde İdeoloji, İmge Kitabevi, Ankara.
- Dursun, Ç., (2004). “Haberde ‘Gerçekliğin İnşa Edilmesi’ Ne Demektir?” Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi, içinde, Der. Çiler Dursun, Elips Yayınları, Ankara, 37-65
- Dursun, Ç., (2005). “Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek”,
- Dündar, L. (2016). Türkiye – Suriye İlişkilerindeki Dönüşümün Haber Diline Etkisi. Gazi Akademik Bakış, 9 (18) , 209-234
- Eagleton, T., (2000) İdeoloji, Çev: Muttalip Özcan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Fenton S.(2001), Etnisite İrkçilik, Sınıf ve Kültür, 1.Baskı (Çev. Nihat Şad), Ankara Phoenix Yayınevi
- Gezik Z., (2019). “Suriyeli Göçmenlerin Anaakım Medyada Temsili” Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Girgin, A., 1998. Haber Yazma Teknikleri, Haberci Adayının El Kitabı. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- Gölcü, A. & Dağlı, A. N. (2017). Haber Söyleminde ‘Öteki’yi Aramak: Suriyeli Mülteciler Örneği. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi , (28) , 11-38.
- GÜL, Z., (2018). “Nefret Söylemi Bağlamında Türk Basınındaki Suriyeli Mülteci Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi” Yüksek Lisans Tezi İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Güngör, N. (2013), İletişim Kuramlar Yaklaşımlar, 2. Baskı Ankara, Ekinoks Yayın Dağıtım
- Güngör, N., Medya İletişim Kültür, Vadi Yay., Ankara, 2001.
- Haviland, W. (2002). Kültürel Antropoloji. 1. Basım, (Çev. Hüsamettin İnanç, Seda Çiftçi). İstanbul: Kanus Yayınları

- Ilgın, Leyla, 2003. “Söylem ve İdeoloji”, Söylem ve İdeoloji, Haz: Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Su Yayınları, İstanbul.
- İrvan, S. (1997). Medya, Kültür, Siyaset. Ankara: Ark Yayınevi
- Karaman H. Twitter’deki Dini ve Etnik Temelli Nefret Söylemlerinin Analizi, Yüksek Lisans Tezi, 2016
- Lull, J. (2001), Medya İletişim Kültür, Çev.: Nazife Güngör, Vadi Yayınları, Ankara.
- Murdock, G., Golding, P., (1997). “Kültür, İletişim ve Ekonomi Politik”, Medya Kültür ve Siyaset, Ed: Süleyman İrvan, Ankara: Ark yayınları
- Nisan, F. & Boral Aslan, N. (2018). Poligamik İlişkilerdeki Kadın Temsillerinde Patriarkal Kodların Çözümlemesi: “Yeni Gelin” Dizisini Alımlama Analizi Örneği. TRT Akademi, 3 (6) , 520-541.
- Özer Ö. (2016). Doyumun Öyküsü, Konya, Sebat Ofset Matbaacılık
- Öztürk, A. (2018). “Ötekileştirmenin İnşası Ve Etkinliği Bağlamında Televizyon Haberleri Suriyeli Sığınmacılar” Sosyal Bilimler Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Postman, N. (2016). Televizyon: Öldüren Eğlence Gösteri Çağında Kamusal Söylem,
- Rahmanı, I., (2020). “Türkiye Basınında Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi Seçili Ulusal Gazetelerdeki Haber Analizi” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Rigel N. (2005). Kadife Karanlık, 2. Baskı, İstanbul: Su Yayınevi
- Serpil S. Ü., (1997). İdeolojinin Serüveni, İmge Kitabevi, Ankara,
- Şentöregil, M., (2017). “Suriyeli Çocuk Sığınmacıların Türk Yazılı Basınında Temsili” Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekinalp, Ş., Uzun, R., (2009). İletişim Araştırmaları ve Kuramları, Beta Yayınları, İstanbul.
- Tokgöz, O., (2003). Temel Gazetecilik, İmge Yayınevi, 5. Baskı, Ankara.
- Üşür, S. S., 1997. İdeolojinin Serüveni, İmge Kitabevi, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (10. Basım). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yurdakul H., (2019). “Damgalama Ve Çerçeveleme Boyutlarıyla Yazılı Basında Suriyeli Göçmenler” Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi.